

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Machvmetis Saracenorum principis, eiusque Svccessorvm
Vitae, Doctrina, Ac Ipse Alcoran**

Bibliander, Theodor

[Basileae], März 1550

VD16 VD16 K 2586

Cibrationum Alcorani Libri tres, Reuerendiss. atq[ue] doctissimo D. Nicolao
de Cusa Cardinali autore.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97854](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97854)

CRIBRATIO ALCHORANI CLA-

RISS. VIRO D. NICOLAO DE CVSA

Cardinali autore.

PIO SECVNDO, VNIVERSALIS ECCLESIAE

summo sanctissimoq; Pontifici S.

Pius.
Lco.

VME sanctissime Papa libellum hunc, per humilem seruulum tuum fidei zelo collectum. Vt dum more ter sancti Leonis Papæ, prædecessoris tui, Nestorianam hæresim apostolico spiritu, angelico ingenio, diuinis eloquio damnatis: tu Machumetanam sectam de illa exortam, eodem spiritu, pariq; ingenio, facundiaq; æquali, erroneâ, eliminandamq; ostendes, cito prompteq; quadam rudimenta scitu necessaria ad manû habes. Tuo etiam iudicio, qui in episco paru fidei princeps es, illum & cuncta quæ scripsi scribam ue, atq; metotû ut fidelem deceat, subijcio, in nullo unquã ab apostolico tuo throno dissenurus.

PROLOGVS.

Petrus Clu-
nascensis.

ECI quam potui diligentiam intelligendi librum legis Arabum, quem iuxta translationem per Petrum abbatem Cluniacensem nobis procuratam Basileæ habui: cum disputatione eorum nobilium Arabum, quorum unus socius Machumet, nisus fuit alium trahere qui doctior et magnus inter Arabes, Christianam fidem quam zelose coluit, ostendit potius tenendâ. Erant etiam alia quædam opuscula de generatione Machumet, & duo decim successoribus eius in regno, & de ipsius doctrinis ad centû quæstiones. dimisi librum apud magistrum Ioannem de Segobia, & ad urbem Constantinopolim perrexi, ubi apud fratres Minores habitantes apud sanctâ Crucem, reperi Alchoran in Arabico, quem mihi in certis punctis fratres illi prout sciuerunt, explanarunt. In Pera autem, in conuentu sancti Dominici erat translatus, modo quo Basileæ dimisi. Quæsiui si quis Græcorû scripsisset contra illam ineptiam: & non reperi nisi Ioannem Damascenum, qui parum post initium illius sectæ fuit, pauca ualde scripsisse, quæ habentur. Fuit tunc Balthasar de Luparis mercator apud Constantinopolim: qui uidens me sollicitum circa prædicta, narrauit quomodo doctissimus & maximus inter Teucros, postquam in Pera occulte de Euangelio sancti Ioannis instructus fuit, cum duodecim uiris magnis ad Papam uenire proponeret, & plene informari, si ego secreta eis de conductu prouiderem. Comperi relatione fratrum hæc sic se habere: & disposui eonductum, ut petierunt. Et quia ille supremus præerat hospitalibus, uoluit illa uisitare: & demum declinando

Ioannes Da-
mascenus.

32

ad locum ubi nauis eos expectabat, Romam proficisci, sed pestis eum in uisitatione abstulit. Dominus Balthasar, qui nunc miles Bononiae moratur, sæpius mihi retulit, omnes doctores eorum, euangelium ualde amare, & libro legis suæ præferre. Demum concitauit fratrem Dionysium Carhusiû, ut scriberet contra Alchoran: qui fecit, & misit opus suum magnum Nicolao Papæ. Vidi post hæc Romæ libellum fratris Ricoldi ordinis prædicatorum, qui Arabicis literis in Baldach operâ dedit, & plus ceteris placuit. Vidi et aliorum fratrum de ea materia scripturas catholicas: maxime sancti Thome, de rationibus fidei ad Cantorem Antiochenum: & ultimo reuerendissimi domini Cardinalis sancti Sixti, hæreses & errores Machumet uinis rationibus confutantis. Ego ingenium applicui, ut etiam ex Alchoran Euangelium uerum ostenderem, & ut hoc facile fieri posset, cõpendiosum meum cõceptum paucis præmittam.

Dyonisius

Ricoldus

Thomas

Appetitus
Spiritus

Bonum

Experiemur in nobis appetitum quendam esse, qui ob motum qui in eo est, spiritus dicitur: quodq; ratio motus ipsius est bonum. In ratione enim boni, mouetur appetitus. Sic uidemus bonum sua ui trahere spiritum nostrû: ac quod nulla est ratio cur bonum appetitur, nisi quia bonum. finis igitur desiderij, bonum. Neq; potest aliunde spiritus noster habere appetitum boni, nisi à bono. Bonû igitur, est creator spiritus nostri ad se: & est eius principij pariter et finis. Nõ igitur quiescit spiritus noster, nisi in suo principio. Et quia spiritus noster intellectualis non est ipsum bonum quod appetit, cum bonû illud non sit in ipso: si enim in ipso intellectu esset, esset intellectû sicut scitum in scientia est scientia. Ignorat igitur intellectus quid sit bonum illud. Appetit ergo spiri

622

tus intellectualis, in sua natura comprehendere bonum illud. Nam etsi nulli deesse possit quod est, cum esse sit bonum: tamen nisi intellectus intelligat ipsum, caret eo, & quiescere nequit. Et cum intellectus quid sit hoc bonum, quod esse non dubitat, ignoret: non habet etiam scientiam nominis eius, et conceptum de ipso facere nequit, quem non habet omnino conceptu maiorem & meliorem. Et quoniam nihil experimur in nostro intellectu comprehendere, quod per sensum in ipsum non intrat (caecus enim a natiuitate scientiam coloris non habet) scimus bonum illud non esse de regione huius sensibilis mundi, quodque spiritus noster in hoc mundo ad quietem non peruenit. Cum autem sciamus appetitum boni illius nos non habere frustra, etiam certi sumus spiritum nostrum intellectualem non esse de sensibili mundo, sed quod exuta sensibili uita ipsius appetitus ad quietem pertingere poterit. Verum nisi ad hoc nostram intellectualem naturam iste mundus conferret, frustra intrassemus in ipsum. Oportet igitur quod fateamur, nos in hoc mundo habitari uel dehabitari posse, ad hoc quod in futuro seculo quietemur uel inquietemur. Via autem per quam in hoc mundo transire debemus, ut habitemur ad apprehensionem desiderati boni, non debet esse nisi bona: & quae seducit, mala erit. Haec sic se habere, cuique habenti intellectum clarum est. Sed cum multa possint uiae esse quae bonae uideantur, manet haesitatio, quae sit illa uia uera & perfecta, quae certitudinaliter nos ducit ad cognitionem boni, quod quidem bonum nominamus Deum: ut dum de ipso confestim, nos mutuo intelligamus. Moyses quidem descripsit unam: sed non est ab omnibus recepta, nec intellecta. Christus illam illuminauit, & perfectit, multis tamen adhuc incredulis remanentibus. Machumet eandem uiam, ut ab omnibus etiam idololatriae reciperetur, faciliorem describere nisus est, licet astu maligni seductus. Et haec sunt magis summatim descriptiones, dictae uiae: licet aliae multae sapientum & prophetarum factae sint. Omnes autem descriptiones iam dictae, in fundamento habent bonum illud saepe dictum, esse maximum: et ideo unum, quod deum unum omnes appellant: suasque descriptiones bonas dicunt, quia sint ipsi, aut putentur ab eodem bono Deo reuelate. Clarum est autem, quod cum nullus purus homo deum concipere possit, quod non habemus certitudinem, qualem cumque purum hominem nobis posse uiam ad sibi ignotum terminum pandere. Unde si nec Moyses, nec Machumet unquam dum in hoc mundo essent, saepe dictum bonum uiderunt (Deum enim nunquam uidit homo) quomodo

Via ad cognitionem boni uera quae.

Moses.

Christus.

Machumet.

Deus unus et bonum unum

tunc alijs iter ad ipsum pandere potuerunt? Esto autem quod sermones aliquos eis immisissos publicassent, qui figurabant seu significabant Deum, et uiam ad ipsum: tamen ipsi illos exponere non potuissent, neque alius homo. Et si aliquis homo hanc uiam manifestare potuisset, aut posset, illum utique maximum omnium hominum esse necesse fuisset, quemadmodum Messiam esse omnes nationes fatentur. quod si ille homo non esset ipsa omnisciens diuina sapientia, per quam deus omnia operatur: utique quod sibi incognitum esset, reuelare nequiret. Iesus autem uirginis Mariae filius, Christus ille, per Moysen & prophetas praenunciatus uenturus, uenit, et uiam saepe dictam, cum nihil ignoraret, manifestissime propalauit, attestante etiam Machumet. Certum est igitur, quod qui Christum et uiam eius sequitur, ad comprehensionem desiderati boni perueniet. Unde si Machumet in aliquo, Christo dissentit: necesse est, ut hoc aut faciat ignorantia, quia Christum non sciuit, nec intellexit: aut peruersitate intentionis, quia non intendebat homines ducere ad illam finem quietis, ad quem Christus uiam ostendit, sed sub colore illius finis, sui ipsius gloriam quaesuit. Vtrunque autem uerum credi oportere, comparatio legis Christi ad legem ipsius docebit. Tenendum igitur credimus: ignorantiam, erroris et maleuolentiae causam esse. Nemo enim cognoscens Christum, dissentit ab ipso, aut detrahit eidem. Intentio autem nostra est, praesupposito Euangelio Christi, librum Machumet cribrare, & ostendere illa in ipso etiam libro haberi, per quae euangelium si attentione indigeret, ualde confirmaretur, et quod ubi dissentit, hoc ex ignorantia, & consequenter ex peruersitate intentionis ipsi Machumet euenisse. Christo non suam gloriam, sed dei patris, & hominum salutem, sed gloriam propriam quaerente.

Christus uere ad Deum uiae doctor.

Machumetis icopus. Ignorantia erroris & maleuolentiae causa.

ALIVS PROLOGVS.

Refert nobilis ille Arabs Christianus, de quo supra memini, Sergium monachum de monasterio suo eiectum, Mechem applicuisse, ibique duos populos repperisse, idololatrias, & Iudeos, praedicasseque ibidem fidem Christianam, prout Nestorius illam tenuit, ut fratres suos illius sectae placaret ad gratiam: quia omnes idololatrias conuertisset ad fidem, inter quos Machumet erat, qui conuersus de idololatria, mortuus est Christianus Nestorianus. Sed tres astutissimi Iudaei se Machumet coniunxerunt, ut ipsum auerterent, ne perfectus fieret, & illi suaserunt uaria mala. Post uero mortem Machumet, omnibus ad suam sectam reuertentibus, illi Iudaei accesserunt Hali filium Habibae

Ricoldus. Sergius monachus.

Habitu efflor
Machumeti.

Dominus ap-
pellatio soli
Deo conueni-
ens.

Patris appel-
latio in Deo.

Nestoriani.

Nestorij error

lix, cui Machumet suas collectiones dimisit: & persuaserunt ei, ut sicut Machumet, ita & ipse se in prophetam eleuaret, & apposuerunt, & deposuerunt de libro Machumet, quæ uoluerunt. Videtur igitur quod Machumet ab initio fundatus fuit per Sergium, ut esset Christianus & legem illam seruaret. Ab illa uia non potuerunt Iudei ipsum amouere: sed ut quantum possent retraherent, addiderunt illa per quæ uideretur propriae sectæ propheta, & ueteri testamento non minus quam Euangelio fidem dare. Sergius autem obinuit ab eo (ut refert supra allegatus) quod ipse posuit in Alchoran Christianos maiores amicos, maxime religiosos & sacerdotes, quam Iudeos. & quamuis hæc dicat, tamen postea à Iudeis inductus, Christianos deridet, qui suos prelatos & potestates Dei loco uenerantur. Hoc ideo, quia Christiani nominant illos nomine quo solus Deus nominatur, scilicet dominos. Nulli autem conuenit illud, nisi Deo. Sic enim in Exodo habetur: dominus, ipse est Deus. Facit etiam de decem nominibus Dei aliquando mentionem, inter quæ est Adonai, quod dominus interpretatur. & nomen ineffabile per Adonai significatur, legitur, & exprimitur. Ideo in Alchoran, nulli nisi deo tribuit hoc nomen, imò nec Christo, nec Mariæ uirgini. Et quia Christiani nominant Christum, Dominum Iesum, & Mariam dominam: dicit, quod loco Dei ipsi uenerentur. Et sicut cauet quod nunquam nisi Deo tribuat hoc nomen Dominus, ita cauet quod nunquam Deo tribuat nomen patris: quia dicit deus, prout uult omnia facere, ideo non conuenit ei alius generationis. Quando igitur ipse de Christianis bona dicit, intelligit de uestitis in albo: sic enim discipulos nominat. & de credulis Christo, uti Nestorianos putabat, quorum errorem ignorauit, nec alios Christianos cognouit. Nestorius autem omnia quæ sunt in Euangelio acceptauit: & quod in Christo esset corpus, anima, & diuinitas: circa modum autem unionis errauit. Fatebatur corpus & animam uniri unione naturali, ut esset uerus homo: sed hominem illum uniri diuinitati atebat per gratiam. sed non per communem gratiam, quia boni deo uniantur, sed per plenitudinem gratiæ, ob quæ

una esset Dei & hominis Iesu uoluntas. propter quam excellentissimam gratiam de Christo uerificaretur, ipsum esse filium Dei. Sed non admisit Mariam esse matrem Dei: quia id quod in Christo reperitur à matre sua receptum, non conuenit Deo. sic uoluit naturam humanam in Christo esse deificatam. Et quia Euangelium dicit, quomodo uerbum Dei factum est caro, non quod caro sit facta uerbum Dei: ideo hunc sensum damnauit ecclesia in Concilio uniuersalibus, tertio, & quarto, dans matri Iesu nomen quod est theotocos, id est Dei genitrix. Nestoriani autem generationem eternam confitentur. Quare uidetur Machumet contra sanctissimam trinitatem & generationem eternam nihil uoluisse scribere, solum pluralitatem deorum damnans, ut dicitur. Etiam si quis interrogasset Machumet, in qua forma misisset Deus ad homines legatum plus quam angelum, certum est ipsum dixisse: si Deus angelum mitteret legatum ad homines, eum forma humana indueret. sic, & si plus quam angelum mitteret, respoderet. Misit autem, secundum ipsum, Christum: quem dicit uerbum Dei, & filium Mariæ. Quare cum uerbum Dei sit eiusdem nature cuius est Deus, cuius est uerbum (omnia enim Dei, Deus sunt, ob simplicissimam eius naturam) quando uoluit Deus summum legatum mittere, misit uerbum suum, quo non potest maior legatus concipi. Et quia ad homines misit, uoluit quod indueret humanam naturam mundissimam: quod ita fecit in uirgine Maria, ut sapius legitur in Alchoran. Non igitur erit difficile, in Alchoran reperiri euangelij ueritatem: licet ipse Machumet remotissimus fuerit à uero euangelij intellectu. Nec est prætermittendum, quomodo capitulo collectionis dicti libri legis Arabum, non continuantur ad inuicem: sed quolibet de per se, integrum existit: & proprius est rhythmus, seu carmen plene mensuratum. In hoc enim summum studium adhibuit compilator, ut blanditijs dictaminis cunctos alliceret, & in stuporem uerteret, sicq; dictata faceret diuina uideri. Hinc ignoscendum mihi, si non uidebor undique congruum ordinem tenere: quando confusissimi libri continentiam discutio.

Maria theotocos.

Christum ad uerbum esse eo fieri etiam Machumet.

Euangelij ueritatem reperiri etiam in Alchoran.

Alchoran uerlib. scriptum

OPVS IN TRES LIBEROS DIVISI, ET

cuiuslibet Capita Annotauit.

CAPITA LIBRI I.

huius operis.

- De Alchoran: & quod Deus uerus non sit autor eius. Cap. 1.
 Quid continet Alchoran, secundum eius laudatores. cap. 2.
 Quid continet, secundum iudicium perierorum. 3.
 Quod Alchoran fide careat, ubi sacris scripturis contradicit. 4.
 Quod euangelium sit Alchoran preferendum. 5.
 Quod euangelium sit lux ueritatis Alchoran. 6.
 Quod elegantia distaminis non probat Alchoran Dei esse dictamen. 7.
 Quod Christum sequentes omnibus preferuntur. 8.
 Quod Alchoran male dicat Christianos incredulos, quia Christum filium Dei dicunt. 9.
 Quod clare ostenditur Christus dei filius. 10.
 Cur Christus non se nominauit deum, sed Dei filium. 11.
 Laudes Christi ex Alchoran, & ostensio diuinitatis eius. 12.
 Facilis ostensio, Christum qui est uerbum Dei patris, esse eius filium. 13.
 Obiectio ex Alchorā, & eius solutio. 14.
 Quod Iesus, quia Meisias, est Dei uerus filius. 15.
 Quod Christus quia uerbum & legatus summus Dei, est Dei filius. 16.
 Quae testimonia Alchoran continent, Christum Dei filium esse. 17.
 Quomodo in Alchorā intelligi debet, Christum esse spiritum & animam Dei. 18.
 Quomodo in Alchorā intelligi debet, Christum esse uirum bonum & optimū, & faciem omnium gentium. 19.
 Digressio ad manuuctionē diuinorū. 20.
- CAPITA LIBRI II.
- De theologia mystica, secundum quā Deus est ineffabilis. 1.
 De theologia affirmatiua, secundum quam Deus est creator trinus & unus. 2.
 Quomodo ex operatione intellectualis naturae, uidemus diuinam. 3.
 Quomodo de fecunditate intellectualis ad fecunditatem diuinam naturae eleuamur. 4.
 Manuuctio ex ijs quae in mundo sunt, ut uideatur Deus trinus. 5.
 Manuuctio de intellectuali trinitate, ad diuinam. 6.
 Manuuctio eiusdem per amorem. 7.
 Declaratio sanctae trinitatis. 8.
 Aenigma licet remotum, benedictae trinitatis. 9.

- Iterum ex tribus personis manuuctio. 10.
 Quod necesse est Arabes fateri trinitatem. 11.
 Christum ueraciter fuisse mortuum & crucifixum. 12.
 Quod crucifixio sit Christi exaltatio & glorificatio. 13.
 Quomodo Deus animam Christi ad se reduxit, ipsum transfigurari fecit, & assumptum. 14.
 De resurrectione Iesu Christi. 15.
 Mysterium natiuitatis & mortis Christi. 16.
 De fructu mortis Christi. 17.
 De paradiso. 18.
 Inuectio contra Alchoran. 19.

CAPITA LIBRI III.

- Quod Alchorā, fide unius Dei salua omnibus blāditur, Christū tamē preferat. cap. 1.
 Quod Machumer ignorauit quid agendū & sentiendum, & nihil firmi reliquit. 2.
 Cur dicuntur saluati credentes Alchorā, & quod gladius est magister. 3.
 Quod deus Alchoran uideatur deus absolutus, & deus alius quo de loquitur, rebus sit immensus. 4.
 Quod Deus Alchoran uideatur minor omnibus rebus, & seruus Machumer, atque eius conceptus. 5.
 Quod Machumer temerē contra dei praecipua Christū in christianis persequitur. 6.
 Quod Machumer credat Dei praescientiam necessitate ad omnia quae aguntur. 7.
 Quod finis operis Machumer, fuit sui exaltatio. 8.
 Quod Machumer nūc scribat Christū deū & hominem, nūc hominē tantū, sic nūc singularem Deum, nunc pluralem. 9.
 Quod Machumer continue uariat, ut in exemplis. 10.
 Contra id quod lex alchorā sit lex Abraham. 11.
 Quod Alchorā male dicat Abraham fuisse idololatram, & uera historia ponitur. 12.
 De promissione facta Abraham fideli. 13.
 Quod pactū Dei & Abraham excludit Ismaelitas: in Christo mediatore concluditur. 14.
 Quod nō nisi Christianus trinitatē in unitate adorās, Abraham filius esse possit. 15.
 Quod Arabes legem Abraham penitus ignorant, & eius sint persecutores. 16.
 Persuasio quod Solthanus mandet Mariā uirginem theotocon credi, & lumen euāgelij amplecti. 17.
 Ad califfam de baldach quod Iudaei de Abraham apposuerunt in Alchoran. 18.
 Ostensio sine Christo nō posse felicitari. 19.
 Ostensio Christum meruisse Christianis immortalitatem. 20.
 Declaratio similitudinis Adae & Christi. 21.

Alchoran;
Alfurkan.

ST liber legis Arabum Alchoran, ob præceptorū collectionem, atq; Alfurkan, ob discretam capitum separationem, nominatus. Habet et alia nomina. Dicunt

Mater libri,
Azora.

Alchoraniani
cores.

Gomar,

Odinet.

Autorem Alchoran non esse deum,

quidam obseruatores libri, illum aliter in Oriente, & aliter in Hesperijs partibus distinguunt. Occidentales enim, post orationē quæ præmittitur, & mater libri nominatur, aiunt totum librum azoras, seu capita habere 123. Orientales uerò primam azoram, aiunt durare usque Soret amram, quod est quintum Cap. in libro Hispaniarum. Hic liber ut in Hispania legitur in Latinum uersus, per nos uisus est. & ubi de hoc libro legis quicquam allegamus, illud in Latino illo haberi, dicere intendimus. Huius autem uidetur apocryphus. Aiunt enim quidam Arabes, ipsum Machumet quendam de Arabia de genere Ismael composuisse. Alij uerò dicunt, Machumet dixisse hunc librum in septem uiris à deo descendisse, quos nominant. Alij dicunt, mortuo Machumet quatuor differentes & discordantes Alchoranos per quatuor quos nominant, sibi aduersantes, compositos. Dicunt etiam quidam, hunc qui in usu est, Merbam filium Elheken composuisse, & alios igni tradidisse. Fertur etiam Elgag, uirum potentem 85. sententias detraxisse de libro, & totidem alias addidisse. Legimus in chronica Machumet, & regum suorum successorum quomodo Gomar secundus rex post Machumet, ordinauit orationes fieri in singulis templis, in mense Remadam, & Alchoran, completo mense, perlegi. Cui successit Odinet, qui auxilio aliorum, integritatem Alchoran primo collegit. Ex quibus certum est, licet Machumet aliqua præcepta ex testamento & euangelio collegerit, quæ præcepta Dei seu Alchoran dicebantur: tamen liber iste in sua integritate post eius obitum collectus est. Liber uerò ipse in primo cap. sic dicit: Omnis aduersarius, Gabrielis hunc librum tuo cordi per creatorem intimantis, ipsūq; diuino præcepto tuis commissum manibus, &c. Hæc ut dei uerba ad Machumet leguntur, & sæpissime in libro eadem sententia repetitur, quæ uult solum Deum creatorem autorem libri esse. Sed ut sapientiores Arabes & ueræ historiæ habent, & liber ipse atque nomen Alchoran ostendit, tunc est collectio quorundam præceptorum. & quæ quidem collectio, nullo mo-

do deo uero attribui potest. Vnde ipse colligeret, qui est ipsa sapientia? Oportet igitur quod collectio quæ non potest nisi in tempore fieri, nequaquam deo ascribatur: cuius operatio est supra omne tempus sine successione. Cui igitur debet ascribi collectio, nisi homini: qui de diuersis scripturis collectionem facit, et collecta ut uult appellat, quemadmodum hæc collectio Alchoran dicitur? Ideo quidam sapientes libri defensores, aiunt collectionem esse humanam: intimationem uerò Dei, per Gabrielem esse. Verum est, collectionem hominis esse, sed quod Deus creator uniuersi, per Gabrielem ipsum librum intimaucrit cordi Machumet, non potest esse uerum: cum illa in libro contineantur, quæ ob suam turpitudinem, iniusticiam, & notam mendacij, & contradictionis, Deo sine blasphemia ascribi nequeant. Alius igitur erit autor eius, quam Deus uerus: nec potest esse, nisi deus huius seculi. Hic enim est, qui excæcat mentes infidelium, ut non fulgeat illuminatio Euangelij gloriæ CHRISTI, qui est imago Dei inuisibilis. quibus cum Euangelium sit operatum, ipsi pereunt, ut Apostolus Corinthijs scribit. Hic falsus deus, seu princeps huius mundi, qui à principio est mendax, per aliquem suorum angelorum, qui speciem lucis, & nomen forte Gabrielis assumpsit, inteniens Machumet hominem idololatram, Venerem colentem, & omnia quæ huius mundi sunt concupiscentem, ad hoc aptissimum: per ipsum principaliter, & eius successores, mendosam Alchoran collegit, cui hæreticos Christianos et peruersos Iudæos aptos ad hoc consiliarios adiunxit. uti sunt Sergius Nestorianus, & Iacobita Babeira: & Iudei, Fineses & Abdia, nomine Salon, postea dictus Abdalla: ut ueræ historiæ de hoc apud Arabes reperuntur. Et licet multa testimonia uideatur continere de laude ueteris testamenti, & Euangelij, & prophetarum Abrahamæ, Moysi, et maxime IESU CHRISTI filij Mariæ uirginis: tamen cum illis omnibus quo ad uerum & salutarem finem contradicat (ut infra patebit) potius ad decipiendum hæc laudes positæ creduntur.

QVID CONTINET ALchoran, secundum eius laudatores. Cap. II.

Dicunt autem sequaces Machumet, bona intentione Alchoran scriptū, & continere Machumet orphanum, erroneum seu idololatram, atque pauperem, legis & scripturæ penitus ignarum, solum natiuam Arabum linguam scientem, multas uxores habentem, à Deo

Collectio.

Christus imago Dei,

Machumet idololatra, & Veneris cultor,

Sergius, Bateira, Fineses, Abdia Salon Abdalla,

Machmet
is pradi
a lecta
tribus ipsius

à Deo misericordiam consecutum, diuitem,
 & magni cordis subtilium capacis, & alti-
 nominis factum. Quem ipse Deus doctorem
 rudis gentis Arabicæ & idololatræ consli-
 tuit, legatumq; suum ad ipsas creauit, & eis
 prophetam præposuit, absque tamen manife-
 sta miraculorum potestate, ut gentem illam si-
 bi commissam ab errore in uitam reduceret.
 Et reuelauit ei Deus, ut fidem Abrahæ uiri
 iustissimi (qui à deorum cultura recedens, u-
 num solum Deum uniuersorū creatorem ado-
 rauit) acceptaret, & ab Arabibus acceptan-
 dam suaderet, absque tamen uiolenta coactio-
 ne, prædicaretq; illum solum & unicum om-
 nium creatorem, & non alium esse imperato-
 rem & regem uniuersi, omnium bonorum da-
 torem, omnipotentem, uitæ & mortis dispen-
 satores, sapientem, incorporalem, incom-
 prehensibilem, & interminalem seu infinitum,
 piū, & misericordem, ueniamq; datorem om-
 nibus fidelibus ipsum adorantibus et inuocan-
 tibus. qui in die illa tremendi iudicij, quæ e-
 rit omnium terminus, resuscitabit mortuos
 ea facilitate qua ipsos creauit, & iudicabit in-
 ter bonos & malos, dans fidelibus & credu-
 lis secundum merita sua perpetuam paradisi
 omnium uoluptatum & desideriorum mansio-
 nem, & uitam optimam: Incredulis uerò &
 malis, iuxta demerita cuique, gehennam &
 perpetuam poenam. Librum uero Alchora-
 num à Deo descendisse dicunt, cuius libri ma-
 ter & uerissimum fundamentum, fides præ-
 missa uisus Dei, & reditus omnium ad ipsius
 terribile iudicium affirmant. Alia autem quæ
 in ipso libro continentur, quædam aiunt pro-
 bationes illius fidei, quædam uerò leges Ara-
 bum, quas secundum librum illum creduli A-
 rabes seruare tenentur. si Deo quem colunt
 obedire, & in eius gratia persistere uolunt, &
 iuxta merita felicem assu qui in in par. diso re
 muneracionem. Vnde omnes hanc fidem te-
 nente, Musilmannos, scilicet sanæ fidei ap-
 pellant: siue sint homines, siue angeli, aut dæ-
 mones. Hanc igitur fidem dicunt de necessi-
 tate salutis, omnes qui ignem æternum uitare
 uolunt, tenere oportere. in quam omnes, ut
 aiunt, præteriti prophætæ consentiunt. Ideo
 liber ille, nulli prophetarum contradicit, sed
 approbat eos, et confirmat libros à Deo ipsis
 traditos: scilicet testamentum Moysi, psal-
 terium Dauid, & Euangelium traditum I E-
 S V CHRISTO filio Mariæ uirginis, con-
 cludens omnes prædicta credentes, & legem
 in libris legis suæ scriptam obseruantes, libe-
 rari à gehenna. Dicunt, quomodo omnibus
 gentibus Deus natiuos nuncios miserit, & eas

Alchoran sum

Muslimanni

Deum omni-
bus gentibus
natiuos nun-
cios miserit.

commonuit quid credere & quid agere ipsa
 oportet, ut in die iudicij inter bonos conu-
 merentur, & paradysum plenum gaudij asse-
 quantur: ne causam habeant tunc se excu-
 sandi, non recepisse doctorem & commonito-
 rem: quodq; illis Dei nuncijs credere debe-
 bant, & diuinis per eos promulgatis præce-
 ptis obedire, in quo decipi non poterant.
 Quomodo enim Dei uerbis parendo, in Deo
 confidens, qui est ueracissimus, quisquam in
 die illa se posset reperiri deceptum? Qua-
 re concludunt, quod si uarietas legum uel ri-
 tuum in identitate fidei in uarijs gentibus per
 Dei nuncios præcepta reperiatur, hoc qui-
 dem obediendi, nequaquam quo minus apud pi-
 issimum atq; iustissimum iudicem condignum
 præmium assequatur, obesse poterit. Enu-
 merat autem prophetas & Dei nuncios, qui-
 bus credendum erat, Abraham, Imaelem,
 Isaac, Iacob, Moysen, CHRISTVM, &
 alios plures. Hæc est summa continentia Al-
 choran secundum libri illius laudatores.

Nuncijs Dei,
quibus credē-
dum.

Q U I D C O N T I N E T A L-
 choran, secundum iudicium
 perfectorum.

Cap. III.

Sed quitam inter Arabes quam Christia-
 nos perfectionem dono Dei assecuti sunt,
 aduertunt, quoniam sub prætextu huius era-
 dicationis idololatræ, asserit Christum nec
 Dei filium, nec crucifixum, & quod hæc ad-
 iectio uidetur totius libri intentio: scilicet
 quod CHRISTVM seu Messiam nec Dei
 filium, nec crucifixum persuadeat. quoniam
 CHRISTVM filium Dei esse, & in cru-
 ce mortuum, est fides illa quæ uincit diabo-
 lum & mundum, & sola est uera & perfe-
 cta, & nulla fides præter illam resistere po-
 test diabolo, & dare uictoriam & immorta-
 lem uitam fideli, in regno cælorum intellectu-
 ali & incorruptibili. Ideo hoc medio sathan,
 de mundo ipsam euangelicam fidem omnino
 eliminare conatur: quemadmodum uidemus
 multa Christianorum regna iam à fide uera
 CHRISTI recessisse, & Arabum legem
 acceptasse. Scimus autem tam ex Euangelio,
 quam Alchoran, Mahumet non posse præua-
 lere, sed CHRISTVS demum uincet, ut
 infra patebit. Multi etiam Christiani sub prin-
 cipibus sectæ Arabum CHRISTO deuotius
 seruiunt, et infiniti Christiani renegati, et
 Arabes, et eiusdem legis cum ipsis, timore glâ-
 dij fingentes se illius sectæ, in hora mortis pro-
 fitentur se Christianos, sic finaliter omnes
 facient.

Impia Alcho-
rani dogmata

Christus tan-
dem uictor.

Quod

43
QUOD ALCHORAN
 fide careat, ubi sacris scripturis
 contradicit.

Cap. III.

Machumet li-
 terarum prof-
 sus ignarus.

Dicit autem quidam sapiens, attendendum, quomodo necesse fuit, Machumet (qui nul- lam præter Arabicam linguam sciuit, nec le- gendi artem, nec scribendi habuit, etiam si e- loquentia Arabica, rythmica & poetica præ cæteris pollebat, quia præ cunctis Arabicis li- bris Alchoran laudatur:) habuisse Iudeos & Christianos, qui illi in Arabica lingua ea quæ in ueteri testamento, psalterio, atque euange- lio continentur, referrent. Nam in illis sa- cris literis per Alchoran approbatis & con- firmatis, tanquam lucidis & perfectis doctri- nis, eum peritum esse oportebat, cum sint Al- choran substantia, & præsuppositum, & no- minantur supra aliqui ex illis, qui ei adhe- serunt. Sed cum illi hoc obijceretur, quod sic instrueretur, cecidit in faciem suam, & con- tractæ sunt manus eius & pedes, & socij co- operuerunt ipsum uestibus suis. qui ad se re- diens dixit: Deus misit corripere uos de ser- mone quem dixistis, quod tales me docerent, & legit unam sententiam ex Azora eluael, quod interpretatur palma, quæ sic habet: Sci- mus quod ipsi dicent, quod instruet eum homo lingua eorum qua loquuntur, Persica. Hæc autem Arabica patens est. Ex hoc dixit, Quo- modo potest dici quod illi me instruerent, quo- rum unus Persicus, & alter Hebræus est. qui dixerunt ei: Potest esse quod lingua sua lo- quantur tibi, & exponant, & tu lingua tua omnia rectifices. nec inuenit responsonem. Ecce ipsum Machumet à diuersis instructum.

Et quia eo tempore, quando Machumet post CHRISTVM annis 624. tempore Heraclij Imperatoris inceptit, multe hæreses circa Euangelij & ueteris testamenti intelle- ctum dudum exortæ fuerunt, & synodaliter reprobatæ: est uerisimile ad ipsum plures con- fluxisse, qui puritatem intelligentiæ dictarum scripturarum permixtam cum nouitatibus o- pinionum minus uerarum habebant, & scri- pturas Veteris testamenti cum Talmuthicis narrationibus, & Euangelij claritatem cum Apocryphis libris permiscebant, & prout ip- sum uisum fuit ipsi Machumet recitabant. Fertur etiam, supra nominatos Iudeos se Ma- chumet coniunxisse, ut impedirent ne perfe- ctus fieret Christianus. Ex quo & poetico scri- bendi modo euenisse aiunt, raro concordare historias in Alchoran descriptas, cum ipsis in Veteri testamento & Euangelio positis. Sed

Quando Ma-
 chumet flo-
 ruerit.

Historiæ Al-
 chorani cura
 ueteris & no-
 ui testamenti
 historijs disti-
 deant.

44

contra hæc (ut aiunt) nititur Machumet re- spondere, se non nisi à Deo informatum: uo- lensq; excusationem adducere, dicit 25. cap. Cum sit hæc (scilicet in Alchoran) alicuius uerbi pro uerbo mutatio, deo compositionem suam sciente: dicunt increduli, tu quidem non es nisi mendax, cum adeo uerba tua uarias. sed huius rei plures sunt inscij. Ipse namque deus & spiritus benedictus, hunc librum ueracis- simum composuerunt. Sed hæc excusatio con- ficta & mendax, non sufficit: quin libri com- positor uariis reperitur, quod de uero & in- commutabili Deo asserere blasphemiam est. Ne- que dicimus uariationem, si sit uerborum ali- qua mutatio, stante identitate sententiæ, sed u- bi sententiæ Alchoran non est eadē cum Euan- gelio, aut ueteri testamento, tunc enim nequa- quam excusabilis est Alchoran, quin concedi oporteat, deum illa non tradidisse, cum nõ con- cordent cum prioribus diuinis, & per Alcho- ranum approbatis libris. Puta, ait in Alcho- rano, uirginem Mariam matrem IESV, foro- rem Aaron, et filiam Amram: certissimum est, illum qui hæc Machumet narrauit, errasse, & ueram euangelij historiam ignorasse. cum Ma- ria filia Amram, soror Moysi & Aaron, mor- tua fuerit annis plus mille, & in deserto sepul- ta, ante uirginem Mariam matrem Iesu Chri- sti gloriosam, quæ, ut in eodem legitur Al- chorano, fuit tempore Zachariæ patris Ioan- nis baptistæ. Et cum hæc nõ semel, sed pluries Alchoran dicat, hoc unicum exemplum suffi- cit errorem reperiri in libro, et ideo Dei com- positionem non esse. Adhuc dicit Capite sep- tuagesimo quinto de Maria in fine: Maria se di- rigendo, nil malitiæ seu prauitatis operata est. unde animam inflauimus illi, nostra uer- balibrumq; confirmanti, & in bonitate per- seueranti. Certum est Mariam ante Alcho- ran penè sexcentis annis mortuam: Quo- modo tunc confirmauit librum Alchoran, de quo tamen Arabes ipsum loqui intelligunt? Sic er- rat in Capite trigesimo quinto, in recitatione illa, quando Moyses uenit ad Pharaonem: u- bi Pharaos dicit, se Moysen in sua domo nu- triuisse. Nam ille Pharaos, qui Moysen nu- triuerat, diu mortuus fuit ante reditum Moy- si ad Aegyptum: Exodi capite quarto. Fuit enim quadraginta annis Moyses in Madian, quo tempore obierat. Talia plura reperiu- tur dissona à ueritate sacræ scripturæ, à Deo, ante Machumet traditæ, & Alchoran præ- ferendæ. Nec Alchoran hoc negat. Sic e- nim capite decimonono dicit: Si de manda- tis tibi missis quicquam dubitas, anteces- sorum tuorum Libros legendo, ueritatem tibi

Variatio in
 quibus intelli-
 gatur.

Maria soror
 Moysi.

Pharaos.

sibi missam agnosces, ne sis ambiguus nunc, nunc negans, nunc affirmas. Ecce iubet in dubijs recurri ad libros priores, qui etiam admittit, quod ueriores seu meliores libri ostendantur, & illis stetur. Sic enim Capite trigesimo dicit: Recentes te magum affirmantes, tu dic, Librum isto meliorem, uestrum dictum affirmantem afferre, eumq; beniuole sequar. Ecce quomodo nunc uult affirmare Alchoran euangelio preferendum. Non sunt igitur ea que in Alchoran continentur, ut Dei uerba acceptanda, quando prioribus a Deo traditis, & per Alchoran admissis libris, aduersantur.

QVOD EVANGELIUM
sit Alchoran preferendum.

Cap. V.

Descendentes itaq; ad magis particularia, ut deueniamus ad id quod intendimus, scilicet euangelium Alchoran preferendum, dicimus eum qui Alchoran in Hispania in Latinum uertit, referre in principio Capite quinto, seu Soretanram, sic haberi: Deus pius & misericors, uerus & altissimus, preter quem non est alius, qui prius uetus testamentum, deinceps euangelium rectas uias hominibus tradidit: postremo librum ueracem, uidelicet Alchorean, uestre legis confirmatorem, desuper uobis tribuit. Istiq; continet uerba quedam firmissima & infringibilia, que sunt libri mater & materia: quedam uero alia, & reliqua. Ecce quomodo uetus testamentum & euangelium rectas uias dicit continere, & confirmat ipsa: Alchorean uero dicit ueracem, & continere quedam firmissima, que sunt mater & materia libri, & que illa sint supra dictum est, & continentur in oratione in principio libri quod principium mater libri nominatur, scilicet quod sit unus Deus creator adorandus ac timendus, & terribilis iudex in die ultimi iudicij, quando est resurrectio. alia non habent illam firmitatem infringibilem. Quare ubi discordant, cum ueteri testamento uel euangelio, potius standum illis. Ad idem attendente aduertendum, quomodo in Alchoran legitur, Deum iudeis dixisse, Cap. 12. Christum Mariæ filium, cui commissus euangelium, quod est lumen & confirmatio testamenti ac castigamē, & recta uia timenibus Deū, ad uestre legis complementum misimus. Alibi sepe nominat Euangelium lucidum, & aliquando splendidissimū. Cum ergo hoc ita sit, quod euangelium in se omnia necessaria ad salutem contineat, & suppleat ad legem ueteris testamenti que supplenda restabant: nihil igitur in Alchoran reperitur, quod sit necessarium ad salutem, ultra id quod in euangelio conti-

netur: & non est aliquid necessitatis in ipso Alchoran, quod non sit euangelio conforme. Ait etiam quidam deuotus, & Arabicæ lingue peritus, qui in Baldach studio Alchoran operam dedit: in cap. Elmeide sic haberi. Limitauimus uestigia hominum per Iesum filium Mariæ ueracissimum patenter, & dedimus ei euangelium, in quo est directio & lux & ueritas manifesta. Ex his patet Alchoran Arabas ad euangelium remittere, tanquam ad lumen & rectam uiam Deum timentium. Dicit enim in Alchoran: Sciendū quidem, uiros legum nullius legis fidei ue perfectionem assequi, nisi testamenti & euangelij, ac huius libri a Deo positi præceptis pareant. Nec hoc potest de illis Christianis intelligi, qui lucidissimum librum euangelij sequuntur, cum ipse in plerisque attestetur, illos Christi discipulos in albis uestitos, perfectissimos esse. Oportet igitur ut de iudeis & Arabibus, qui sunt uiri legum, intelligatur. Mandatur etiam septuagesimo capite Alchoran, quod omnes boni Deo seruiant, ut Christus Iesus Mariæ filius persuasi. Si igitur ad hoc boni Christiani nituntur, ut faciant quemadmodum ibidem Alchoran continet, certissimum est, ipsos ab illis qui Alchoran credunt, irreprehensibiles esse.

QVOD EVANGELIUM
sit lux ueritatis Alchoran.

Cap. VI.

Alchoran dici non potest sufficere, et uia recta esse, nisi includatur in ipso euangelium, & solum illud constat, lucem ueritatis & recte uie in Alchoran dici debere, quod euangelio consonat. Nec de euangelio hæsitabat autor Alchoran. Allegat enim passus & continentias euangelij, de eo quod Christo parabolas exponenti, aliqui abierunt retro, de grano frumenti, de cæco nato, & alijs. Illud Enim euangelium de quo locutus est, & allegabatur per ipsum in partibus Arabiæ, & undique reperitur, etiam fortassis hodie & prius scriptum in aliquo antiquo uolumine quam Alchoran conficeretur. & cum ab initio fidei Christianæ per tot centenos annos ante Machumet euangelium mundo publicatum & hucusque inuariatum maneat, de quo nec Machumet tunc legitur dubitasse: mirandum est, quomodo Arabes pro intellectu Alchoran generaliter non addiderint studio & lectioni Euangelium. sicut multi sapientes eorum, secreta Euangelium summa deuotione amplectuntur, cum sine eius scientia nihil perfecte ex Alchoran trahere possint. Sed ut quidam peritus ait, alia causa non est, nisi quia sapientes eorum sciunt

Virilegum.

Euangelij loca aliquot reuera in Alchorano.

Arabes quosdam Euangelium religiose amplecti.

In dubijs recurrendū ad libros meliores.

Mater libri.

Alchorani te Simonium de Euangelij au soritate.

sciunt, quod falsitas Alchoran de facili depre-
henderetur, si ad legendū sacros et ueraces di-
ctos libros admitteretur. Vnde et si quis recte
cōsiderat, illi nationi Arabū non fuit legatus
necessarius ad aliam, quā ad Euangelij si-
dem et legem docendam. Post enim Christum,
omnium prophetarum etiam secundū Alcho-
ran altissimum, & librum euangelij omnium
librorum perfectissimum, nihil melius restabit
à deo expectandum. Hinc si quid pulchri, ueri,
& clari in Alchorā reperitur, necesse est quod
sit radius lucidissimi euangelij, & hoc uerum
uidet, qui euangelio lecto ad Alchorā se tran-
fert. Vnde contemptus huius mundi, et prela-
tio futuri seculi, persuasio iustitiæ & operum
misericordiæ, & diuini proximi amoris: unde
uenditio omnium suorum, etiam anima ipsi Deo,
maximi lucri cōuincuntur. Vnde habetur quod
mori pro deo sit uiuere aternaliter, unde uir-
tutum dilectio, usurarum, homicidiorum, per-
iuriorum, fornicationum, atq; adulteriorum,
alienorumq; cōcupiscentiæ prohibitio, in Al-
choran sua claritatis splendorem receperunt,
nisi ex euangelica perfectione & conuenien-
tiā: Cur alia multa, quæ circa uoluptatem sen-
sibilem & immundiciam carnis promittun-
tur in Alchoran, tenebrosa & tetra uiliaq; ab
omnibus sapientibus etiam Arabibus reputan-
tur, nisi quia ab euangelicis promissis discor-
dant, ut in frā latius dicitur. Lucet igitur euan-
gelij splendor in Alchoran, illis scilicet qui spi-
ritu Christi ducuntur, etiam præter intentio-
nem autoris: sed non ipsi lubrico Machumet,
& illis antichristis, qui hoc seculum futuro
præferunt, & nihil bonum iudicant, nisi huic
mundo & eorum concupiscentijs conformen-
tur. Illi putant Deum autorem Alchoran, sua
corrupta desideria confirmare: non aduertentes,
nihil ueri esse, quod euangelio cōtradicit.

QUOD ELEGANTIA DI-
ctaminis non probat, Alchoran Dei
esse dictamen. Cap. VII.

Nec debet quenquam mouere id quod dicit
alibi, librum Alchoran non potuisse, nec
ab omnibus hominibus, nec demonibus com-
poni, ob ipsius admirabilis dictaminis ele-
gantiam, ac quod ideo diuinus censeretur debet.
Esto enim quod hoc donum Machumet habue-
rit, quod censeretur per alios Arabes singulare,
diuinum, & inaccessibile: & hoc arguat ob
pulcherrimum dictamen, dulcedinem, & blan-
dicem sermonis stupendam, & cunctis mira-
bilem, librum dei donum esse: non tamen pro-
pterea est affirmandū, omnia quæ in ipso con-
scripta sunt, Dei uerba esse, qui uerax est, &
stabilis, & sibi nequaquam contrarius. Vnde

cum multa in Alchoran de ijs quæ in testamen-
to et euangelio habentur, adeo uariantur, quod
simul cum prædictis uera esse non possint, uti-
que deo ignorantiam & inconstantiam atque
mendaciū ascribi oporteret, quod tamen etiā
in Alchoran pro maximo peccato habetur.
Quod autem dulcis sermonum compositio nō
concludat dictata uera, patet ex tertio cap.
Alchoran, ubi sic dicitur: Plures eloquij melli-
flui, quorum uox cordi non consonat, deum
sui cordis testem inuocant, cum ipsi tamen per-
niciem, gentij, flagitiū, fructibusq; pestem in-
ducere nitantur. hi tales gehennæ puteo, pœ-
nis undiq; uexati sepelientur. Sed si, ut sequa-
ces Alchorā aiunt, admitteremus, libro Alcho-
ran finem & intentionem esse, non solum non
detrahere, nec Deo creatori, nec Christo, nec
prophetis ac legatis dei, nec libris diuini tes-
tamenti, psalterij, & euangelij: sed gloriam da-
re deo creatori, laudem & testimonium Chri-
sto Mariæ uirginis filio super omnes prophe-
tas perhiberi, testamentum & euangelij con-
firmare & approbare (cuius contrarium om-
nes sapientes & zelosi credunt, ut supra pa-
tuit) utiq; tunc cum hoc intellectu Alchoran
legens, licet uaria occurrant quæ offendant le-
gentem, quasi ille liber ob suam contrarieta-
tem, quam tam in se habet quā cum euange-
lio & testamento, non possit dei esse, ac quod
Machumet uir muliebris, lubricus, totus hu-
ius mundi & sensibilium amator, de peruersa
idololatria & ignorantia ad legationē dei &
propheticum spiritum sine potestate miracu-
lorum à deo assumptus non debeat credi, nec
ipsius simplici relationi stari, qui inconstans
& uariis reperitur, & Dei arcana se ignora-
re confitetur, & multa fortia argumenta quæ
in Alchoran contra Machumet in uarijs obij-
ciuntur, et non soluuntur: tamen quando hæc
omnia sic considerantur quod prædictæ inten-
tioni seruiat, tunc aliquis elici potest fructus.
Putat, cum quis legit uitam Machumet quæ in
Alchoran scribitur, statim intelligat, ideo il-
lam deo permittente insertā, ut sciatur ipsum
non esse, nec Christo, nec Moyse, nec alijs pro-
phetis comparandum, & multo minus præfe-
rendum. Quando enim comparatur uita &
scientia aliorum prophetarum ad uitam &
scientiam ipsius, statim uidetur nullum debe-
re potius sequi Machumet, quā Christum,
quod etiam Alchoran manifeste confitetur.

QUOD CHRISTVM SE-
quentes, omnibus præferuntur.

Cap. VIII.

Admittit Alchoran Christū sequentes præ-
ferri omnibus, cū Christus sit omnibus san-
ctissimus

Euangelij ra-
dius quic-
quid est ueri
in Alchoran.

Quibus luce
at euangelij
splendor in
Alchoran.

Non quia ele-
gantior oratio
ne aliquid cō-
positum, ideo
uocum.

Lectionis Al-
chorani in-
tensius

Atissimis prophetis suprapositus. Ait enim sic fictus Deus in Alchoran, Cap. 4. Omnium prophetarum alio super alium per me sublimato, & eorum quibusdam cum Deo locutus, Christo Mariae filio animam nostram proprie conferentes, uim atq; uirtutem præ cæteris præbuimus. Ecce, ait, præ cæteris præbuimus. Si igitur prophetas nobis à Deo missos audire & sequi tenemur, præ cæteris utique Christum sequi tenemur. Hoc clarissime Alchoran ex intentione intendit, Christo scilicet potius adhaerendum. Dicit enim alibi Alchoran, Christum dixisse: Timentes Deum, me sequamini. Deus enim meus uesterq; dominus est, quem adorantes, recto proceditis tramite. Et subiungit: Quomodo uiri albis uestibus induti ipsum secuti, alijs omnibus per Deum supra positi sunt. Et alibi scribitur, ut supra allegauimus: Euangelium esse lumen & confirmationem testamenti, & castigamen, & rectam uiam deum timentibus, & legis complementum. Ecce Christum & eius euangelium sequi, est sequi lumen, & ire per rectam uiam deum timentium. Et iterum alibi: Iam diuina ueritas nobis data, rectam uiam proficiscentibus ostendit. cuius obseruatio, salutem obseruantibus generat, error quidem detrimentum. Ecce diuina ueritas utique per Christum in Euangelio est patefacta. Alibi de eodem sic ait: Tandem Christo Mariae filio misso, cuius sequaces ipsi penitus obediens corda constantia, & humilia atque fidelia gesserunt, nos Euangelium dedimus, non ob aliud nisi ut per ipsum Dei dilectionem atque gratiam assequerentur. sed non, ut dignum erat, obseruauerunt, & licet plures eorum sint increduli, eorum tamen credentibus meritum debitum & maximum tribuimus. Iterum alibi: Omnes boni Deo seruiant, ut Christus Iesus Mariae filius persuasit, interrogans uiros albis indutos uestibus, quis mihi subueniat ex parte dei me sequendo? responderunt illi: Nos. Quidam autem filiorum Israel crediderunt, quos cæteris incredulis manentibus, longè super illos extollimus. Tam satis offendimus ex Alchoran, Christum potius quam Machumet, & euangelium potius quam Alchoran sequi oportere. Nunc descendentes inquiramus, an omnia quæ in Alchoran scribuntur, tendant ad gloriam dei? Omnes enim homines creatos esse ad glorificandum Deum, Alchoran attestatur. Videtur autem qui plures deos ponit, uelle Deo suam claritatem & gloriam obscurare. Ideo ponere Deo socios, participes, filios, alios deos, est gloriæ magni Dei detrabere, & confundere atque diuidere uniuersum, et cuncta in schismate & in confusione & malo ponere, ut Al-

Christus prophetis omnibus præcipit: ut Alchoran quoque testimonio

Euangelium.

Omnes homines ad glorificandum Deum creati.

choran declarat, secundum intellectum quem Arabes libro attribuant.

QUOD ALCHORAN male dicat Christianos incredulos.

Cap. IX.

Utrum tu auctor libri Alchoran, solum deorum pluralitatem damnes, cur Christianos, qui Christum filium Dei credunt, incredulos dicis? Nonne postquam Alchoran pluries negauit deum filium sumpsisse, se in xxxij. cap. sic resoluit dicens: Deus nequaquam filium seu participem sumpsit alium deum. tunc enim quisque cum suis facturis ueniens, in alium insurgeret. Dicit alium deum: in quo declarat, Christianos non esse incredulos, si dicunt Christum dei filium non esse alium Deum. In quantum enim gloriæ dei non detrahit societas, participatio & filiatio: Alchoran secundum uos non intendit illa de Deo tollere, cui nihil perfectionis deesse potest. Sed in quantum illa dicunt alium deum, & illi uel illis gloriam illam soli creatori debitam tribuunt: tunc detrahunt à Deo creatore suam gloriam, et alteri diuidunt, nec manet deus creator, deus quando non habet omnem gloriam, & maior in gloria esse posset. Ideo nulla ratione hoc dici potest. implicat enim contradictionem, plures esse deos: quædo sequitur nullum esse Deum, cum quisque careat summa gloria, quæ soli Deo conuenit. Alchoran huic sententiæ secundum uos consentit, & ait omnes prophetas in hoc concordare: nec in hoc Christiani & Iudæi contradicunt. Et Alchoran dicit, Machumet missum ad Arabes idololatras, ut eo ad cultum unius Dei creatoris ducat. Si igitur Machumet est ad hunc finem tantum missus ad idololatras suæ nationis, cur Christiani persecutionem patiuntur, qui nec sunt Arabes, nec plures deos colunt? Patet satis Alchoran, secundum etiam intellectum quem ipsi Arabes tribuunt, non negare quin Deus habeat filium seu filios, dummodo non sit alius Deus, aut alij dii. Christiani enim & Iudæi non sunt reprehensibiles in eo, quod in oratione ad Deum creatorem & originem omnium, nominent ipsum patrem: & quemadmodum hoc tam in ueteri testamento quam in Euangelio legitur, liber Alchoran non intendit negare, nisi quod sibi absurdum uidetur, homines se dei filios appellare. Sic enim ait capite XII. Vos Iudæi atque Christiani, si dei filij eiusq; dilecti estis, prout uos dicitis: cur uobis culpas atque peccata gerentibus, pœnas & malum ingerit? Certe uos nihil aliud quam homines estis, à deo ueniæ mercedisq; maxime datore, ad quem omnium erit reditus, creati. Videtur ex hoc, ipsum arguere

Christus Dei filius, non alius Deus.

Deo filios attribuire, quo modo absurdum dicit Alchoran.

presumptionem et modum dicendi, quasi filiatio dicat consubstantialitatem. Sed ubi non intenditur, non negat: et quia in testamento veteri ac Evangelio nusquam legitur Christum, aut alium quemcumque sic filium dei appellari, quod sit alius deus a patre creatore: nec probationem Alchoran refellit quisquam Christianorum, scilicet deum non posse sumere filium, neque ab uxore, cum non habeat, neque si sumeret nobilissimam creaturam in filium. Non enim esse potest creatura eiusdem nature cum creatore, sicut necessario filius existit. Et si assumere deus filium, utique cum in tempore fieret talis assumptio, filius creatura esset. Concludit igitur Alchoran, impossibile esse deum habere temporalem filium, quam conclusionem Christiani nequaquam impugnant. Negat autem Alchoran, Christum filium Dei, licet ipsum exaltet supra omnem prophetam. Interrogo autem te subditum libro Alchoran, cur negatur Messias filius dei, cum in euangelio per te approbato, sepius legatur Christus dei filius? Forte dicis ex Alchoran, Christum coram deo ad rationem positum, quod se deum nominauerit, hoc constanter negasse. Ideo huius contrarium in Evangelio reperiri, nequaquam admittit. Non tam admiramur, quando Christus coram deo de hoc inculpatus sit quod se Deum nominauerit, et quomodo presens fuerit Mahumet qui deum inuisibilem (ut ipsemet fatetur) nunquam uidit, quam plane irridemus. Ignorabat ne deus ueritatem, et Christo falsum imposuit? aut si ueritatem, tunc primo sciuit, postquam Christus se excusauit: nonne secundum Alchoran Christus est in carne mortali uiuus, in quodam loco amœno aquis irriguo: et ait ipsum uenturum denuo in hunc mundum, demum moriturum, et surrecturum, et in iudicio futuro rationem operum suorum redditurum? quomodo hæc concordant, hæc esse facta, quæ in futuro iudicio secundum Alchoran fieri expectantur? Nonne dicit Alchoran, nullum uiuum hominem deum accedere, et cum eo colloqui potest? Ecce quod huic dicto Alchoran non est fides adhibenda. et ut hoc ex textu Alchoran uerum uideatur, aduerte sic in textu dici ex cap. 14. fictitio deo dicente: O Iesu Mariae filii, tu persuades hominibus, ut dei loco te matremque tuam deos habeant et uenerentur. Respondit Iesus: Nolit deus, ut quid præter uerum dicam. et si protuli, tu nosti, quia tu omnium secretarum cordium noscens, mei cordis arcanum penetras, ego uero nequaquam tui. Tu scis itaque nil hominibus nisi mandata tua dixisse: scilicet, quod te deum meum et suum inuocent et adorant, quorum quædiu tibi placuit, testis affui.

Christum esse
filium Dei, ne-
gat Alchoran.

Nunc autem tu, qui es testis omnium, postquam ab illis ad te me sublimasti, eorum cognitor existas. quibus si malum feceris, gens tua sunt: si condonaueris, tu es incomprehensibilis et sapiens. Dicit deus: Nunc instat dies, quo sua uindictis ueritas perficiet, eis etenim ueniam, quoniam me secuti sunt, quod ipsis præ cæteris lucrum est maximum, et paradysum aquarum fluxu dulcissimam, ubi perseuerent, tribuam. Ego nanque omnipotens deus, caelo et terræ et uniuersis quæ eorum capacitas continet, impereo. Ecce textum, qui nihil facit contra diuinam Christi filiationem. Sed quod Christus nunquam persuaserit se et matrem loco dei uenerari, nec id Euangelium habet, nec Christiani credunt. Non enim uenit Iesus, nisi ut daret gloriam deo patri suo, et suam nequaquam quaesuit.

Q U O D C L A R E O-
stenditur, Christum esse Dei fi-
lium. Cap. X.

Diceret Arabs: Si Christus deus fuisset, utique cum Iudei dicerent, quia tu homo cum sis facis te ipsum deum, non excusasset se, allegando in lege deos dici, ad quos sermo dei factus fuit, sed clare respondisset. Dicimus eum clare respondisse, aiebat enim: Si illos dixit deos, ad quos sermo dei factus est, et non potest solui scriptura, quem pater sanctificauit et misit in mundum, uos dicitis, quia blasphemus, quia dixi, filius dei sum. Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, et si mihi non uultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, et credatis, quia in me est pater, et ego in patre. Ecce quam clare locutus est: scilicet, non esse blasphemiam, si se filium dei dixit, et ideo se tacite deum confessus sit. Nam si sermonum dei capaces dii dicuntur, non est dubium, quin is quem pater ut pater ab aeterno sanctificauit, et in tempore in mundum misit, non blasphemat, si se dei filium appellat. Pater enim, ut pater, non generat nec sanctificat nisi filium, qui autem sanctificatus est a patre ante mundum, et deinde in mundum missus, utique coaeternus patri est. Quod autem hoc cognosci possit, quantum ad credulitatem sufficit, opera ostendunt, quæ nullus hominum ante ipsum fecit, ita quod humane nature illa ascribi non possunt, aut creaturae, sed creatori. Nisi igitur pater creator esset in Christo, quomodo eius opera Christus scisset? Essentia igitur patris, quæ operatur omnia, in Christo erat. Et si deus pater essentialiter est in Christo, erit Christus eius filius, quia eiusdem essentiae. Erit igitur Christi, quia filius in patre, cum extra essentiam patris filius esse non possit. Sicut si auctoritatem

Christus so-
lus patris glo-
riam quaeri-
uit.

Sermones dei
capaces, dii
appellati.

Christus Dei
filius.

mittens

mittentis uideo mittentem, & æqualem auctoritatem in misso uideo missum: utique mittēs est in misso, & missus in mittente ob æqualitatē. De quo infra latius.

QUOD CHRISTVS nominat deum, sed Dei filium. Cap. XI.

Adhuc attente considera fidem Christianā esse, patrem omnipotentem esse Deum creatorem, & Christum, illum Deum nominare suum patrem. Ait enim in Euangelio ad Iudæos: Est pater meus, qui glorificat me, quem uos dicitis, quia Deus uester est. Ille bene intelligit Christum non se Deum nominasse, quia se patrem suum nominasset. Ostendit autem se factis filium Dei, quando illum semper patrem nominauit, quem Iudæi Deum dixerunt. Vnde Dei filium se nominauit, & non deum: cum nominatio Dei, sit nominatio patris Christi. Est igitur Christus filius Dei patris, & non Deus pater. & est uerus filius dei patris, ideò & consubstantialis patri: licet non alius Deus, quam pater. Vnde Christus non est Deus pater creans omnia, sed est Dei patris uerissimus filius, eiusdem naturæ cum patre, per quem Deus pater creat omnia. Christus igitur non est nisi Dei filius unigenitus, & hinc eiusdem essentiæ & naturæ cum deo patre: cum hoc sit de natura filij patris, ut sit cum eo eiusdem essentiæ & naturæ, uti filius hominis est eiusdem essentiæ & naturæ cuius est pater eius, eiusdem scilicet humane naturæ: sed essentia humana non est idē cum homine, ut tamen essentia diuina est idem cum deo, ob simplicitatem maximam diuinitatis. Ideò filius hominis licet sit eiusdem naturæ humane cum patre, non tamen idem homo, sed alius. Filius autem dei est idem deus cum patre, & non alius. Hæc clarissime sacrum euangelium reuelat, quod Alchoran approbat in genere, & ei in specie non contradicit, ut ex sequentibus ostenditur.

LAUDES CHRISTI EX alchoran, & ostensio diuinitatis eius. Cap. XI.

Scribitur enim in Alchoran, Mariæ uirginis filium Iesum Christum esse, per hæc uerba: O Maria, omnibus mulieribus & uiris splendidiore, mundiore, atque iocundiore, tibi summi nuncij gaudium cum uerbo dei, cui nomen est Iesus Christus, qui est facies omnium gentium in hoc seculo atque futuro, sapiens uir, optimus ab uniuersitatis creatore mittitur. Illa respondit: O Deus, cum uirum non tetigi, filium quomodo habebis? inquit angeli: Deo nihil occurrit impossibile, omnia ut uult operanti. ipse filium tuum cum diuina uirtute uenientem, li-

brum legiferum, omnique magisterij peritiam, & testamentum & Euangelium edocebit. Ille cæcos & mutos curabit, morpheaticos & leprosos mundabit, mortuos creatore cooperante uiuificabit: quæ cuncta à credentibus in deū miracula censentur. uetus testamentum confirmabit. seq; cum diuina uirtute uenisse patefaciens, inquit: Timentes Deum, me sequamini. Deus enim mei uestriq; dominus est, quem adorantes, recto procedunt tramite. Iterum alibi sic: Iesus Mariæ filius, Dei nuncius, suusq; spiritus, & uerbum Mariæ cœlitus missum existit. Ecce Iesum, ecce Mesiam seu Christum & uerbum Mariæ cœlitus missum, hoc est à deo cœli missum: quare eiusdem naturæ, cuius deus mittens. Non enim dici potest, quod diuinum uerbum, cum sit dei uerbum, sit aliud quā deus simplicissimus. Deus enim, & suum uerbum, non sunt duo dii, sed idem Deus simplicissimus. Sic igitur patet: Deum mittentem, & suū uerbum missum, esse eiusdem naturæ diuinæ: sed cum mittens Deus non seipsum mittat, nec alium deum mittat, non erit mittens missus, nec alius deus, deus mittens, & alius missus.

FACILIS OSTENSIO,

Christum, qui est uerbum Dei patris, esse eius filium,

Cap. XIII.

Adhuc sic. Certum est ex Alchoran, uerbo Dei omnia esse creata. uerbum igitur Dei, increatum est, quoniam per ipsum omnia creata sunt. Est igitur uerbum, æternum, increatum. Non est igitur uerbum sensibile, sed plus quam intellectuale. Intellectuale uerò uerbum, per quod intellectus omnia operatur, intellectualis est conceptus. nam nisi intellectus intueatur in conceptum suum, quem intellectualiter generat, non facit quicquam intellectualiter. Sicut ædificator domus in uerbum seu conceptum intuetur, per quem ædificat. Dicitur autem uerbum. nam sicut uerbum extrinsecum sensibile, generatur à uerbo intrinseco intellectuali: sic conceptus generatur ab intellectu, & dicitur eius uerbum. Intellectualis igitur natura, omnia per uerbum suum format, & per uerbum reformat. Ædificator enim per uerbum format domum: & si ruit, per idem uerbum reformat. Deus sic per uerbum format, & reformat. Hoc uerbum uocatur etiam sapientia, omnia enim deus per sapientiam facit. Et dicit Alchoran: Christus cum diuinis uirtutibus adueniens inquit, En assum cum sapientia uestras dissensiones discussurus, meq; sequendo, timete deum. Nominat igitur Alchoran, id quod prius uerbum aiebat, nunc diuinam uirtutem & sapientiam. Sic uerbum ratio dicitur. Omnia enim

Cur Christus se non Deum, sed Dei filium appellet,

Verbum Dei idem quod Deus.

Verbum Dei increatum, per ipsum uero reata omnia.

Verbum idē quod sapientia.

Ratio

C ij

Ratio. cum ratione facta sunt. Nihil enim est, cuius legitima ratio non precesit. Sic uerbum sermo dicitur, ars, seu magisterium, per quod Deus omnia facit. Euangelium uero illud nominat uerbum, sine quo factum est nihil, & idem uerbum nominat Dei unigenitum, per quem fecit & secula. Sed cur potius Alchoran nominat uerbum, quam filium illum per quem omnia facta sunt: Fortassis ex eo, quia cum uellet omnem modum pluralitatis deorum eliminare à rudibus idololatriis, noluit occasionem dare errandi illis qui capere non poterant filiationem intellectualem, aliter quam in sensibili mundo uidetur. Intellectuali uero fecunditati propinquius uerbum quam filius accedit. Neque apta locutio est, Deum habere filium. nam cū Deus sit pater omnipotens, omnium creator, qui omne id est quod habet, cū nihil sibi deesse possit: non est apta locutio, ipsum habere filium, quia idem uidetur, ac si diceretur, Deum patrem esse filium: cum habere in ipso sit esse. Propter hoc tamen non intendebat Euangelio contradicere, nec testimonio Ioannis Zachariae, quem approbat, & ait esse confirmatorem uerbi, qui in Euangelio confirmat Christum esse filium Dei unigenitum. Vnde cum illum quem Christiani nominant Christum, nominet Dei uerbum, & Mariae filium: tantum in hoc à Christianis uidetur discrepare.

Vnigenitus Dei.

Ioannes Zachariae F.

OBIECTIO EX ALCHORAN, & eius solutio.

Cap. XIII.

Diceret aliquis: Nonne sic legitur in Alchoran? Pars plurima mentiendo dixit, Deum habere filium: quomodo hæc non contradicunt Euangelio? Dico Alchoran se declarare. Addit enim: Cœpit ne deus filias plus diligere? quia iudicatis immemores? An uestri dicti rationem firmam habetis? librum quidem uestrum, si ueraces estis, in medium afferte. Ecce Deum non habere filium humano modo, Euangelio non contradicit: cum Deus sit spiritus, qui carnem & ossa non habet. Sed quod **CHRISTVS** sit unigenitus Dei filius, librum Euangeliorum in medium proferre poterimus, & ueraces reperiemur. Adhuc diceret: Nonne azora ante penultima sic habet? Constanter dic illis, Deum unum esse, necessarium omnibus & incorporatum, qui nec genuit, nec est generatus, nec habet quenquam similem. Respondemus, illam azoram intelligi debere taliter, quod per ipsam intendit dare Deo gloriam, & non detrabere à **CHRISTO** laudem. Vnde cum incorporatus Deus & deitas sint idem, si Deus de quo loquitur azora deitas intelligitur, non contradicit Euangelio. Deitas enim cum sit essentia

Deum non habere filium humano modo.

diuina, nec est generans nec genita, nec habet aliam deitatem sibi æqualem: sed pater generat filium eiusdem essentia. Vnde considerare te oportet, quod licet idem sit Deus & deitas, cū Deus simplicissimus sit penitus incorporeus & incompositus, tamen quando respicis in deitatem, nullam uides generationem: cum respicis in Deum, uides ipsam. Nam Deum patrem nominari, in ueteri testamento, psalterio, & Euangelio clare legitur: deitatem autem, non legitur, patrem uocari. Si igitur Deo conuenit quod pater nominetur, & in hoc non imponitur ei ullum mendacium: tunc cum uerum sit ipsum Deum esse patrem, non inconuenit Deo quod deus filius nominetur, cum pater non intelligatur pater sine filio. Etiam azora illa, licet ad exclusionem plurium deorum posita sit, cum ad hoc totus liber principaliter tendere uideatur, per eius sequaces, & ad hunc finem per eos irreprehensibilis iudicetur: tamen etiam secundum ueritatem Euangelicam azora tolerari potest, deum uidelicet nec genuisse, nec generatum esse. generatio enim in diuinis cum sit in æternitate, nunquam transit in præteritum, ut deus dicatur generatus, uel generatus: sed deus pater æternus, generat deum filium æternum, eadem deitate deum, eadem æternitate æternum.

Deus pater, non autem deitas.

Deum nec genuisse, nec esse generatum.

Q UOD IESVS Q UIA MESSIAS, est Dei uerus filius.

Cap. XV.

Ad huc dico, eo quod Alchoran dicit Iesum Mariae filium Messiam seu Christum, omnia quæ prophetae fatentur de Christo, ipse fatetur. Dicit autem Michæas propheta: Et tu Bethleem Effrata, paruula es in millibus Iuda, ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel. & egressus eius ab initio, à diebus æternitatis. Hic propheta de generatione Messiae loquitur: & duplicem ponit generationem, unam temporalem in Bethleem, aliam æternam. Ab initio mundi prophetatum est, deum, Messiam saluatorem in mundum missurum. Certum est, Messiam ante mundi constitutionem esse, ut Christus de se loquens in Euangelio attestatur ad patrem, dicens: Clarifica me pater claritate, quam habui ante mundi constitutionem. Ecce dicit, Clarifica me pater. Vnde si deus Messiam missurus erat, illum qui ante mundi constitutionem clarificatus fuit: utique ille Messias, qui ut omnium supremus & maximus saluator expectabatur, dei filius, fuit alius à patre ipsum missuro. Deus igitur erat, eiusdem scilicet nature cum patre ante omnem creaturam. Si enim tunc fuit, quando non nisi natura diuina fuit, utique illius nature fuit, & ideo deus fuit. Hinc Esaias propheta dicebat: Deus ipse ueniet, & saluabit

Messias duplex generatio.

saluabit nos, tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. Et sequitur ibi de semita & uia recta, quæ sancta uocabitur: Euangelium sic appellans, uti Alchoran. Ita Baruch propheta uidit ipsum Mesiam deum, & dei sapientiam, uenturum, & cum hominibus conuersaturum. Sic cæteri. Nec difficile hoc uerum uideri. Nam Mesiam uenturum in hunc mundum, ante eius natiuitatem ex uirgine Maria, prophetae uiderunt, & Iudei crediderunt: sicut & hodie uenturum credunt. Non potest dici, quod dum Mesiam uiderunt, & illum uenturum prænuñciauerunt, creaturam aliquam uiderint, sed diuinam uirtutem & potentiam mente conspexerint, quam in hominem uenturam, & in mundo se manifestaturam expectarunt. Et sicut crediderunt & expectarunt, ita factum est. & non est alius Mesias de Maria natus, & alius quem uidentes seu prophetae uiderunt: sed iam ipse quem mente in eternitate contemplati sunt, in tempore apparuit. Neque opus est ad præsens, ut multa de Mesia dicamus: cum IESVS sit ille CHRISTVS, de quo omnes scripturæ locutæ sunt, et attestantur ipsum esse, quem admodum Euangelium de CHRISTO loquitur. nec Alchoran minus de CHRISTO intendit affirmare, quam Euangelium & prophetae. Vnde cum ait, ipsum summum dei nuncium uenisse cū uirtute dei ac quod se cū illa uirtute seu potestate uenisse patefecerit, maxima de Christi affirmat. quo modo legatus est capax potestatis Dei ipsum mittentis, si non est sic summus, quo maior esse nequeat? quo modo est pura creatura, quo purior & nobilior per Deum creari non possit? quomodo poterit creare, quæ non est simpliciter maxima, ita quod maior per Deum fieri nequeat, & ei communicari plenitudo diuinæ potestatis?

QVOD CHRISTVS, QVIA
uerbum & legatus summi Dei,
est Dei filius.

Cap. XVI.

Verbum igitur, quod in uirgine Maria humanam recepit naturam, non fuit uerbum nisi omnipotens omnipotentis dei patris, cuius incapax est omnis creatura. Recte igitur ait Alchoran, illi sapientiam & omne magistrum ascribens. et in hoc optime ait, quod affirmat CHRISTVM patefecisse mundo, se cum diuina potestate uenisse, ut scilicet ipse legatus Dei cum omnia dedit in manu potestatis eius, omne id posset quod homines à deo petere possunt: miracula enim quæ CHRISTVS

operatus est, patefecerunt in ipso esse eandem potestatem quæ est in deo patre, qui cum misit. Et ut hanc patefactam Alchoran rudibus melius declararet, enumerat in summa curationes incurabiliū morborum per homines, & resurrectionem mortuorum: etiam addens, quomodo factis de luto auibus insufflando eis uitam tribuit. quasi diceret, nihil defuisse ei quæ deo ascribimus. Sic in doctrinis suis Machumet asserit, CHRISTVM ex terra in nomine patris sui, Iaphet filium Noe excitasse, ut referret gesta patris sui Noe in archa. Per quæ uerba etiam patet, ipsum CHRISTVM filium dei, quem patrem eius asseruit: & ad quem finem hæc facta sit patefactio, Alchoran concludere uidetur, scilicet ut fidem haberent. Nam cum nullus nuncius, qui est purus homo, sit talis quod necesse sit ipsi credi, cum omni rationali creaturæ, quantumcunq; ueraci, deus ueraciorem creare possit: manet hæsitatio, an illi quis talem fidem dare debeat, quod ipsum sequatur. Non est autem apud quemcunq; dubium, deum esse ueracem, & eius filium cum sit eiusdem naturæ, nequaquam minus ueracem quam deum creatorem. Patefecit igitur IESVS, se CHRISTVM & legatum cum omni uirtute & potestate dei ad salutem hominum, ad quos missus fuit: quia IESVS. Ideo adiecit, ut ait Alchoran: Timentes deum, me sequamini. Deus enim meus uesterq; Dominus est. Filio enim regis unigenito & hærede uniuersorum ad regnum missio, & patefactio quod ipse sit filius & legatus patris sui, sciunt cuncti ipsum esse summum legatum, quo pater nullum potuit maiorem mittere: quodq; ipse cum sit unigenitus, dilectissimus regis patris sui filius, cum omni uirtute & potestate uenit, & ei sit penitus credendum & obediendum. Ille filius conuenienter utiq; diceret: Timentes regem patrem meum, me eidem obediendo sequamini. Rex enim ipse meus uesterque Dominus est. Vnde illi, qui Machumeth illa ipsamet uerba in Alchoran sepe repetisse aiunt, scilicet Christum dixisse deum suum & aliorum dominum, ad ostendendum Christum non se confessum deum fuisse, cum dicat deum suum dominum, Alchoran male interpretantur. Approbare enim Iesum esse Christum, & Euangelium esse uerum, & negare Christum esse filium dei, implicat contradictionem. Sed optime conuenit Christo filio dei, nominare patrem suum dominum: quando fatebatur, se filium & legatum ad ipsius honorem et gloriam augendam aduenisse, & nequaquam suam querere, ut Euangelium attestatur.

Ex libro de Infantia Christi.

Messias aduentus.

Iesum Christum esse Mesiam.

Christus Deus patrem cur dominum suum uocet.

Christus Dei legatus.

59
QVOD TESTIMONIA AL-
choran continent, Christum Dei
filium esse.

Cap. XVII.

Christo da-
tum a spiritu
diuino testi-
monia, quod
sit filius dei.

Diceret aliquis: Quid sibi uult Alchoran,
ubi fatetur, quod CHRISTO Mariæ,
filio spiritus diuini auxilium atq; testimo-
nium extitit? Spiritum diuinum testimonium
dedisse CHRISTO, Ioannes Zachariæ at-
testatur: ut in euangelio scribitur. Ait enim:
Quia uidi spiritum descendentem quasi colum-
bam de caelo, et manentem super IESVM:
et ego nesciebam eum, sed qui misit me bap-
tizare in aqua, ipse mihi dixit: super quem uide-
ris spiritum descendentem et manentem super
eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. et
ego uidi, et testimonium perhibui, quia hic est
filius dei. Spiritus igitur diuinus in columbæ
specie super CHRISTVM in Iordane des-
cendens, dedit testimonium, quod et Ioannes
perhibuit, CHRISTVM esse filium dei.
Dedit etiam in omnibus Apostolis ille spiritus,
et alijs sanctis testimonium, usq; ad mortem in-
clusus, quoniam IESVS est CHRISTVS
filius dei. Quale autem auxilium dederit Chri-
sto in uirgine Mariæ concepto de spiritu san-
cto, et in omnibus qui spiritum sanctum rece-
perunt pro arra promissionum CHRISTI,
et quomodo ille iugessit fidelibus ut intelli-
gerent ueritatem eorum, quæ CHRISTVS
locutus fuit, quoniam est spiritus ueritatis,
sciunt, qui Euangelium attente, atq; sancto-
rum scripta studuerunt. Hoc meo arbitratu no-
tandū, quo modo Alchoran extollit Ioannē Za-
chariæ, tanquam illum cui omnino credendum:
quem dicit uirum bonum, uirginem perseueran-
tem, magnumq; prophetam, uerbum dei confir-
mantem, et similiter testimonium sancti spiri-
tus allegat. Hæc omnia misericors deus inseri
uoluit, ut sic sapientes remittat ad ueritatis te-
stimonia, ne CHRISTO detrabat, si rudi
populo hoc palam non publicat, ob causam su-
pra positam, CHRISTVM filium Dei.
Nam etsi dixerit Deum inuisibilem, incorpo-
ralem, et quem nemo unquam aperta facie
uidit, ita quod quisq; bene intelligere poterit
uisibilem CHRISTVM sensibilibus ocu-
lis non fuisse, secundum conditionem illam ui-
sibilem et corporalem, deum: tamen quia ti-
muit, spirituales diuinam uerbi Dei naturam
incredulos attingere non posse, ideo illis idio-
tis et ignaris, quibus loqui oportebat ut tali-
bus sensibilibus, de intellectualibus nihil sen-
tientibus, cautius considerabat negatiue prædi-
candum, CHRISTVM Mariæ filium non
esse filium dei, cum filius Mariæ homo corpo-

Ioannis Ba-
ptiste laus ex
Alchorani te-
stimonio.

60
ralis et uisibilis esset, quæ naturæ diuinæ non
conueniunt. Eum tamen habere uirtutem et
potestatem diuinam, quæ sola fide uideri po-
tuit, attestantibus operibus illis miraculosis,
quæ nemo hominum ante eum fecit,
negare non potuit.

QVOMODO ALCHORAN
intelligi debet, CHRISTVM
esse spiritum et ani-
mam Dei.

Cap. XVIII.

Diceret, Cur fatetur Alchoran CHRIS-
TVM spiritum Dei: et alibi, quod
Deus ipsi animam suam proprie contulit. Di-
cimus, Alchoran animam et spiritum sepe pro
eodem capere: et nos intelligimus per illa, ut-
tam illam intellectualem, quæ sapientia est.
Contulit enim ei Deus piam et misericordem
animam suam, hoc est uitam, non appropriet,
sed proprie: ita ipse CHRISTVS ait in Eu-
angelio: Sicut pater habet uitam in semetipso,
ita dedit filio uitam habere in semetipso. Ecce
quomodo Deus pater animam seu uitam suam
proprie dedit CHRISTO: ut pater anima-
lis, suam uitam animalem proprie dat filio suo,
ut in semetipso uiuat, sicut pater uiuit, a quo
uitam recipit. Vna est igitur uitalis natura de-
patris, et eius filij CHRISTI: quod Alcho-
ran per unam utriusq; animam expressit. Et
quia in patre est uita omnipotens, ita ut quem
uoluerit uiuificet: ita et dedit filio, ut ita quem
uoluerit uiuificet, et ideo illa uita spiritus dei
dicitur, propter uitalem motum. Omnis enim
motus a causa occulta, spiritus dicitur, etiam
uentus. In uita enim, nisi uitalis et delectabi-
lissimus motus esset, non est uita uiua. Quare si
cut somnolentia est figura mortis, ita uigilan-
tia ob spirituales motum figura uitæ. Recte igitur
id Alchoran dicere potuit, quod CHRIS-
TVS de se in Euangelio loquitur: Ego sum
uita et resurrectio, scilicet a morte. Et alibi:
Verba quæ locutus sum, spiritus et uita sunt.
Spiritus enim CHRISTI, est spiritus bonus,
qui ad bonam uitam et immortalam, quæ
Deus est, mouet. Sed spiritus diaboli, est
spiritus malus, qui mouet ad mor-
tem perpetuam.

QVOMODO INTELLIGI
debet Alchoran CHRISTVM esse
uirum bonum, et optimum, et
faciem omnium Gentium.

Cap. XIX.

Diceret aliquis, quid hoc significat quod
Alchoran ait, CHRISTVM uirum
bonum et optimum, et faciem omnium gen-
tium in hoc futuroq; seculo? Dicimus, Alcho-
ran uir-

Christus quo
modo spiri-
tus et anima
Dei.

Spiritus.

Christus supra matrem suam exaltatus.

ran uirginem Mariam super omnes uiros & mulieres exaltare. & bene: quia mater est Christi filij dei. Certum est autem, CHRISTVM supra Mariam eius matrem exaltatum. Erit igitur uir bonus, & optimus, quoniam melior esse nequit. Omnis uir quantumcumque bonus, quamdiu non est adeo bonus quod melior esse nequit, non est simpliciter optimus in posse & esse. et cum solus deus sit simpliciter bonus, imo optimus, ac bonitas ipsa, certum erit, uirum qui sic est bonus, participando bonitatem quod etiam est optimus, inter illum & deum non posse mediare quenquam. Sed sic erit ille uir bonus, quod etiam ipsa bonitas. Vnde CHRISTVS est bonus, bonitate creata: quæ non est ipsa bonitas secundum eam naturam, qua uir seu homo. & cum hoc bonitate increata, quæ est ipsa bonitas, cum sit adeo bonus, quod optimus, qui melior esse nequit. Patet, quomodo idem CHRISTVS, ut est filius Mariæ, matris suæ humanam habens naturam, est bonus bonitate creata: & ut est filius Dei, patris sui diuinam habens naturam, est optimus, hoc est bonus bonitate increata. Quæ ideo optima, quia nec melior, nec aliter esse potest, cum sit actu omne id quod esse potest. Quod autem IESVM faciem ait omnium gentium, tam huius quam futuri seculi, maxime CHRISTVM extollit. Nam per hoc exprimit, illum esse de quo propheta David dicebat: Speciosus forma per filijs hominum, diffusa est gratia in labijs tuis: propterea benedixit te deus in æternum. Vbi est resplendentia pulchritudinis uitæ, nisi in facie? Quid aliud CHRISTVS secundum prophetam David, nisi dominus uirtutum, & rex omnis gloriæ, claritatis, & formositatis? Quare ipse est filius Dei, in quo habet pater summam complacentiam: & est Christus, unctus præ consortibus suis. Vnde dicit Machumet in doctrinis: Perfectos in natura Adæ, & forma IESV CHRISTI, resurgere in die iudicij. Nam hæc forma, quæ est facies omnium gentium, est perfectio perfectorum. CHRISTVS igitur est, per quem perfecti iudicantur. & eius forma est illa, quæ solum immortalis uitæ apta est. Qui igitur similes ei erunt, intrant in gaudium domini. Ob hoc Alchoran alibi pluries repetit, quorundam facies in die iudicij albescere, & claras fieri, scilicet perfectorum & beatorum: quorundam nigrescere, scilicet incredulorum & malorum. Et ut perbreuiter dicam: CHRISTVS est omne id, quod in omnibus gentibus presentis & futuri seculi uerè et iuste laudatur. Hinc ipse est omnium facies decora,

Facies aliorum albescere in die iudicij, aliorum nigrescere, quid.

in quo omnes gentes, quiescunt & benedicuntur.

DIGRESSIO AD MANVDUCTIONEM DIUINORUM.

Cap. XX.

Quomodo Alchoran CHRISTVM dicit rubella, cuius interpretationem alij dicunt esse statum dei, alij spiritum dei, alij uerbum dei, alij animam dei: licet hæc interpretationes non uariant ueritatem. Qualitercumque enim interpretetur, siue sit status, siue spiritus, siue anima, siue uerbum Dei, necessario deus est, ut satis patet in præmissis. Nobis tamen uidetur, quod hæc interpretatio, quod sit uerbum Dei, scilicet intellectualem, quod conceptum appellamus, quia cum sacratissimo Euangelio concordat, sit merito acceptanda. Et ut simpliciores exemplo sensibili ducantur, per quod patrem, uerbum, & spiritum aliquantulum a remotis uideant, pro intellectu præcedentium & sequentium est considerandum, quomodo magister qui uitra facit operatur. Vitrificatur enim est opus intelligentiæ. Carentes intellectu, eam artem non capiunt. Applicat autem cannam ferream, & ei adherere facit aptam materiam, & insufflat in ipsam, et efficit uas uitreum prout uoluerit. In eo statu est considerandum, quomodo intra materiam operatur, & format eam. Opus enim illud, similitudinem habet operis naturæ. Ars enim ab extrinseco operatur. Natura enim intrinsece, ut quisque scit & uidet. In eo igitur statu, considero duo. unum est extrinsecum eius, & est sensibile: ut est uentus, seu aer, qui expiratur per artificem. in intrinseco illius considero intellectum, quia artifex ad finem faciendi uas uitreum, operatur. Intelligit enim id quod facit. Hic intellectus non intelligeret nec se, nec id quod operatur, nisi de se generaret conceptum uasis quod efficit. & hunc conceptum intellectualem, uerbum dicimus. Loquitur enim intellectus suam intentionem, & conceptum quem intra se uidet, & sensui uisibilem facit. hoc uerbum generatur ab intellectu, se in ipso explicante: sicut sermo generatur à conceptu se explicante. & quia sermo sine statu non explicatur, potest sermo status appellari humani conceptus, & conceptus pariformiter dici potest status intellectus. Ab intellectu igitur, & eius uerbo, procedit intellectualis motus, qui complet operationem. Vtique ista sic esse intellectualiter, quisque conspiceret potest. In efflatione igitur uitrificatoris, uideo intellectualem scilicet intellectum eius uerbum, & utriusque spiritum seu motum, quæ si ibi non essent, nunquam ipsa efflatio formam uasis introduceret. Neg; tamen intel-

Rubella.

Vitriificanda ars.

Operationi
Intellectualium
ratio.

lectus, uerbum eius, & utriusque spiritus, pro-
pterea recedunt a uitrificatore, quia in efflato
ne uidentur. Conformiter fiunt omnes opera-
tiones intellectuales, licet non corporali efflato
ne, sed intellectu, uerbo eius & motu seu spiritu
utriusque: in sensibilibus per sensibilia in sensibi-
li materia, mediante medio & organo siue in-
strumento sensibili. A creatore uero omnia me-
diante uerbo, diuino motu seu spiritu in esse pro-
cedunt. Sicut enim ipse est absolutus ab omni
contractione, ita absolute sine medio extrinse-
co creat intellectualem naturam, & cuncta ut
uult. Sed est considerandum, quomodo Deus
instruxit Eliam tertio Regum decimonono,
quod ipse non esset in forti spiritu seu uento
subuertente montes, nec in commotione eum
sequente, nec in igne commotionem subsequen-
te, sed in sibilo aure tenuis, ignem subsequente.
Dominum igitur in subtili sibilo tenuis aeris
esse, ipsum spiritum esse omni spiritu quantum-
cunque tenuissimo subtiliorem ostendit. Non
est autem Deus spiritus in sibilo tenui, aliter
quam spiritaliter sine loci occupatione, sicut
intellectus in sermone. Neque spiritus ille, qui
Deus, est alicuius alterius spiritus aut acci-
dens, sicut accidit substantiæ: sed est spiritus,

Deus spiritus,
quomodo in-
telligatur.

seu motus substantialis, omnem substantiam &
cuncta creans. In quo est omnium scientia, si-
ue ars: & intellectus, scientiæ & artis pater:
prout infra de hoc suo loco latius dicitur. Sub-
stantiam igitur spiritum esse, & Deo similio-
rem, qui spiritus est, patet. Et quidem philoso-
phus attendens, quomodo granum post euapora-
tionem spiritus, in qua, natura perdit socum
ditatem, seminatum fructum nequit producere:
dicebat, substantiam spiritum esse. Hæc sic
dicta sint, ut rudiores Alchoran subditi, ele-
uent mentem ad spiritalia, considerando spi-
ritum imitari Deum per omnem substantiam.
Quodque substantialia, que solo intellectu
conspici possunt, utique accidentalibus sensibili-
bus sint longe præferenda. Quum accidentis
non sit esse, sed adesse. Ac quod in scholis di-
uini studere debemus, nequaquam comparan-
tes generationem in diuinis & intellectualibus
generationi sensibili nec gaudia uitæ diuinæ, ad
quam aspiramus, gaudia uitæ mundanæ: cū im-
proportionaliter intellectualia excedant sensi-
bilia. Ut sic de Alchoran recedant ad
Euangelium Christi, tutum,
intellectuale, & di-
uinum.

CRIBRATIONIS ALCHORAN, DOMINI NICOLAI DE CVSA Cardinalis, Liber Secundus.

DE THEOLOGIA MYSTICA,
secundum quam Deus est inef-
fabilis. Cap. I.

Trinitati an
contradicit
Alchoran.

NUNC accedamus ad
elucidationem trinitatis,
quam in diuinitate colimus,
& ostendamus Al-
choran, pia interpreta-
tione non contradicere
trinitati, modo quo nos
de ipsa loquimur, qui Euangelio inhaeremus.
Dicit fortassis aliquis Arabs, Quamuis ne-
gari nequeant hæc quæ de laude Euangelij di-
cta sunt, per nos, qui Alchoran uti Dei uer-
bum colimus: tamen cum sana fides sit u-
nius, solius & singularis Dei omnium crea-
toris, sine omni particeps, sine socijs, sine
pluralitate, sine filio seu filijs & æqualitate
quacumque, & CHRISTIANI dicant plu-
ralitatem Dei patris creatoris, & Dei filij
eius, & Dei spiritus sancti utriusque, non con-

tradidere euangelio: ideo Alchoran Musselman-
ni præferunt Euangelio. Et Calise in Bal-
dach, ubi studium eius sectæ est, inhihent E-
uangelium & philosophiam publice legi. Ex-
perti enim sunt, ante prohibitionem, eos qui
Euangelio operam dederunt, CHRISTIA-
NOS factos, & quendam Caiifam CHRI-
STIANVM crucem in secreto pectoris
continue portasse, ac philosophos Alchoran
deridere. Ideo 11. capite Alchoran, dicitur:
CHRISTVS IESVS Mariæ fi-
lius, Deiq; nuncius, suusq; spiritus, & uer-
bum Mariæ cælitus missum existit. In Deum
itaque illique suo legato credentes, ne dicatis
Deos tres esse, quum non sit nisi unus Deus,
qui filio caret: eique omnipotenti, uniuersa
cæli, terræq; subiecta sunt. CHRISTVS
quidem ipse minime negare poterit, sicut nec
angeli deo propinqui quin dei subsit imperio.
Ad hoc respondemus: Euangelium omnem
deorum pluralitatem non solum damnare,
sed impossibilem affirmare. Deum enim prin-
cipium, et unde omnia oriuntur, nemo dubitat.

Musselman-
ni, Calise.

Deorum plu-
ralitatem dan-
nari etiam E-
uangelio.

Plura-

Pluralitas quomodo esset principium, cum ante pluralitatem sit unitas seu singularitas, quæ necessariò est æterna, cum sit purum principium? quod idèò æternum esse necesse est, quia principium, & non principiatum. Illud autem principium potest considerari sine respectu ad principiatum, ut non plus sit principium quàm non principium. ea consideratione, est penitus infinitum & interminum, incomprehensibile, & ineffabile. Tunc certe cum excedat omnem sensum, & omnem intellectum, & omne nomen, et omne nominabile, nec dicitur unus, nec trinus, nec bonus, nec sapiens, nec pater, nec filius, nec spiritus sanctus, & ita de omnibus quæ dici aut cogitari possunt, ut Dionysius Ariopagita hoc astruit, quoniam omnia talia nomina exellit et antecedit in infinitum. Sic manet absconditus ab oculis omnium sapientum, & nulli creature, sed sibi tantum cognitus. Et hoc tantum de ipso cognoscimus, quod ipse est ipsa infinitas, excedens omnem creatum intellectum in finite. Eo modo, cum de ipso nihil propriè dici & affirmari possit, quod non excedat: in silentio tantum admiramur & contemplamur, & colimus. De illo interminò & infinito Deo loquitur Alchoran 29. Cap. dicens: Sicq; terminum scilicet mundi huius, seu diem iudicij nullatenus mendacem expectans, illum solum Deum consideret, cuius nullus est terminus, præter què non est alius Deus. Et in Capite 64. Omnis quidem res mundana terminabitur, sola uero Dei maximi largissimiq; facies est interminabilis. An negat hoc aliquis? uniuersis creaturis cælorum & terræ noua contingunt.

DE THEOLOGIA AFFIRMATIUA, secundum quam Deus est trinus & unus.

Cap. II.

Alio modo aduertimus mundum istum uisibilem, cum aliter esse posset quàm nunc est, non esse à seipso: nam fuisset antequàm esset. & cum aliter posset esse, uita aut maior aut minor, uel alio modo: cum magnitudo sua sit terminata & finita, cui non repugnat quod maior sit aut minor, utique ab aliquo principio seiori ipso id est quod est, quod ipsum sic fecit, & non aliter. Illud autem principium cum non necessitaretur ab alio, quia principium ante quod non est aliud principium, liberum fuit & est creare & non creare, quemadmodum intellectualis natura libera in suis operationibus. Sicut autem intellectus quando operatur, necessariò in mente seu in comprehensione habet id quod operatur, aliter nesciret quid operaretur, & non esset intellectus: sic habet etiam necessariò in scientia seu arte, id

Dionysius Ariopagita.

Mundi creati principium.

Intellectus operatio qualis.

quod operatur. Si enim arte operandi careret, quomodo operaretur? habet denudè necessariò id quod operatur in uoluntate, cum nolens nihil faciat nobilis intellectus. Experimur in nobis qui intellectualiter operamur, illa sic esse necessaria. Quomodo enim pictor per intellectum pingere, nisi in mente haberet quod pingere? Et quomodo posset pingere id quod in mente habet, si scientia pingendi careret? Et quomodo perficeret, quando nollet? Vnde uidemus uoluntatem non esse artem, nec mentem, nec artem mentem. Non enim eius quod uolo, semper artem habeo: nec eius quod in mente habeo, scientiam seu artem habeo. Et licet scientiam pingendi habeam, tamen Mahumet depingere nequeo, cum ipsum mente non teneam. Vnde si mens, scientia, & uoluntas sint eiusdem intellectualis substantiæ & naturæ, ac etiam ex mente generetur ars & scientia (carens enim mente caret arte, & carens mente & arte, caret libera uoluntate & electione) procedit igitur libera uoluntas à mente & scientia seu arte, & hoc primo notabis. Consequenter aduerte, quomodo id quod est in mente operantis intellectus, est etiam in arte & in uoluntate: & non est aliud in mente, aliud in arte, & aliud in uoluntate: aliter non esset una perfecta operatio. Id uero quod in mente, est mens (ibi enim comprehensum & comprehensio, seu mentionatum & mens, idem sunt) sic id quod in scientia est, scientia est. Scitum enim, ibi scientia est, atque id quod in uoluntate est, uoluntas est. Ibi enim uoluntatum, uoluntas est. Patet igitur non aliud esse mentem, & aliud scientiam, & aliud uoluntatem, sed idem essentialiter, licet non conuertibiliter. sic scilicet, quod mens licet non sit scientia seu uoluntas, non tamen est aliud mens quàm ars & uoluntas. Exigit igitur nobilitas intellectualis naturæ, quæ libera est, mentem non esse scientiam de se genitam. Quia cum sit ab ipsa mente genita, non est mens seu pater generans. Sic exigit mentem & scientiam à mente genitam non esse uoluntatem ab ipsa & arte procedentem. Procedens enim, non est illa à quibus procedit. Hæc idèò, ut libere & perfecte posset intellectuales producere operationes. Hæc agricola seminatore grani, bene capit. Oportet enim ipsum in sua comprehensione habere semen grani, & in sua scientia artem seminandi grani, & in uoluntate uoluntatem granum seminandi. Seminare enim, est opus intellectus, et hæc sic se habent.

QUOMODO EX OPERATIONE intellectualis naturæ, uidemus diuinam. Cap. III.

Voluntas libera à mente & scientia procedit.

Mens, Scientia, Voluntas.

At

AT quoniam intellectualis natura hoc, & hanc nobilitatem non habet nisi à creatore suo (nam operatur in similitudine creatoris sui) sicut creando ueras res producit, ita intellectus imago eius, operando producit similitudines uerarum rerum. Creare enim, est essentia re: & intelligere, est assimilare. Quare creator omnium cum intelligat id quod creat, & sciat seu artem habeat, & uelit: tunc unus creator omnium ad hoc quod nobilissimus & perfectissimus atque liberrimus sit, creator ueraciter trinus est. Cuius similitudo, in nostro intellectu uno in essentia, & trino in operatione, praeimitur. Diuinam igitur mentem, in qua omnia quae creari possunt, aeternaliter consistunt, Christiani patrem & creatorem appellant. Artem uero eius omnipotentiae, seu sapientiam, siue scientiam, eius filium uocant, per quem omnia facit. Voluntatem uero sine qua nihil esse potest, cum à patre & filio scilicet mente & arte procedat, spiritum sanctum confitentur, qui omnia ad effectum producit. Sunt autem indiuisa trinitatis illius opera, quia est una omnium operatio & creatio. In creatione igitur ex similitudine operationis intellectualis unius creatoris uidemus trinitatem, ob quam trinitatem Moyses Deum creatorem pluraliter in principio Genesis per Elohim, & uerbum (Faciamus hominem) expressit. licet alibi diceret, Ego Deus zelotes. Sic & in Alehoran ait Deus: Nos, homines ex humore fragili creauimus. Et alibi: Coelum quidem, & omnia caelestia pro uelle nostro creauimus. Licet alibi dicat: Dic meae genti, ego sum Deus misericors. Et quemadmodum Moyses & Machumet per expressionem pluralitatis in creatione seu operatione Dei noluerunt plures deos fateri, sic Christiani propter trinitatem recedere nolunt ab unitate Dei creatoris.

Creare.
Intelligere.

Pater, creator

Filius

Spiritus sanctus

Elohim.

QUOMODO DE FOECUNDITATE intellectualis, ad foecunditatem diuinæ naturæ eleuamur. Cap. IIII.

ET ut per sensibilia in foecunditatem intellectus, & de illa in diuinam, te eleues foecunditatem: attende, dum uides tot pulchras & uarias structuras ciuitatum, templorum, castrorum, & aedificiorum, tot uarios pannos, tot picturas & ornatus, tot linguas, tot scientias & artes, atque libros, tot dulcissimas harmonias, tot delectabiles dictiones, tot ordinatas politias, & alia innumera esse opus simplicis atque trini intellectus, inuisibilis & nullo sensu perceptibilis, à quo hæc omnia exiuerunt, & non exiuisent, nisi in eo intellectualiter multo altiori gradu præxisterent: & mirabilem ual

de uides intellectum, tunc ascende ab intellectu ad creatorem ipsius, & omnium, ut uideas eius diuinam foecunditatem, quomodo intelligentiæ, cæli, stellæ, sol, luna, elementa, & omnia quæ sunt, uiuunt, & intelligunt, sunt opus simplicissimi atque foecundissimi creatoris: & quod creatio, est ostensio eorum quæ semper et aeternaliter in mente ipsius fuerunt ipse, & in arte seu sapientia semper & aeternaliter fuerunt idem ipse, & in bene placito uoluntatis suæ aeternaliter fuerunt idem ipse deus benedictus, qui diuinitas gloriæ suæ ex mera bonitatis suæ ostendit, sicut diues intellectus ad ostensionem gloriæ suæ se in operibus suis ostendit & communicat. & ea quæ intra se habet intellectualiter, quanto præcisius potest, sensibilibiter nititur explicare, ut sic iuxta naturam boni se diffundat, & participabilem faciat, & uidebis deum simplicissimum, ineffabiliter diuitem & pulchrum, atque plenum omni foelicitate uitæ gloriose. de cuius diuinitis, ipse tot lucidas intelligentias formis plenas, tot splendidas stellas, tot uiua animalia, tot dulcissimos odores, & saporres, atque pulcherrimos flores, & cætera innumerabilia produxit & ostendit.

Dei creatoris
simplicitas.

MANDUCTIO EX IIS
quæ in mundo sunt, & uideatur
Deus trinus. Cap. V.

ET quia Mahumet in eo quod deum credit creatorem omnium, etiam de illo asserit necessario quæ de eius trinitate Christiani confitentur: ideo ut ad diuinam foecunditatem partum, & amorem, omnis Arabs possit quantum sufficit fidei, pertingere iterum dicimus, mundum istum sine foecunditate, prole, & amore non posse perseverare & subsistere, certissimum esse. Nā his sublati, mundum deficere oportet, & foecunditate, partu, & amore unus est mundus: unius igitur mundi sunt foecunditas, partus, & amor. Nec foecunditas est alius mundus, & partus alius, & amor alius: sed sunt unus & idem mundus. & sic hæc sunt unius mundi, ut nihil mundi sit sine illis. Participatur enim foecunditas mundi, & partus, & amor, in angelis angelice, in hominibus humane, in brutis brutaliter, in uegetatiuis uegetaliter, in mineris mineraliter, in coelis coelice, in sole solariter, in luna lunariter, in stellis stellariter, in entibus entice, in elementis elementariter, in uiuis uitaliter, in intellectualibus intellectualiter, & ita de singulis suo modo. Et unde habet mundus illa ut sit necessario ita trinus, sicut unus, nisi à creatores? Si igitur sine hac trinitate mundus naturam non haberet, nec naturalem perfectionem, nec benedictionem à Deo possideret, quæ in unitate essentiæ sic trinitate luget, quomodo dice

Mundum sine
foecunditate,
prole, & amo-
re non subsi-
stere.

Mundus unus
& trinus.

dicemus creatorem, ista perfectione naturali ea-
 rere, quam omnibus tribuit, ut sint meliori mo-
 do quo esse possunt: Sicut igitur creatum est, u-
 nitrinum: ita & creator, cum creatum a se ni-
 hil sit, & omne id quod est in hoc subsistat,
 quod est imago & similitudo creatoris. Trini-
 tas igitur quæ in creatura uidetur, est a trinita-
 te increata tanquam imago ab exemplari, &
 causatum a causa. Est igitur unitrinus Deus,
 qui creauit unitrinum mundum ad sui imaginem
 & similitudinem. In diuina igitur natura, est
 fecunditas, proles, et amor. Fecunditas, Deus
 est, qui & origo & pater: proles autem ipse
 fecunditatis, filius: amor, nexus utriusq[ue].

MANVDVCTIO DE INTEL-
 lectuali Trinitate ad diui-
 nam. Cap. VI.

ET ut in creatura magis deo simili, imaginem
 illius uideamus ad naturam intellectualem
 inspicimus. In ipsa enim natura intellectuali
 speculatiua, quanta sit fecunditas, proles, &
 amor, ostendunt nobis libri innumerabiles con-
 templatiuorum. Quot theorematum circa ueri-
 tatem generauit intellectualis fecunditas: quot
 delectationes processerunt ab illis, et suauitates
 spirituales: quæ fecerunt illos pro nihilo habere
 gaudia huius mundi. Sic de intellectu practi-
 co dicendum, ut supra tetigimus. In illa enim
 natura intellectuali est fecunditas, quæ de se ge-
 nerat uerbum, seu conceptum intellectualem:
 & ab ipsis procedit amplexus, seu uoluntas.
 Quando enim mens, uerbum, seu noticiam ge-
 nerat, statim procedit amplexus, seu uolun-
 tas. sicut enim id quod non scitur, non ama-
 tur: ita non potest non procedere a mente &
 noticia uoluntas. Scientia enim est de nu-
 mero bonorum honorabilium: bonum autem
 est quod appetitur, omnia enim bonum appe-
 tunt. Ita patet, quo exemplo duci poterimus ad
 diuinam trinitatem. Deus enim non potest dici
 ignorans seipsum: si autem se intelligit, de se cõ-
 ceptum seu uerbum sui ipsius generat. Nec est
 idem, generans uerbum & genitum, seu concipi-
 ens & conceptum. Nec aliud in essentia diui-
 na, cum Deus sui ipsius conceptum talem gene-
 ret, quod non possit esse perfectior. Erit igitur
 æqualis æqualitate substantiali, quæ est perfe-
 ctior accidentali: quare nequaquam alterius
 nature seu essentie. sic nec amor ab ipsis pro-
 cedens, potest dici ea a quibus procedit: nec po-
 test dici aliud, cum sit perfectissimus ante om-
 nem alteritatem: quare consubstantialis illis, a
 quibus procedit. & hoc intenditur.

MANVDVCTIO EIVS-
 dem per amorem.
 Cap. VII.

Deus unitri-
 num, quemad-
 modum &
 mundus ab eo
 creatus,

Nature fe-
 cunditas, pro-
 les, amor,

Voluntas a
 mente & no-
 ticia,

Adhuc ut ratione utentes, uideant nos qui
 trinitatem credimus, rationabiliter moueri,
 alio exemplo ad idem procedamus. Nemo est
 qui non uideat, amorem omnino necessarium
 ad hoc quod mundus subsistat: quoniam eo su-
 blato, penitus nihil subsistere potest. In naturis
 intellectualibus & uitalibus amorem reperiri,
 sicut & in omni quod subsistit, suo modo cer-
 tum est. Priuabimusne deum amore, qui est crea-
 tor & dator omnis amoris? Si igitur Deum
 dicimus amorem habere, utiq[ue] id est quod ha-
 bet. Deus igitur, essentialis charitas, seu amor
 est. Quoniam autem amor unit, amor perfectis-
 simus qui maior esse nequit, neq[ue] minor, cum
 sit substantialis, maxime unit. Video igitur in
 essentia ipsius amoris unientis, unitatem. Quo-
 modo enim esset unus unientis amor, sine unita-
 te? Video etiam æqualitatem in ipso. Nam
 amor gignit sui ipsius æqualitatem, scilicet
 amorẽ, uti dicitur: Si uis amari, ama. Unitas igi-
 tur generat æqualitatem. Video deinde proce-
 dere ex unitate amoris et eius æqualitate, utriusq[ue]
 cõnexionem, scilicet amorẽ connectentem uni-
 tatem amoris generantis, & æqualitatem amo-
 ris geniti. Amor igitur est cõnexio patris, &
 eius filij, a quibus procedit. Certum est autem,
 unitatem, esse ante omnem multitudinem: qua-
 re æterna est. Æqualitatem ante omnem plu-
 ralitatem, quia plura eo ipso quod plura sunt
 in æqualia. Cedit igitur ab æqualitate in æqua-
 litas: est igitur æqualitas æterna. Sic & nexus
 æternus, quia ante pluralitatem. Plura enim
 necessario sunt ab inuicem diuisa. Diuisio ue-
 ro cedit a cõnexionem, ante igitur omnem di-
 uisionem est cõnexio procedens ab unitate &
 æqualitate eius. Sic patet unitatem, æquali-
 tatem, & cõnexionem, ante omnem multitu-
 dinem in æqualitatem & diuisionem, æterna
 esse. & cum non possint esse tria æterna, cum
 ante omnem multitudinem sit unitas, quam
 multitudo presupponit, sicut in æqualitas præ-
 supponit æqualitatem, & diuisio presuppo-
 nit cõnexionem: ideo unitas, æqualitas, &
 cõnexio non sunt tria æterna, sed una æter-
 nitas, sic non sunt tria: quia si essent tria, essent
 tria æterna. Non est igitur aliud unitas, aliud
 æqualitas, aliud utriusq[ue] nexus, quia tunc essent
 tria: & tria æterna. nec tamen propterea uni-
 tas, est æqualitas, aut cõnexio, cum æqualitas
 sit genita ab unitate. genitum autem, non est
 generans: nec nexus, est unitas, aut æqualitas
 quia ab ipsis procedit. procedens autem, non
 est illa a quibus procedit. Patet igitur, quomo-
 do in essentia diuini amoris, unitas amoris, æ-
 qualitas amoris, & nexus amoris, non sunt
 tres amores: quia unus amor, non est aliud ab
 alio, lq

Amor ad me-
 di subsistenti-
 necessarius,

Unitas, æ-
 qualitas,

Cõnexio,

Amoris diu-
 nitas, æquali-
 tas, nexus,
 idem,

alio, licet unitas amoris generantis, non sit æqualitas amoris geniti, aut nexus amoris utriusq; ab ipsis procedens.

DECLARATIO SANCTÆ Trinitatis. Cap. VIII.

Nunc patet, quod qui non attingunt, non aliud non esse idem, & non idem non esse aliud, non possunt capere unitatem, æqualitatem, & nexum esse idem in essentia, & non inter se idem. ideo trinitatem in deitate non capiunt, nisi in tribus dijs. CHRISTVS autem nos docuit, Deum patrem uiuificare, & filium eius uiuificare, & etiam spiritum procedentem ab utroq; uiuificare: ut in Euangelio eius per Ioannem apostolum descripto legitur. Non sunt tamen propterea nec tres uiuificatores, nec tres dii uiuificantes: licet pater non sit filius, nec spiritus sanctus ab illo & filio procedens. Palam est, illos qui hæc non capiunt, non habere conceptum perfectionem de Deo perfectissimo: sed sibi fingere Deum quendam nequaquam ultima felicitate felicem, innaturalem, sterilem & infecundum, carentem dulcedine paternalis & filialis atque utriusque amoris & gaudij, atq; perfectione secunditatis. non attendentes Deum per Esaiam dixisse: Nunquid ego qui alios parere facio, ipse non pariam? dicit dominus. Si ego, qui cæteris generationem tribuo, sterilis ero? Dicit Dominus Deus tuus. Neq; possunt Arabes hunc Esaiam prophetam respicere, cum in Alchoran nullus prophetarum respicitur, sed omnes acceptantur. **ÆNIGMA, LICET REMO-**
tum, benedictæ Trinitatis.

Dei perfectio,

Cap. IX.

Portet in istis ad ænigma recurrere quousq; habeamus intellectum exercitatum. Vidi aquam magnam inter rotundas ripas sine alterius aquæ influxu & effluxu semper eiusdem quantitatis, habentem in circuiu secundas arbores, fegetes, & prata: & rustici propè habitantes non sufficiebant laudare aquam qua nullam putabant dari meliorem. Admirabar quomodo non diminueretur & exiccaretur, cum non uiderem riuiulum in ipsam fluentem, & cur non putresceret, quia stagnalis apparuit. Accessi propius, & subtiliori consideratione diu habita, comperi in medio fontem apparere. & hoc, ex flumine, qui efflui de centro uidebatur, sic esse iudicauit, & dixi: Hæc forte est ratio, cur hæc aqua nunquam minuitur, quamuis arboribus et seminibus atq; herbis præstet, unde uegetentur: quia uiuus fons non sinit ipsam imminui, & quamuis sit stagnalis inter ripas, tamen continue innouat se ipsam, quia procedit ex fonte & fluuiio fontis. Non igitur pu-

trescit, nec corrumpitur, quia non antiquatur sed semper ex fecunditate fontali innouatur. Vnde uidi ipsam aquam, esse fontem, fluuium & stagnum, & hoc æqualiter: quia non magis fuit fons, quam fluuius, & stagnum. & in stagno fluuium & fontem, nec tamen fons fuit fluuius uel stagnum, nec fluuius fons uel stagnum, nec stagnum fons uel fluuius. Nec hæc uidi, nisi intellectualiter considerans fontem de se generare fluuium. Ideo fons & fluuius, differunt ut generans & genitum, siue ut pater & filius. Nec stagnum, potest esse fluuius, uel fons, à quibus procedit. & dixi: fons, unitas: fluuius, æqualitas: nexus utriusq;, stagnum. Conclufi igitur: quoniam si ad eternitatem dimisso ænigmatate ascendero, ipsam ueriori modo comperio trinam & unam, quam hanc uisibilem aquam & facilius, superius dicta, de generatione & processione æterna, indubia fide credidi. Dixi etiam in Alchoran scribi: ex aqua omnia uiuentia esse. Igitur si aqua ista dat uitam uegetatiuam omnibus circumstantibus arboribus et seminibus & herbis, sine sui diminutione: quantum magis creator aquæ huius, omnibus creaturis dat omnia sine sui diminutione: aquam in aqua uidi fontem, fluuium, & stagnum: transsumo ad absolutam essentiam, de qua omnia quæ sunt id quod sunt, recipiunt, tam illa quæ sunt quam quæ sunt & uiuunt, & quæ sunt, uiuunt & intelligunt.

Aqua eadem fons fluuius, et stagnum,

Æternitas trina & una,

ITERVM EX TRIBVS PERSONIS MANUDUCTIO.

Cap. X.

Dhuc attende. Non ita dicimus esse plures humanitates, sicut plures homines: sic non est idem humanitas, & homo, sed idem est deitas & Deus, propter simplicissimam essentiam diuinam. Vnde sicut non sunt plures deitates, ita nec plures dii, & non sunt nisi tres personæ in humanitate, scilicet ego, tu, ille. Vnde ueraciter dico, Ego sum homo, tu es homo, ille est homo. & sunt tres illæ personæ eiusdem humanitatis. Vnde igitur haberent hoc illæ personæ, nisi creator Deus esset similiter trinus in personis, et unus in essentia? Potest igitur Deus ueraciter dicere: Ego sum Deus, tu es Deus, ille est Deus eiusdem deitatis, & non sunt tres personæ, tres dii: quia non sunt tres deitates, sed sunt unus Deus, quia una deitas, quæ Deus. Certum est etiam, tres personas in unitate, non esse unitatem seu singularitatem: & tres personas in numero, non esse nisi numerum & pluralitatem. nos autem dicimus tres esse diuinas personas in unitate, non in numero: & tres humanas personas in numero dicimus, ideo plures homines.

Deus & deitas idem.

Deitas una, ut Deus unus,

Neceffe

NECESSE EST ARABES FATERI Trinitatem. Cap. XI.

Quod autem Arabes oporteat hanc Trinitatem in diuinis fateri, patet. Nam nisi fateantur, cum credant Alchoran esse librum veritatis, conuincuntur Deo dare participem. Scribitur enim in Alchoran, quomodo Deus dixit Mahomet: Tibi quidem, qui legem et librum ignorabas, nostrum spiritum mittentes lucem prebui mus. Et alibi: Cum hoc tibi diuinitus misso, spiritus benedictus penitus iustus cor tuum penetravit, ut eum eo castigos Arabice. Iterum alibi de Christo dicit: Iesus Mariae filius, Deiq; nuncius, suusq; spiritus et uerbum Mariae caelitus missum existit. Iterum alibi: Ipse namque Deus, et suus spiritus benedictus, hunc Alchoran librum ueracissimum composuerunt. Consimilia in multis alijs locis Alchoran habet. Vnde cum spiritus Dei benedictus non possit dici creatura, et missus spiritus non sit a seipso missus, ideo nisi dicas ipsum esse tertiam personam in diuinis, et a patre et filio missam (quia dicit in plurali mittentes) necesse erit quod ponas plures deos, scilicet mittentes et missum. Iterum uerbum dei caelitus missum, est Iesus Mariae filius. Et non potest uerbum dei esse creatura, quia uerbo domini omnia sunt creata. Verbum igitur dei, deus est. Si igitur est deus, et non est secunda persona quae filius dicitur, scilicet uerbum patris, erit necesse, quod ponas plures deos, et uerbum dei participes deo. Vide quando uis hoc negare, quod uerbum dei non sit filius dei eisdem natura cum patre, ne uidearis deo dare participem, tunc tu das deo participem. Et hoc etiam probatur ex illa autoritate: Deus et spiritus eius librum composuerunt. Si deus et spiritus non sunt duo dii, sequitur quod spiritus sit persona in diuinis. Oportet igitur Arabes de necessitate fateri trinitatem: alia sunt increduli, dantes deo participem. Adhuc sic: Euangelium fatemini librum lucidissimum et ueracissimum, in illo continetur unum esse deum patrem et filium et spiritum sanctum, nihil igitur in contrarium allegari potest per uos, quando hoc uobis ex Euangelio ostenditur, cum non sit minoris autoritatis Euangelium quam Alchoran, ut Alchoran tradit. Quod autem in Euangelio reperitur, certum est. Legitur enim in ipso, Christum dixisse: Unus est bonus deus. Item: Sic deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret. Item: Patet autem spiritus sanctus, quem mittet pater. Alibi: Spiritum ueritatis, qui a patre procedit. Et iterum Christus mandat: Baptizantes in nomine patris, et filii, et spiritus sancti. Ex quibus et alijs Euangelij locis clare colligitur,

Trinitatis assertio etiam in Alchorano.

Euangelij autoritas, Alchorani testimonio.

unum esse Deum patrem, et filium, et spiritum sanctum. Et haec de sancta trinitate dicta sunt.

CHRISTVM VERACITER fuisse mortuum et crucifixum.

Cap. XII.

Restant non paruae discordantiae Alchoran ab Euangelio elucidandae. Scribitur enim in Alchoran, Cap. XI. Christum non fuisse mortuum, sed alium quenam Christo similem Iudeos suspendisse, sed Christum nullatenus interfecisse, quia deus incomprehensibilis et sapiens eum ad se transficere fecit. in quem uiri legum ueraciter ante mortem credent, et eorum seculo futuro testis astitit ille. Haec ibi. Sed Euangelium et cunctae scripturae aliorum seu discipulorum atque historiae temporum, concorditer affirmant, non solum Christum mortuum, sed etiam secundum scripturas prophetarum de Messia taliter, ut praedictum, reperitur mortuum esse. Et quia secundum libri sequaces, Alchoran non debet intelligi quasi sibi contradicat: et cum Euangelium et prophetas approbet, ideo intellectus querendus, quid in his praedictis intelligi uelit. Et primo eliciamus conformia Euangelio, in quo scribitur demum Christum unum pastorem, et uniuersum hunc mundum, unum eius ouile futurum. Conformiter asserit Alchoran, omnes uiros legum tam ueteris testamenti quam noui, atque legis Arabum, in ipsum ante diem iudicij ueraciter credituros. Totum autem studium Alchoran, est persuadere, in solum Deum credendum. Et quia hic asserit, quod omnes uiri legum ueraciter in Christum credent: utique Christum a diuinitate non separat, nec alienum facit, sed diuinae naturae ipsum esse tacite affirmat. Sic aiebat Christus in Euangelio: Qui in eum crederent, in deum patrem crederent qui eum misit. Secundo asserit Euangelium et Alchoran, extremi iudicij eundem iudicem et testem. Hunc autem iudicem Euangelium dicit Christum esse. Hoc et Alchoran hic tacite approbat, cum dicat Christum testem illorum sibi fidelium in futuro seculo. Per consequens fatetur Christum etiam, et iudicem, sicut et Euangelium. Non erit autem iudex secundum Alchoran, nisi Deus creator. Brit igitur CHRISTVS homo, quia iudex etiam deus. Dicit autem Alchoran Cap. 48. Tu Deus omnium conditor, cum prophetis interfecisti accedens, omnia cum ueritate iudicabis. Attende, si deus iudicabit cum interfecisti prophetis, et Christus est super omnes, qui non deest in iudicio: etiam secundum Alchoran (ut patet ex praemis) erit et ipse de interfecisti prophetis primus, et supremus, et ipsa ueritas, et demum uerbum uerax, per quod omnia iudicabuntur secundum

Christum non esse mortuum affirmat Alchoran.

Alchorani scripturae.

Christus iudex et testis in extremo iudicio futurus.

nam allegatum locum Alchoran. Vnde recte ait Evangelium: Deum patrem omne iudicium dedisse filio suo, quia & filius hominis est. Per formam enim humanam iudicat homines sibi similes filios Dei esse, sicut ipse est, & ita erunt filij immortalis uitae, et dissimiles, filios aeternae mortis existere. Vnde patet secundum piam interpretationem Alchoran, haec secreta non nisi sapientibus uoluisse reuelare. Ideo ait, illum nihil secretorum subicere, & solis sapientibus facilem esse Alchoran, alijs autem difficilem. Non erant enim rudes Arabes, quos ait Alchoran omnium incredulorum pessimos, aperte de secretis in illo principio informandi. Quod si Machumet ipsis simpliciter Euangelium praedicasset, & non dedisset propriam legem, accessissent ad legem Christianam, quam penes sexcentis annis refutarunt. Praedicauit igitur ipsis, quomodo essent Ismaelitae, & ab Abraham ortum habuissent: quodq; tam Iudei quam Christiani illum uirum ut prophetam laudarent, & eius fidem approbarent, per quam a deo maxima esset hic & in alio seculo assecutus. et cum hoc facerent gentiles, qui sequendo Abraham eiectis idolis, aliquam aut Moysi aut CHRISTI legem fouerent: a fortiori ipsi, qui ex Abraham nati essent, facere deberent. Quodq; deus ipsum Machumet in suum nuncium ad eos elegerat, & praeciperet eis, Abraham fidem & legem acceptare, uiri scilicet optimi et fidelis, nec Iudei, nec Christiani, quos antecessisset, qui eiectis idolis, se ad uniuersorum creatorem conuertit, ipsumq; adorauit, eiq; obediuit, similiter & posteri eius Isaac, Iacob, et duodecim tribus Israel. Hoc modo per suam multipliciter idolorum culturam abiecti, quam prius ob Euangelium nunquam abiicere curarunt, maxime quia Euangelica perfectio eis grauis uisa est, & talis, quod eorum parentes eam acceptare timebant, edocli (ut et Alchoran continet) eos qui Christianitatem acceptant, & non seruant mandata, plus omnibus deum offendere, & grauissime in inferno cruciari. Quare Machumet ipsis secreta Euangelij occultabat, credens quod sapientibus in futurum patescere possent, sicut etiam sanctum Euangelium multis mansit in principio obscurum & incognitum, & successiue est magis & magis apertum. et nisi hoc expediuisset, CHRISTVS uulgo non fuisset parabolice locutus.

Alchoran, solis sapientibus facilis.

Arabes.

Machumeti praedicatio qualis.

Abraham.

Euangelica perfectio grauior uisa Arabibus.

Q U O D C R U C I F I X I O sit Christi exaltatio & glorificatio. Cap. XIII.

Nunc aduertamus, ut mysterium eliciamus mortis Christi: quomodo intelligendum sit, Christum non fuisse in cruce mortuum. Primo

certum est ipsum concordare cum Euangelio, quod Christus uiuat. Si igitur uiuit, & expectatur ut redeat in mundum, ad conuertendos omnes uiros legum, utique ex hoc constat, Christianos qui eius Euangelium acceperunt, non accepturos aliud Euangelium ab ipso, cum istud sit perfectum etiam secundum Alchoran. Alij igitur si libros sequuntur Euangelij contrarios, aut discordantes, utique necesse erit illos projicere, & Euangelium amplecti. Non sunt igitur illi in uia recta, sed tunc primum erunt. Absurdum est igitur ualde, Arabes persequi Euangelij obseruatores: ex eo capite. quia eorum Alchoran, secundum ipsorum intellectum non concordat. Faciunt enim contra Alchoran, in eo quod persequuntur credentes, & in ipsis Euangelium, in Alchoran approbatum. Dicunt forte: Christiani in eo non sunt Christiani, sed blasphemii, quod credunt Christi dei uerbum, per perfidissimos Iudeos in cruce suspensum. Respondent Christiani: Alchoran post mortem Christi quasi sexcentis annis compositus, approbat Euangelium tempore mortis Christi scriptum, & prophetas qui ante mortem CHRISTI prophetarunt, Christum tunc uenturum quando uenit, ita facturum sicut fecit, ita moriturum sicut mortuus est. Et attendendum, quomodo Gabriel angelus Danieli reuelauit, post 62. hebdomadas Christum occidendum, ut legitur Danielis 9. Cap. quemadmodum & factum fuit. Ille enim Gabriel angelus haec reuelauit prophetae, quem ponit Machumet, sibi Alchoran intinasse. Quomodo igitur hoc stabit, quod Gabriel iussu dei mortem Christi prophetae praedixerit, & t eodem lapsa tempore illo prius per ipsum praedicto, dicat, ipsum non fuisse mortuum, deum & se mendaces faciens? Adhuc considera, quomodo Christus ante mortem sic se in cruce moriturum suis discipulis praedixit. Ita concorditer dicunt historiae illius temporis: sic tenuerunt omnes tam Christiani, quam Iudei & gentiles, ante Machumet quasi sexcentis annis. Vnde debet argumentum sumi, quod si Alchoran hoc negat, utiq; Euangelio est potius standum, cum nullam rationem assignet. Dicit autem quidam compositor Alchoran uisum fuisse, hoc esse blasphemum, & de tanto propheta credi non debere, quasi non dicat ad eius honorem. Sed si hoc sic putauit, utiq; mysteria crucis Christi ignorauit. Crucifixio enim Christi, est ipsius Christi exaltatio, et glorificatio, Christianorum iustificatio & uita, & omnium hominum resurrectio. Multi fuerunt reges & principes, qui Christianos deridebant & persequebantur, eo quod crucifixum colerent, uti Egeas in Achaia Andream primum Christi discipulum: cui apostolus

Euangelium ab Alchoran approbatum.

Christi mors Danieli praedicta.

idem

stolus

Mysteriū crucis Christi.

Stolus respondebat, hanc derisionem euenire ob ignorantiam myſteriorum moris CHRISTI in cruce, quæ per gentiles capi non poterant. Et Paulus apostolus, dum de cruce CHRISTI prædicaret, licet Iudeis eſſet ſcandalum, & ſapientes mundi Græci hoc ſtultitiam reputarent: tamen non tacuit, quouſq; redemptionis myſteria Chriſtiani aperiret. Certum eſt igitur, quod Alchoran illis Arabibus, ſi ſine myſteriorum a- pertione CHRISTVM crucifixū aperte aſ- ſeruiſſet, CHRISTVM in eorū mētibus nō magnificaffet. Voluit igitur ſecundum piam in- terpretationem, occultare iſis uilem mortem, & quod adhuc uiueret & uenturus eſſet, aſſir- mare. Quoniam eius reſurrectionem à morte, per poteſtatem quam habuit animam ſuam po- nendi & iterum aſſumendi (ut in Euangelio ſa- tetur) non potuiſſet perſuadere, niſi ipſum non ſolum hominem, ſed & deum oſtendiſſet: quod unitati dei, quā prædicabat, aduerſari puta- bat. Nec conueniebat fidei ſuæ aſſerere, ipſum iam à morte reſurrexiſſe, ut ſtatim dicitur. Ideo ſic forte locutus eſt. Dicit tamen hæc taliter, quod ſapientes elicere poſſunt, Euangelium ue- riſimum eſſe ut putabat.

QVOMODO DEVS ANI- mam Chriſti ad ſe reduxit, ipſum trans- migrare fecit & aſſumpſit.

Cap. XIII.

Alchoran recitat, quod cum increduli frau- dulenter cum CHRISTO agerent, ſcili- cet ſtudentes ipſum per mortem extinguerē, de- luſi ſunt. Quem creator taliter aſſatus eſt: Ego tuam ad me reducens animam, & exaltans, ab incredulis te liberaui. Poſt hoc alibi dicit, quo- modo deus ipſum CHRISTVM ad ſe trans- migrare fecit. Iterum alibi dicit, CHRIS- TVM per deum ad ſe aſſumptū. Hæc omnia ordinate Chriſtiani ſic eſſe aſſerunt. Nam E- uangelio teſte, dum clamaret uoce magna in cru- ce ad patrem, ut quid eum dereliquiſſet, et ſubiun- geret, quod in manus ſuas commendaret ſpiritu ſuum, quem ſic clamando emiſit: tunc hoc uerifi- catum eſt, quod deus animam eius ad ſe reduxit. Idem enim eſt anima & ſpiritus. Sed per reſur- rectionem, uerificata eſt transmigratione. Iuit enim per mortem ad uitam immortalē. Sic eum deus ad ipſum, qui ſolū habitat immortalitatē, trans- migrare fecit: & hanc transmigrationem Chri- ſtiani paſcha nominant. De quo etiam Alcho- ran meminit. Vltimò in aſcenſione Chriſti ad pā- trem aſſumptio uerificata exiſtit. Negat autem Mahumet, Iudeos eum peremiſſe: ſed dicit, aliū illi ſimilem ipſos ſuſpendiſſe, nullam faciens un- quā de cruce mentionem. Aduerte Mahumet

Chriſtus Al- choran teſti- monio ad deū recepius.

Paſcha.

ſic forte argumentari uelle: CHRISTVS ui- uit, ergo per Iudeos non eſt peremptus. Si enim peremptus fuiſſet, quomodo uiueret, niſi reſurre- xiſſet? Reſurrectio autem mortuorum nondū ad- uenit, ſed uentura eſt dies in qua omnes reſur- gent & redibunt. Ante illum diem omnia quæ uitam habent, ſiue angeli, ſiue homines, ſiue alia animalia, extingui neceſſe eſt: ut omnium reſur- rectione & reditu fiat. Chriſtus igitur qui uiuit, quod certū eſt, nunquā fuit peremptus. morie- tur tamen tandem, & in die reſurrectionis reſur- get. Hæc eſt Mahumet perſuaſio, quæ in Alcho- ran licet ſparſim, continetur. Tamen Cap. 48. dicit: Primo quidem buccinæ ſonitu morti ſuc- cumbūt omnia, niſi quæ dei dextera protexerit. Secundo ſonante, reuiuſcunt. Et hæc nota pro- pter ſequentia. Et aduerte, quod Mahumet tenet ſolum deum reſuſcitatore mortuorū, & quod reſuſcitati & reſuſcitandi non debent cenſeri re- ſurrexiſſe à mortuis. Ideo oportet illos denuò morti ante diem reſurrectionis. Deinde conſide- ra, inter diem mortis & diem reſurrectionis ſe- cundum ipſum nullum ſenſibile tempus currere. Ita quod Abel filius Adæ primus mortuus, quā- do reſurget, non iudicabit ſe diutius fuiſſe mor- tuum, quā ille qui ſtatim ante diem reſurrectio- nis morietur. Dicit enim Cap. 55. in fine: Die namq; iudicij, qua patebit ſingulis mandatū no- ſtrum, accedēt ſinguli quaſi non morati, niſi per diei horam unam. Sic dicit etiam Cap. 29. & in alijs locis ſæpiſſime. Ob hoc de illo medio tem- pore poſt mortem, & ante reſurrectionem non facit aſſimationē, licet dicat, illos qui propter deum mori uidentur, non mori. Sic etiam in Al- choran ſcribitur: Obſequio dei peremptos nemo mortuos exiſtimet, ſed illos potiſſimum uiuos et ſanos. & alibi: Obſequio diuino, deiq; dilectio- ne mortem ſubeūtibus, diuina pietas gaudia præ- bens, ſuperuenit. Et iterum: In uijs dei morien- tes, nequaquam mortui dicendi ſunt. Illi namq; de bono dei dilectioneq; gaudentes, apud deum uiuunt: expectantes poſt ſe relictos, nihilq; timē- tes. Vnde licet dicat, omis anima mortem guſta- bit, tamen cum Euangelium dicat, non debere ti- meri eos qui cum corpus occiderint, non habeāt quid amplius faciant, quia animam occidere nō poſſunt, ſed eum qui etiam ultra hoc poteſt ani- mam mittere in gehennā. Ideo ſecutus eſt Euan- gelium & libros ſapientiæ, quomodo iuſti, licet oculis inſipientium uideantur mortui, ſunt ta- men uiui & in pace. Et nihilominus animas ta- lium demum mortem guſtaturas aſſeruit, ut re- ſurgant in generali reſurrectione, quam appel- lat diem ueritatis. Dicit enim ſic in Alchoran: Die ueritatis, qua reſurgent animæ & angeli.

Chriſtum a ſa- cros crucifi- xum quomo- do negat Al- choran.

Intervallo in- ter diem mor- tis & reſurre- ctionis.

Dies ueritatis

D 1

Et in doctrinis ad Abdalla: In die illo mandabit deus angelo mortis, ut omnem creaturam spiritum habentem interimat, tam angelos omnes, quam diabolos omnes, quam homines, aues, pisces, beluas et pecora. Sic enim ait in Alchoran: omnia mortua prater deum. Et subiungit: Quomodo Adriel angelus mortis, demum seipsum interimet. Post sequitur resurrectio, sic dicitur: Tunc Raphael accepta tuba, cuius longitudo quingentorum annorum, stans in Hierusalem, insufflabit tubam, et efflabit omnes animas interim sibi seruatas, quae euolabunt ad corpora sua. Secundum hanc opinionem certum est, CHRISTVM non esse peremptum a Iudeis, quo ad animam. propter deum enim, ipsum interfecissent: et tales non debent censeari mortui. Vnde id quod Iudei Christum suspen derunt, falsum est omnino. Sed id quod sequitur in Alchoran. Profitentes etiam se sua caedis au ctiores, cordibus suis non minimam ambiguitate inde gerunt, sed eum nullatenus interfecerunt: est bene considerandum. Videtur enim, quod ex his uerbis non negetur, quin Iudei caedis Christi auctores esse possint: licet ipsum non interfe cerint. Non negatur igitur, Christum crucifixum in toto, Alchoran: quam crucifixionem non Iu dei, sed Pilatus facere poterat, modo quo dicit Euangelium.

DE RESURRECTIONE IE su Christi. Cap. XV.

Christi resur- rectio asserta in Alchoran.

Quod autem CHRISTVS ex pers malo- rum, mortuus, et sua uirtute iterum uiuus accessit, ex Capite uicesimo octauo, medio scilicet, Alchoran uidetur manifeste haberi. ubi Chri stus post multa sic scribitur locutus: Deus me ui rum non difficilem, sed malorum expertem crea uit: et super me est diuina salus in die meae nati uitatis et mortis, a qua uiuus iterum accedam. hoc est de Christo Mariae filio uerbum uerax, in quo tamen plurimi dissentiuunt. Ecce dicit de die mortis, et non de die generalis resurrectionis, si cut dicit alibi de Ioanne Zachariae. Vbi dicit, quod diuina salus super ipsum Ioannem die nati uitatis, mortis et resurrectionis. Et ideo intel ligo, CHRISTVM ante illum diem mortuum, et iterum uiuum accessisse, modo quo Euange lium hoc recitat. Vnde non est uerum, CHRIS TVM et omne uiuum mori sonante bucci na, aut per Adrielem mortis angelum, ut in do- ctrinis Machumet legitur. Ideo pro correctione illius assertionis Capite quadragesimo secundo adijcitur: Omnia morti succumbere, nisi quae de xtera dei protexerit, etsi aliquis sit illa protectio ne dignus, utique CHRISTVS erit, quo nul- lus dignior. imo ipse est illa dei manus dextera, seu potentia: per quam deus fecit, et facit, atque

Adriel.

faciet omnia. Facit ad hoc id quod legitur in Chronica Machumet et ipsi successorum re- gum, Mariam matrem IESV post ipsum quin que annis superstitem fuisse, et quinquaginta quatuor annos uiuuisse. Sed dicite nobis magistri legis Arabum: Si propter deum interempti non sunt mortui, quia apud deum uiuunt: utique ani ma illorum a corpore separata uiuet. debent ani ma illorum post hoc die occisionis omnium ui- uentium mori et si dicitis quod sic: Nonne ille dei amator, in uia dei ambulans, qui ea die inter ficitur per angelum mortis, etiam non moritur in anima, sicut si dudum ante fuisset interfectus? Si sic: Non erit igitur ille secundum animam dei ge- neralis resurrectionis mortuus, quare nec prius interempti propter deum. Non enim erunt pe- ioris conditionis. Anima igitur omnium talium nunquam morietur, neque resurget: licet homo totus ex anima et corpore, qui mortuus fuit, re- surget. Et quia non est conueniens, dicere animam peccatoris mortuam, et extinctam, a deo resu- scitari ad finem, ut ardeat aeternaliter in gehenna: ideo CHRISTI doctrina, animam non posse occidi, utique uerissima est. Oportet ergo, quod id Alchoran, Omnia mortua prater Deum, intelligatur in comparatione ad Deum: qui solus habitat immortalitatem. A quo omne uiuens in tantum uiuit, in quantum ipse deus il- li tribuit. Sed deus tribuit animae intellectiuae ut libere uiuat, et iudicetur si errorem ueritatis praesert. Non deficiet igitur, cum sit sub- iectum diuini iudicij. Animalia uero ratione carentia cum non possint iudicari, et ad iudi- cium ipsa resurgere non sit necesse, in uanum re- surgerent. Et quomodo eadem animalia resu- scitarentur, anima priore non redeunte in cor- pus, quae penitus per mortem fuit extincta, et in nihilum redacta? Sic anima intellectiua cum creetur ex nulla praesenti materia, si ipsa per mortem in nihilum redigeretur, quomodo ea- dem resurgeret? Ita nec angeli, nec demones re- surrectione opus habent: cum sint intellectualis naturae, et iam iudicati. Neque opus est ut cum- cta non iudicanda ad deum, a quo sunt, redeant: cum apud ipsum nihil transeat in obliuionem, seu praeteritum. Oportet igitur Arabes intelli- gere talia Euangelio dissona, modo quo Christia ni Euangelio inherentes. Ideo non sine optima causa Alchoran Euangelium sepe lucidissimum asserens, rectam uiam esse dicebat. Non est igitur asserendum, CHRISTVM iterum moriturum, et demum cum alijs resur- rectorum, sed uere a mortuis resurrexisse.

Anima im- mortalis.

Euangelium esse lucidissi- mum, uiam re- ctam, & asse- rit Alchoran

MYSTE.

MYSTERIVM NATIVITA-
tis & mortis Christi. Cap. XVI.

Omnia a deo
ad glorie iug
delectatione
creata.

At ut causam mortis CHRISTI in cruce
uideamus, præmittendum, Deum omnia in
ostensione gloriæ suæ creasse. Nam cum rex in-
cognitus in gloria sua non possit censerī magis
rex quàm non rex, & careat honore & benefi-
centia, idè ut uideatur uirtus & gloria sua, ac
per hoc magnus cognoscatur, honoretur, & glo-
rificetur, omne suum studium applicat & con-
uertit. Non autem ostendit gloriam, nisi intelli-
gentibus. Sic Deus creaturas intellectuales, sca-
paces iudicij gloriæ & ueritatis creauit, ut co-
gnoscatur. & propter illas, cuncta inferiora, quo-
niam propter semetipsum omnia operatus est,
ut in cap. XCIII. Alchoran dicitur, ipsum esse
rerum principium & finem. Homo autem inter il-
las intellectuales infimum locum tenens, intelle-
ctum habet in potentia, indigens alio actu, qui
ipsum de potentia in actum auocat. Postius est igitur
in paradiso, dotatus innocentia: ut innocens
sub obedientia dei uiuens, demum gratia dei ad
uisionem gloriæ dei sui transferretur, & ea frue-
retur. Sed quia homo liber suauis diaboli elegit
potius per scientiam ascendere, quàm per inno-
centiam et obedientiam: recusauit deo obedire,
ut secundum promissa diaboli esset per se sciens
bonum et malum. De paradiso perdita innocen-
tia ei eclusus existit: & qui prius, si stetit, semper
uiuere potuisset, factus est mortalis & ignorans,
& propter hoc non fuit possibile, ullo unquam
tempore ex omni studio suo ipsum ad immortalitatem
& uisionem gloriæ dei pertinere, quæ ab
omni mortali uideri nequit. Nec erat remedium,
nisi ille qui ipsum ad hoc creauit, etiam denuò
gratioso reformaret. Ad hanc igitur reformatio-
nem aptandam, probatus est homo, an lege natu-
ræ, quæ ipsi concreata est, proficere posset. cui
postea lex scripta superaddita, hominem erexit
ad speranda promissa dei: primo in sensibilibus,
deinde in intellectualibus. Et inter omnes pro-
phetas, omnium saluator Messias à deo mittendus,
prænunciatus est aliquando uenturus, qui uirtu-
tem dei habens, complete ipsum dei populum re-
formaret et saluaret: hic tandem diu expectatus,
de cælo summus legatus et dei filius, in forma ho-
minis humilis & pauper et pauperis filius uirgi-
nis Mariæ, in hunc mundum ueniens, Iesus Chri-
stus nominatus, cum diuina potestate apparuit,
se opere hanc potestatem & dei uirtutem palam
doctrina cælesti & miraculis diuinis habere
ostendens, ut uiderent in ipso deum patrem qui
ipsum misit operari: & uerba quæ loquebatur,
ueracis Dei esse. Cui Ioannes Zachariæ, testi-
monium certissimum dedit: & illa quæ apud pa-

Hominis tap-
sus & reitru-
tio.

Christi incar-
natio.

trēm suum cælestem uidit, enarrauit, & qui eius
uerba receperunt, cōpererunt ipsum esse dei uer-
bum ueracissimum. Dedit igitur ipse dei filius di-
lectus, omnibus qui crediderunt eum dei filium,
potestatem filios dei fieri. Nam in hoc fuit om-
nis diligentia eius, ut crederetur filius & uerbum
dei: tunc enim, firma fide cuncta quæ annuncia-
ret reciperentur, & promissis eius de regno futu-
ro cæli, resurrectione à morte, et æterna uita in-
dubia fides adhiberetur, & eius præcepta serua-
rentur. Quis enim peccaret, quando ex uerbo
dei indubitate sciret, peccatum inferre mortem
perpetuam? & quis non obediret usque ad mortem,
quando non hæsitaret in uerbo dei, sibi pro tem-
porali morte uitam perpetuam à deo optimo re-
muneratore tribuendam? Quomodo enim homo
dubitare poterit in promissis, qui certissima fide
ea dei promissa esse credit? Intrauit igitur Iesus
in hunc mundum, sine quacumque carnis concupi-
scentia & uoluntate uiri, morti nequaquam ob-
noxius, quæ ob actuale peccatum primorum pa-
rentum & originale eorum, eorumdem filiorum
ex carnis concupiscentia genitorum, cunctos quos
permisit deus inuasisse. Erat igitur innocens Iesus,
liber à morte: qui nec in peccatis natus est, nec
ullum unquam peccatum fecit. Reuelauit ea de
patre cælesti & eius regno et gloria, quæ sibi so-
li nota erant, & nulli alteri: cum nemo patrem
unquam uidisset in hoc sensibili mundo, ubi non
uideri potest, & se uiam, uitam, & ueritatem pro-
palauit. Scripturas aperuit, quoniam de ipso e-
rant: & quod ipse medicus, contra omnes infir-
mitates corporis et animæ, etiam contra mortem
esset, factio & doctrina patefecit. Quodque ipse
rex & Messias esset: licet regnum suum de hoc
mundo non esset, atque hunc mundum, & hanc
sensibilem uitam pro nihilo habendam, compa-
ratione futuri seculi & uitæ, uerbo & facto ma-
nifestauit. Et post multa signa & miracula, ut
ostenderet hanc uitam propter ueritatem & re-
gnum immortalis uitæ contemnendam, & deo
usque ad mortem etiam crucis turpissimam obe-
diendum: ipse qui esse potuit immortalis, si uoluisset,
mortuus est. Sic deum patrem suum, qui ita
uoluit, clarificando: & morte sua innocentissi-
ma omnibus hominibus ipsum per fidem recipi-
entibus & induentibus, eternam secum uitam pro-
merendo. Meruit enim cōsummata mors innocen-
tissimi unigeniti filij dei, quam in humana natu-
ra passus est, redemptionem omnium captiuorum
per satana, mortis auctorem. in qua Christi mor-
te, quisque fidelis eidem incorporatus, mortuus est,
et uitam meruit. In morte igitur crucifixi Messias
commortui omnes fideles, meruerunt uitam sibi
perpetuam in CHRISTO retribui. Resur-

Christus per
se morti non
obnoxius.

Christi mors.

Resurrectio,

rexit autem die tertia propria uirtute, qui ha-
 buit potestatem ponendi animam in morte, &
 iterum sumendi eam in resurrectione. Vnde eius
 resurrectio est, per quam omnes homines resur-
 gunt, qui cum eo eiusdem sunt humane nature,
 quæ in ipso est uitæ immortalis unita. Resurre-
 xit autem tertia die, ut factis probaret resurre-
 ctionem mortuorum credendam, quam docuit die
 iudicij expectandam. Ipse est igitur, in cuius mor-
 te morimur, & in cuius resurrectione uiuifica-
 mur: & per quem accessum habemus ad Deum
 patrem creatorem, ad uidendum ipsum in gloria
 sua, & cum eo ipsum **CHRISTVM IESVM**
 eius filium semper benedictum. Ex his
 perquam breuiter tactis, constat mortem Christi
 in cruce ignominiosam, maxima habere myste-
 ria, & fuisse tam fidelibus necessariam, quam
CHRISTO gloriosam, qui mortuus est, ut
 clarificaret patrem: & ostenderet, quantus ille
 est cui Messias in suo corpore, & turpissima &
 dolorosissima morte usq; ad omnium terribilium
 terribilissimum ostendit obediendum: & quanta
 est illius dei pietas & remuneratio fidelium, qui
 omnibus Christi formibus ob filij sui mortem eis
 communicatam, cum eodem suo dilectissimo filio
 regnum uitæ retribuit possidendum. Hæc mors
CHRISTI crucifixi, **IESVM** clarificauit
 esse diuinæ bonitatis filium. Quoniam non fuis-
 set adeo pius, misericors, & uoluntarius ad obe-
 diendum usq; ad mortem inclusiue, nisi perfectis-
 simus fuisset & deiformis, sic reuelans patrem
 per testimonium in sanguine suo, deum esse su-
 pra omnia amandum, & sic ei seruiendum, &
 eius præcepta implenda, & uitam futuram ma-
 gnificandam usque ad huius miseræ uitæ contem-
 ptum. Ostendit etiam promissa patris sui, et quæ
 de seipso prædixit impleta: & ueracem esse pa-
 trem, seq; eius ueritatem: omnemq; scientiam
 & scripturarum mysteria, atq; quantum sit pa-
 ter de cælis ab omnibus diligendus, patefecit.
 Hæc sciunt filij lucis, qui Christum sequuntur:
 & filij tenebrarum, huius mundi amatores, st-
 ruitu Christi carentes, ignorant.

Christus mor-
te sua uel ma-
xime Dei fi-
lius declara-
tus.

DE FRUCTU MORTIS
Christi. Cap. XVII.

Diceret aliquis zelosus Arabs: Si mors Chri-
 sti clarificat patrem omnium creatorem, u-
 ti que potens & laudabilis est, & de hac re io-
 cundum esset plenius informari. Zelo illius uiri,
 conabimur pro nostra paruitate aliqua adhuc
 aperire: ut quisque sic esse non hæsitet. Nam cum
 non sit dubium, peccata diuidere inter deum &
 hominem, ut ait propheta, dicens: Peccata ue-
 stra diuiserunt inter uos & deum uestrum. &
 hinc Dauid propheta imitator dei ait: Iniquos

Peccata diui-
dere inter de-
um & homi-
nes.

odio habui: hoc quidem peccatum potest esse ab
 ortu, ut sic in peccatis conceptus à matre existat
 ex immunditia et uoluptate carnis, ut idem pro-
 pheta se conceptum asserit. Et quoniam omnes
 sic ex Adam à matre ex uoluntate uiri concepti
 sunt, & nemo mundus illa munditia quæ est deo
 grata, Iob dicente: Nunquid iustificari potest ho-
 mo comparatus deo, aut apparere mundus natu-
 de muliere? Naschimur enim filij iræ cum spiritu
 concupiscentiæ carnis, qui non est de regno intel-
 lectuali cælorum dei nostri incorporei, & expe-
 rimur ex pronitate ad malum, quam ab adole-
 scentia habemus, nos non moueri spiritu dei bo-
 no, & hoc in nobis dei dono experimur. Deus
 enim sic hominem composuit, ut malo uiso expa-
 uescat: ut ait Cap. 79. Alchoran. Quapropter
 nullus est ex Adam uia concupiscentiæ natus, qui
 non sit à deo, uel uitio originis, uel peccati actua-
 lis separatus: solo Christo excepto. Qui, attestata
 te etiam Alchoran, à matre uirgine Maria, quæ
 nunquam mala operata est, sine uirili semine
 seu carnis uoluptate, mundissime natus existit.
 Et non est natus filius iræ & odij aut abomina-
 tionis, sed mundissimus: quare deo inter omnes
 qui fuerunt & erunt homines, dilectissimus. Hic
 utique nullum unquam fecit peccatum actuale.
 Ipse enim est de quo scriptum est: Qui peccatum
 non fecit, nec inuentus est aduersus in ore eius. Et
 ita à deo nunquam diuisus, seu separatus. Hinc
 diuina sapientia, in sui unione assumptis. Nam
 sicut sapientia maliuolam animam & corpus sub-
 ditum peccatis abominatur, sic cõligit sanctam
 animam, & corpus ab omni peccato mundissi-
 mum, et sibi perpetuo foedere desponsat. Ipse est
 igitur primogenitus similiter, & unigenitus fi-
 lius regis uirtutum, qui est rex gloriæ. Nam si
 (Moyse teste) Deus dixit, filius meus primoge-
 nitus est Israel: negari non potest Christum in Is-
 rael, omnium primum qui Messias, atque ipsum
 primogenitum dei in orbem terrarum missum, qui
 & simul est unigenitus dei filius, ut ipse Christus
 ait: Qui non credit in me, iam iudicatus est, quia
 non credit in nomine unigeniti filij dei. Si igitur
 hunc suum dilectissimum primogenitum & unige-
 nitum filium deus dedit pro salute mundi, utiq;
 maxime mundum dilexit. Quod autem hoc fecit,
 attestatur Euangelium quod dicit: Sic enim deus de-
 lexit mundum, ut filium suum unigenitum daret.
 Nonne empti sumus precio magno? puta precio-
 sissimo sanguine unigeniti filij eius, ut simus dei,
 qui fuimus sub principe tenebrarum. Ait enim
 Alchoran, quod Adam à deo præceptum mini-
 me operatus, ius mortale subiuit. Vnde totum ge-
 nus humanum ob peccatum primi parentis spo-
 liatum innocentia, quæ sola in regno cælorum
 locum

Christi natu-
ras.

Christus pri-
mogenitus pa-
triter et unige-
nitus dei fili-
us.

locum habet, subditum principi huius mundi æternaliter damnatum, ad priuationem uisionis gloriæ dei, quæ mors est intellectualis nature, soluit debitum in morte unigeniti filij Dei, qui pro omnibus ipsum ut Messiam & regem intellectuales uitæ recipientibus, mortuus est. Sic omnes in eius morte mortui satisfecerunt, & liberati sunt à seruitute principis mortis. Mors enim unigeniti, qui plus omnibus diligebatur à deo, preciosissima: abunde ideò satisfecit, quia fuit mors præcedentis dolorè mortis, ut ait propheta, què omnes moriètes ignorant. Quare dicitur idem: Vere languores nostros ipse portauit. Et dum ad fidelem, fidei patrem Abraham respicimus, quantum ipse meruit, quia filium suum unigenitum Isaac ut deo placeret, in mortem tradere uoluit, statim uidemus quid meruit Messias, seipsum in mortem tradens, ut Deo placeret, in redèptione generis humani. Vide ineffabilem laudem dei patris, in eo quod filio suo nõ pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Nonne meruit habere innumerabile multitudinè filiorum & heredum regni sui cœlestis, quemadmodum Abraham: Et quid meruit Iesus realiter turpissima & dolorosissima morte mortuus, quæ omnes dolores morientium excedit? Certe quia uitam dedit, resurrectionem, à mortuis meruit pro se et fratribus suis patri acquisitis: inter quos ipse est ut primogenitus, in multis fratribus principatum tenens. Nec est regnum intellectualium cœlorum æstimandum, ut est regnum huius mundi: quod dum plures habet, quilibet minus habet, sed dum idem sine defectu ab innumeris potest uideri & intelligi, ipsum regnum intellectualem ab innumeris intellectualibus potest à quolibet in solidum possideri. Intellectualis est uita resurgentiũ, ut sciant & delectentur se uiuere. Quæ esset remuneratio fidelis pro deo morientis, si maneret in morte, aut si nesciret se uiuere: potius homo optat nõ esse, quam sine omni intellectu esse. Quare non resurgit homo ad uitam intellectualem, nisi in sapientia, quæ est sapida scientia, ut se sapiat & sciat uiuere. Sapientia autem quæ participatur in omnibus intellectualibus habentibus, in Messia magisterium habet. Participatio igitur illius magisterij, uiuit omnis in Christo resurgens, quia ipse est resurrectio & uita, quæ appetitur. Iam uidet quisq; zelosus, quantum opus reformationis humane nature excedit opus creationis, & quam sapienter omnia sunt ordinata. Sapientia autem quæ omnia sapientissime disposuit, tam circa mortem quam resurrectionem Christi, licet nunquam Christum dereliquerit, non tamen mortua est, Christo secundum humanitatem per separationem animæ & corporis mortuo, nec est alia sa-

Christi mors pro nobis, e-
iusque meritum

Regnum cœ-
lorum ut æsti-
mandum.

Sapientia.

piencia quæ assumpsit Iesum hominem, quam illa sapientia patris dei creatoris per quam cuncta creauit, quam Alchoran, animam dei nominare uidetur, cum dicat animas hominum participare tantum de anima dei, quantum ipsa sapientia re-
lucet. sed anima Christi plenitudini sapientie dei est unita. Ob hoc ait Alchora, deum proprie animam suam Christo dedisse: et ipsum illam ab utero matris habuisse, certis miraculis exemplificat. Loquebatur enim, ut ait, matri suæ in puncto natiuitatis, ipsam confortando. Respondit tunc pro ipsa, illa die cum consanguineis malum de matre suspicantibus. Loquebatur quando uoluit infantibus, sicut senibus: & luto formato, ut homo aut auis fieret. Et ita factum, Machumet in doctrina sua & in Alchoran asserit. Sic locus est cæco nato, ut uideret: leprosis, & alijs infirmis, ut sani essent: mortuis, ut uiuerent. Hæc & plura ex Euangelio & Alchoran elici possunt: qui liber eum etiam sapientem asserit, dans ei idem nomen quod deo, quem incomprehensibilem & sapientem sapientissime affirmat. Si igitur fatetur Christum absolute sapientem, sicut & deum patrem, non erit alia sapientia patris creatoris, et alia Christi. Sed pater creator per suam sapientiam, quæ Christus est, omnia operatur. Hæc est sapientia immarcescibilis, uitam daps omni intellectuali nature, quæ sine sapientia mortua est. Ideò ad illius apprehensionem, finis tendit creationis intellectualis nature: quam homo, nisi mediatore Christo, in quo humana omnibus hominibus cõmunis natura, sapientia supremæ indissolubiliter unita est, attingere potest in sua propria natura humana, Christo & sibi communi. Quare Christus est magister, habens doctrinam & uerbum uitæ intellectus nostri, reuelator omnium quæ in thesauro Dei continentur, ostensor patris, fontis sapientie & gloriæ eius. quæ ostensio, est receptio sapientie in se intellectualiter, uiuificans æternaliter ipsum, & faciens ipsum similem Christo filio dei, qui est in gloria dei patris. Et hoc est esse felicem, et regnare perpetue in cœlestibus summo gaudio beatitudinis, & hæc sunt promissa Christi, omnibus ipsum recipientibus firmissima.

Anima dei

Fabule ex A
pocryphis.

Patris et Christi
eadem sa-
pientia.

Christi præ-
stantia.

DE PARADISO.

Cap. XVIII.

Diceret Arabs aliquis: Remota sunt & multum distantia illa, quæ de paradiso in Alchoran leguntur, & ea quæ Euangelium promittit. Alchoran enim desideriorum omnium complementum credulis & legem seruantibus promittit, describitq; illa desideria quæ communiter appetuntur per uoluptuosos: sed Euangelium solum promittit intellectualem felicitatem, quæ est

Inter Machumetum paradisi & Christi inter sensibilia & intellectualia: aut inter uisibilia, quae sunt temporalia, & inuisibilia, quae sunt aeterna. Sic & de Alchoran & Euangelio pariformiter. Sunt tamen qui allegant pro excusatione compositoris Alchoran, quomodo ipse rudes Arabes trahere uolebat, ut in unum creatorem crederent, qui dedit eis uiuere in hoc seculo temporali, quod ille etiam eis esset daturus in seculo futuro perpetuo uitam sine defectu, multo ista uita meliorem. Quodq; ad hunc finem, ut in Alchoran legitur, plures similitudines introduxit, quas tamen non exposuit, sed sapientibus illas notas reliquit. & nisi exempla sumpisset ab hac uita sensibili praedicando futurae uitae iocunditatem, neque intellexissent, neque moti fuissent propter promissa eis incognita. Ait enim Capite LI. Credentes et benefacientes pulcherrima loca paradisi possessuri, omne suum uelle perficient. Hocq; lucrum est maximum. Huiusmodi pollicitum, illis summam conclusionem uelle praedicare, scilicet quod deus est remunerator fidelium sibi seruentium, secundum spem & desideria seruentis: pro seruitute temporali temporalia assuetur, pro perpetuis perpetua, pro uoluptuosis uoluptuosa, pro intellectualibus seruiens intellectualia habebit. Sic enim dicit Capite VI. Deus omnium uota dinoscens, omniumq; diues, mundana quarentibus temporale, caelestia petentibus atque caelestibus summum bonum tribuit. Et Cap. I. lib. dicit: Studiose bonorum huius seculi dabimus illa, sed nullam in alio portionem habebit. Ideo ubi in primo capite dicit bonos paradisi introire, ubi dulcissimas aquas, pomag; multimoda, fructus uarios, & decentissimas ac mundissimas mulieres omneq; bonum in aeternum possidebunt: aduertendum ad id quod dicit, omneq; bonum in aeternum possidebunt: utiq; illud non est aliud quam deus: tamen sensibilibus promissiones sapissime repetit. & demum in Cap. 64. dicit. Omnes itaque sapientes timeant deum, dantem omnibus credentibus sapientiam, suiq; noticiam. Et Cap. 107. dicit, Paradisum apud Deum sortientur. Et saepe ponit similia, scilicet quod aeterna uita, aeternum gaudium, & beatitudo, sit remuneratio. Dicit etiam in doctrinis, quod nulla futuri seculi tradi possit similitudo. Ideo non uidetur finaliter, quod possit Euangelio contradicere, quod paradisi intellectualium & sapientum, uisionem dei & eius sapientiae seu CHRISTI asserit. Ideo Alchoran alibi, eos qui in in-

Alchorani scopus.

Futuri seculi nullam tradi similitudine posse.

ferno sunt, priuatos ait discretionem et sapientiam. Etiam alibi, enumeratis omnibus quae in hoc mundo uidentur, & quae saepe promittit paradisi intrantibus: addit, quod bona futuri seculi his omnibus sunt meliora, quoniam istud seculum in comparatione ad illud futurum nihil sit. Unde sic ut per similitudinem cruciatus ignis sensibilis poenam eorum qui damnati sunt describit, ita per aquam & fontes uitam saluatorum. Non tamen complete intellectualem felicitatem describit, secundum Auicennam in metaphysica sua. Nam licet esset de lege Arabum, affirmat Machumet corporalem felicitatem describere, & quod intellectualis, illa multo excellentior, per sapientes melius describitur. Sed Alchoran licet minus extense, perfectam felicitatem sapientum ponat in noticia dei & sapientiae, quae est filius dei secundum praemissa: quemadmodum & Euangelium ex Christi perfectissima doctrina. Praeterit enim iste mundus cum concupiscentijs suis, illa uero quae futuri et perpetui mundi sunt, habent se ad ista huius mundi sicut per petuum ad corruptibile. Unde noticia seu uisio Dei patris & sapientiae eius, pacit immortaliter intellectum, quia sapientia est immarcescibilis, ut liber Sapientiae docet.

INVECTIO CONTRA ALCHORAN. Cap. XIX.

Aduerti dum legerem Alchoran, quomodo sapissime fit mentio de die tremendi iudicij, paradiso, & inferno, & semper uarie & per similitudines. Cum aliter id quod nunquam in conceptum hominis intrauit, describi non possit: nisi coniecturaliter ad sensibilia, quae intelligibilium imagines existunt. & quia ita uidi per uarias similitudines regnum caelorum signari in Euangelio & ueteri testamento, intra me admittebam, posse illa, pia sequacium libri interpretatione, excusari. Verum postquam legi ibidem, castitatem in uirgine Maria, & in Ioanne Zachariae, & generaliter in omnibus laudari, et quod concubitus in templis prohibetur, & lotio post ipsum praecipitur ante orationem ob eius foeditatem, quodq; mundicies Deo grata sit, ac quod deum uident boni, & cum ipso sunt in paradiso, & quod deus ipsos maxime amet, & eis id quod maximum est retribuet, ac quod ipsum maximum simpliciter non sit nisi gaudium sempiternum & incorporeum: stupebam de eo quod saepe de puellis, & earum papillis, & bestiali concubitu in paradiso totiens replicauit, dicens cap. 88. illam esse optimum dei remunerationem credentium: & uerecundabar illa turpia legere, intra me dicens: Si Machumet adscribit deo hunc librum plene turpitudine, aut si ipse scribit et deo auctoritate tribuit

Auicenne de Machumete simoniam.

Sensibilia intellectibilibus imaginata.

Alchoran turpitudine plenus.

Periurii cum
adulterio.

tribuit, miror quomodo sapientes & casti uir-
tuteq; præditi, Arabes, Mauri, Aegyptij, Persæ,
Africæ, Turci, qui illius legis esse dicuntur, Ma-
homet pro propheta habeant, cuius uitam nemo
sequi potest, qui ad regnum cælorum anhelat,
ubi non nubent, & similes angelis sunt, ut Chri-
stus docuit. Nam tam turpia ita turpitudine.
Ex abundantia enim cordis os loquitur. Et hoc
uerum esse, patet ex Capite XLII. ubi dicit
deum uoluptates etiam illicitas alijs, iuxta pro-
hibitionem quæ ponitur VII. Capite Alcho-
ran in fine, & uoluntarias quasunque, ei permi-
sisse. & quod iuramentum licitum factum per
ipsum, ne adulteraretur cum Maria Christiana Ia-
cobina, præcepisset deleri. De quo loquitur cap.
LXXV. in principio, contra illa quæ alibi de
damnatione adulterorum & periurorum dicit.
Ipse enim in Capite LXXVII. periuros, qui
ob sui saluationem iurauerunt, esse damnatos affir-
mat. Quomodo igitur non ueretur deum bla-
spemare, cui ascribit periurium præcepisse, ut
adulterium continuaretur per ipsum? Probant
& hoc plura quæ circa mulieres permisit. Ut il-
lud Capite III. Mulieres uobis subiectas peni-
tus, pro modo uestro ubicunque uolueritis para-
te. Et Capite V. III. Not permittit uxores, quot
quiverit quisque subiugare, seu castigare. Et
Capite IX. sic dicit: Liber hic uobis cælitus
missus, licitum atque tenendum hoc uobis sta-
tuit, ut pecunijs uestris castas mulieres eis præ-
bendo ducatis. Itaque taliter uestris factis, quod
deinceps placuerit, ruboris atq; timoris exper-
tes agite. Et si reperiatur Dauid excessisse in nu-
mero uxorum, aut alios postea sanctos, hoc non
excusat Machomet, qui uia legis indulget, quasi
deo sic uolente, quod prius apud omnes prophe-
tas & legislatores fuit inauditum. et est blasphem-
ia, deo hoc imponere quod perfecte legi aduer-
satur. Et consideravi, quomodo legi in Alcho-
ran Capite LXXVI. sic præcepisse deum Ma-
chomet: Ut te ueracem comprobes, non dic te ni-
si nunciū tantum esse. Idem in Cap. LXXXVII.
in principio per iuramentum deus affirmat, nun-
cium scilicet ad Arabes idololatrias. Et Capite

XXVII. Tuæ quidem lingue nullam facultate
tem indulsumus, nisi ut deum timentibus, hunc
gaudio plenum & castigamen incredulis nun-
ciat. Et Capite XXXI. Dico, mihi nihil in-
iunctum est nisi solum deum adorare, nec illi par-
ticipem æstimare: cui me commendo, & ad ipsum
redibo. Si hæc uera sunt, cur non seruauit? cur
alijs sibi non iniunctum iniunxit? Cur Capite
LXXVII. se doctorem gentium nominauit,
qui secundum præmissa nuncius ad Arabes ido-
lolas fuit. Etsi de his sibi non commissis in-
tromittere nullatenus præsumpsit, dic Macho-
met, cur loqueris contra Euangelium & uetus
testamentum, & nouam legem & librum doce-
re tentasti, quasi hæc tibi commissa fuerint? Quan-
do fateris tuæ lingue non esse facultatem concessam,
nisi ut nuncios deum timentibus nuncium
gaudio plenum, & castigamen incredulis: in his
facile tibi & cuique creditur. Hoc enim quisq;
dicere & nunciare potest, cum sit uerum. & a
deo uero, omne est uerum. a deo te potestatem
hæc dicendi habere, tibi & omnibus dicentibus
facile credi potest. In alijs uero quomodo loqui
presumis, cum tibi non sit a deo nec iniunctum,
nec indultum? Et si dicis, cur tibi credam, quan-
do deo non obedis? Utiq; excusabilis es: nisi ua-
rietatem immutabili deo, ut soles, tribuas, ut sic
blasphemando euadas. omnipotens tamen deus
inter omnia illa spurca & uana, & sapientibus
etiam Arabum abominabilia, talia etiam inseri
uoluit: in quibus euangelicus splendor sic late-
ret occultatus, quod sapientibus diligenti studio
quæ sit uis se ipsum manifestaret. Tanta etenim est
lux euangelica, quod sine ipsa nihil apparere po-
test uerum & clarum. Sed omne dictum & scri-
ptum illa luce carēs, quæ dicit: Ego sum lux mun-
di, illuminās omnem hominem ueniētem in hunc
mundum, ut qui sequitur me non ambulet in te-
nebris: est obscurum, inordinatum, tenebrosum,
mortiferum, & intellectuuali naturæ abomi-
nabile, licet bestialitati & animalitati
quæ est de hoc sensibili mun-
do sapida ui-
deatur.

Machomet
tantum nunci-
us.

Euangelij lux

91 92
CRIBRATIONIS ALCHORAN,

RAN, DOMINI NICOLAI DE CVSA

Cardinalis, Liber Tertius.

QUOD ALCHORAN FIDE
 unius Dei salua omnibus blanditur, Chri-
 stum tamen præferendo.

CAP. I.

PORTET ut qui Al-
 chorã legit, aduertat, quo
 modo salua fide quæ est,
 non est deus nisi deus, nul-
 li intendit contradicere.

Alchoran ad
 omnium hære-
 ses et sectas ac-
 comodatum.

Ideo ita uariat ea, ubi dis-
 fensionese esse sciuit, ut quis
 que aliquid grati reperiat, cuiuscunque hæresis
 aut sectæ fuerit. puta sepe dicit, quod inter mor-
 tem & resurrectionem cuiusque, uix hora in-
 terfit, ne de statu animarum ante iudicium opus
 sit dubitare. Tamen etiam interserit aliquas in
 amæno loco fontibus referto, medio tempore lo-
 cari, ut de CHRISTO & uirgine Maria
 Capite XXXII. scribit. & iustis ob deum
 interemptis, quos uiuere in deo asserit. Sic etiam
 dicit, aliquas usq; in diem iudicij igne cruciari,
 eodem Capite XXXII. licet nullas dicit in
 paradiso uel inferno ante sententiam iudicis in
 die finali reperiri. Hæc ita ambigue scribit,
 quod contrarias doctrinas hereticorum & re-
 ctæ sententiarum de animabus defunctorum ante
 iudicium fouere uideatur: sic nititur in omnibus
 facere opinionibus. Nam de regno cælorum
 non dicit quicquam, sed de paradiso sæpissime
 loquitur, ac si de paradiso terrestri intenderet.
 & quod ad locum unde eiectus fuit Adam, ho-
 mo post diem iudicij fidelis & meritis restitu-
 tur, ibi perpetuo mansurus. Tamen ne Christia-
 norum paradysum, scilicet regnum cælorum ne-
 gligere uideatur, duas ponit in certo loco para-
 disos, & gradus in ea plures. & in paradiso ali-
 quando illa reperiri affirmat, quæ Christiani cre-
 dunt in regno cælorum haberi, scilicet uitam
 æternam. Sic dicit Capite XXV. Res munda-
 na cito, diuina nunquam peribit. secundum opti-
 mum modum suorum operum quemque deus re-
 munerabit, uitam tribuens æternam, siue uir fue-
 rit, siue mulier. Ecce æterna uita est diuina, quæ
 in regno Dei cæli habetur, & per Christianos
 expectatur. Sic etiam dicit Cap. XVIIII. Tan-
 dem omnes obseruatores diuinorum præcepto-
 rum, plenum gaudium atque perpetuum sortien-
 tur. Hoc autem nõ potest esse, nisi apud deũ qui
 habitat in cælis. Dicit etiam capite XXVI.
 bonos assequi paradysum, ubi de diuina substan-
 tia eis tribuetur, ita facit de cunctis. Vnde alle-
 gat deum eorum capite XXV. sibi sic dixisse:

Cur subinde
 de Paradiso
 loquatur Al-
 choran, de re-
 gno uero cæ-
 lorum nihil.

Hunc librum non alia de causa tibi commisi, nisi
 ut hominibus suas cõtrarietates exponas. Iterum
 in eodem cap. loquitur: Te misimus, ut ipsius A-
 brahæ regem sequaris, nusquam digrediens, ne sis
 incredulus. Sabbati quidem custodiã nõ iniunxi-
 mus, quia inerat contrarietas atq; dissensio, quas
 deus futurus iudex discutiet. Et alibi illum alijs
 præfert, qui credit prophetis, et inter eos non de-
 scuit. ut cap. IIII. circa finem. et cap. XI. sic
 dicens: Deo suisq; legatis inobedientibus, & in-
 ter eos discutere uolentibus, seq; parti, non toti,
 sicq; rectã uiam assequi putando credere cõfiden-
 tibus, uel ipsius ueritatis incredulis, malũ atq;
 contemptũ ingeremus: credentibus autem præ-
 dictis, nec inter eos discutientibus, mercedẽ inhu-
 meram pius uenia largitor Deus tribuet. Ecce
 quomodo in cõtrarietate et discordia cuiuslibet
 gato dei dicit credendũ. ita quod nullius opinio
 particulariter sit sumenda, imò discussio ad deũ
 in iudicio remittenda. Hoc modo sæpissime loqui-
 tur, dubia legũ & prophetarũ ad illũ diẽ uerita-
 tis esse remittenda. Sed quia dicit successiue et pe-
 detentim Alchorã uenisse, & cap. XXVI. ait,
 Ideo est considerandũ ante hoc cap. XI. scilicet
 cap. III. discussionem inter prophetas factam, et
 Christus ibi legitur omnibus suprapositus, qua-
 re in dubijs Christo standũ: qui dicebat se nõ ue-
 nisse soluere legẽ, sed adimplere: ac quod omnia
 quæ scripta erant in lege et prophetis, de eo fue-
 runt. Vnde cum Christus sit finis et conclusio le-
 gis & prophetarũ omnium, qui prophetarũ aut
 prophetabunt, quando eius determinationi statu-
 tur, omnium prophetarum discussioni statur.

QUOD MACHUMET IGNO-
 rauit quid agendum et sentiendum, et nil fir-
 miter assertum reliquit. Cap. II.

Quod ipse aut Machumet nõ sit primus, fate-
 tur cap. LV. dicens: Ego nõ sum primus nus-
 cius, nec scio quid mihi seu uobis gerendũ sit. di-
 uina mãdata tamẽ explanabo: quæ licet ibi sint,
 hocq; testificet, plures filiorũ Israel credentes il-
 lis, uos minime creditis. Ecce qualis est Machu-
 met propheta, ignorans quid sibi gerendum, &
 alijs: nisi ea quæ prius præcepta fuerunt, alle-
 gans pro se Iudeos in testes, scilicet ipsum dini-
 na priora præcepta testamenti explanare. Di-
 cit etiam, eos qui præcepta Moysi sequuntur,
 assequi beatitudinem. Aliquando autem omnes
 Iudeos damnat: quia resurrectionẽ non credũt,
 CHRISTVM non accipiunt. Sic Christia-
 nos, CHRISTVM sequentes, saluos dicit.
 Alibi uerò tam Iudeos quàm Christianos, quia
 utriq;

Christo cre-
 dendũ in du-
 bijs.

Machumet
 qualis proph-
 eta.

utrique deo filium tribuunt, incredulos ait. Licet de iudeis hoc non sit uerum, quod deo filium tribuant. Omnes autē incredulos sepiſſime damnatos affirmat. Sic Cap. XLIX. dicit: Firmatum est dei uerbum super incredulos, quoniam perpetuum ignem inibunt. Sed Cap. LI. dicit: Incredulos forſan deus omnes confundet, forſan multis ueniam dabit. Sepiſſime etiam dicit, omnes animas redire ad corpora in reſurrectione. In Cap. XLIII. dicit ſic: Morientibus, mortis hora, ceteris hora ſopitionis deus animas extrahit: quibusdam reddens eis ad horam ſcitam, quibusdam nunquam: omnia pro ſuo uelle faciens, quod mirandum eſt ſapientibus. Alibi, angelos dicit, animas e corporibus extrahere. Sic reſurrectionem generalem, quam penē in omni Capite repetit, in dubio dimittit, quando ait: quibusdam animas extrahit nunquam reddere. Ob hoc nihil certi apud ipſum manet, niſi quod unus eſt deus creator uniuerſi. Ideo ſolum fidem unius dei ſe piſſime aſſerit, de neceſſitate ſalutis. Et demum etiam de hoc dubitans, reſoluit omnē neceſſitatē ad hęc uerba: Non eſt deus niſi deus, & Mahumet eſt nuncius eius. Et addunt ſui, magnus. Deum nemo dicit paruum, quia magnitudinis eius non eſt finis. Nec quiſquam dicit hoc falſum, ſcilicet quod deus ſit deus. Etiam idololatra plures deos colens, hoc uerum fatetur, deum ſcilicet eſſe deum, quia per ſe notum. Nullus igitur incredulus nec fuit, nec erit. Sed quod addit, & Mahumet eſt nuncius eius: ſi intelligitur quod ſit nuncius ueritatis, ſcilicet illius propoſitionis per ſe notę, nō eſt magnū. Semper enim uerū fuit de eo et quocunq; alio, uerū nunciū eſſe, qui hoc nunciaret. Aliter autē hoc credere, ſcilicet quod Mahumet ſit nunciū dei, nō poteſt eſſe neceſſitatis. Nā fuit tēpus in quo hoc fuit ueriſimū, ſcilicet non eſt deus niſi deus: et falſum fuit, quod Mahumet fuit nuncius eius, quia nondum natus erat. Si igitur tunc per fidem illam, Non eſt deus niſi deus, ſaluabantur hoc credentes: ita neceſſario omnes omni tempore, hoc tantum credētes, nec tempore eius erat neceſſarium, quod omnes ſaluandi crederent Mahumet nunciū dei, cum ipſe fateatur, ſe nuncium ad Arabes et ſuam nationem miſſum. Neq; Arabes tenebantur ei credere quod eſſet nuncius dei ad eos, quando non uenit cum miraculis & uirtutibus talibus, quę in ipſo dei uerbum eſſe teſtificarentur. Sed cum ſine poteſtate miraculorum compareret, & communem peccatorum uitam ageret, fuiſſetq; idololatra, ut alij Venerem colens: non mirum ſi ei oppoſuerunt, quomodo per aliquem deorum offenſus, ut ſe uindicaret, ſe nuncium dei finxiſſet, ut Capite XX. Alchoran. Alibi Capite

XXX. opponebant ei, quomodo ipſe homo eis ſimilis eſſet, cum arte magica eos acceſſiſſet. Cuius uolumen, uel fictitiū eſſet. Et talia multa per ipſum allegantes, quę non poruit aliter ſoluere, niſi quod Capite XXI. dicit: Inquiunt, ſi diutius cum uirtutibus adueniſſet, nonne teſtimonium de prioribus libris attulimus? Ecce adducit in teſtimonium priores libros, ſcilicet euangelium & teſtamentum. Dicit enim Cap. XVII. Quod mentio de eo fiat, & nominetur in teſtamento & Euangelio. Et Cap. LXX. dicit Chriſtum prædiſſe: Nuncium poſt me uenturum Mahumet nomine denuncio, quem mendaciter magnū dicent. Ecce omne teſtimonium, quod Mahumet ſit nuncius dei. Sed cum penitus ſit falſum, conſtat nihil uerum manere, niſi hoc ſolum, non eſt deus niſi deus.

CVR DICVNTVR SALVATI
credentes Alchoran, & quod gladius eſt magiſter.

Cap. III.

Postquam Mahumet uidit ſe deficere in ueritate, & mendacia quę ex Teſtamento et Euangelio allegabat, rudi ignorantī populo non poſſe diu occultari, Chriſtianiſ & Iudeis hoc uerum negantibus: cum nec in ambobus, nec in altero librorum allegatorum mentio fiat aut nominetur Mahumet: ad arma ſe tranſtulit, & populo dixit: Inſit Deus gentes me gladio expugnare, donec teſtificentur, quod non eſt Deus niſi Deus, & quod ego ſum nuncius eius. Quod ſi hoc fecerint, confeſſim ſaluabunt ſanguinem & pecuniam ſuam. Terrore igitur percuſſi mul ti mandato paruerrunt, & ſalui facti ſunt a ſanguinis effuſione, & rapina, & nominabantur ſaluati ſeu Muſſelmanni. Et attende, quomodo ſepe ſe ſolum natiuum Arabum nuncium, qui prius prophetam non habuerunt, aſſerit. Deinde generaliter dicit in Capite prophetarum, Deum dicere: Non miſimus te niſi ad uniuerſitatem gentium: in hoc, ut in alijs, contradictionem Deo ſuo tribuens. Et demum poſtquam multi acceſſerunt, dimiſſo quod eſſet nuncius dei, fecit præconiſari, Quicunq; dixerit, non eſt deus niſi deus, intrabit paradifum. Et ut Arabes ſeruare dicuntur, tunc intentio Mahumet erat, confeſſionem faciens paradifum intrare, etiam ſi fornicatus, latrocinatus, & alia peccata feciſſet, quia fides ſaluaret. Depoſuit igitur mandato dei ſui Capite LXXII. de titulo legationis nomen dei. Sic enim ibi ſcribitur: Ut uerax comproberis, non te niſi nuncium tantum dicas. Sic Mahumet, qui ſe dei nunciū nominauit, reprehenuſ a deo ſuo, ſe ſolum nuncium dicere debet. Et quia non eſt illi uifum quod conueniret intentio-

Saluati, qui es
Muſſelmanni

Alchoran ſe
pe ſibi contra
ra dicere.

De deo ſolum
certis Alcho-
rani aſſerit.

Mahumet
quomodo dei
nuncius.

Mahumeti
nulla miracu-
la.

ni præconifare, non est deus nisi deus, et Machu-
met nuncius: ideo dimisit totum de nuncio. Sic
ad eos uenientes, per eleuationem unius digiti
professionem unius dei faciunt, quod dicunt sus-
ficere. Est igitur ultima resolutio probationis
omnium quæ in Alchoran leguntur, gladius. Sic
enim in Cap. prophetarum, in Alchoran scribi-
tur de Machumet: Dixisti somnia, & blasphe-
mias concinnasti, uel forte poetizas. Venias sal-
tem cum miraculo uno, quemadmodum nuncij
prios. Respondit: Destruimus, inquit deus, ci-
uitates ante eos quæ non crederent. Nec etiam
uos miraculis crederetis, nisi per gladium. Mo-
re suo deum iussisse dicens, uiolentiam homini-
bus inferri. Faciens deum, quem sepiissime scri-
bit coactionem et uiolentiam talem sibi inhiuis-
se, mutabilem, uarium, & mendacem. De quo post
hoc subiungetur.

Gladius ulti-
ma omnium Al-
chorani proba-
tionum re-
solutio.

QVOD DEVS ALCHORAN,
uideatur deus absolutus: & deus alius, de
quo loquitur, rebus sit immersus.

Cap IIII.

Nunc inquiramus quis sit deus Alchoran.
Nā ait sic deus Mahumet cap. XXIIII.
Nos item hominē de terra et luto (diabolo prius
ex igne pestifero creato) plasmauimus: cum me
plasmaturum hominem de luto, & eidem animæ
meæ portionem insufflaturum, angelis intimaui.
Et Cap. XXVI. Perquirentibus cuius sit ani-
ma, dicit, dei, qui tibi non nisi paucam inde sapien-
tiam tribuit. Et XXX. cap. ubi de Ioanne Za-
charia loquitur, dicit deus, quod animam suam
uentri matris insufflauit, & illum filiumq; suum
manifestum miraculum fecit. Cap. XXXI.
ait: Deum hominem de luto plasmauit, postero-
que suos ex humore fragili, eidemq; de suo spiri-
tu insufflans. Et Cap. XLVII. Deus dixit an-
gelis, se facturum hominem de luto. Illi itaque
quā optime composito, de nostro spiritu insus-
flauimus, ei demq; iussu nostro præter Beelzebub
recedentem & incredulum omnes angeli se hu-
miliabant. Qui quæsitus cur in deum insurge-
ret, nolens se humiliare, respondit: Ego quidem
igneus, illo luto melior sum. Et Cap. XXVI.
dicit deus: Credentibus, hocq; promerentibus,
cum eorum facta mihi grata, paradysum tribuā,
his & illis de diuina substantia, quæ minime par-
ua est, largiturus. Ex his patet, quomodo deus
qui in Alchoran loquitur, nominat alium deum.
Dicit enim: Dic quod sit dei, nō nostri, uel mei.
Si igitur deus qui loquitur in Alchoran, est deus
deorum, & deus de quo loquitur est alius deus,
cuius dicit esse animam, & qui animam suam di-
stribuit hominibus, & diuidit suam diuinā sub-
stantiam sibi gratis, & suum spiritum insufflat

Deus Alcho-
rani alius a
deo rebus im-
merso.

in uentres prægnantium, utique deus Alchoran
est absolutus et imparticipabilis. Et deus de quo
ille deus loquitur, est immersus rebus & diuisibi-
lis: igitur & corporalis. Et ita cum omnis ani-
ma mortem gustabit, ut dicitur in Alchoran Cap.
XXVII. Et anima sit ipsius quæ est, &
omnium, ipse mortalis est. Sic angeli & dæmo-
nes corporeæ & igneæ naturæ erunt. Et si deus
habet animam, & homines, igitur & angeli: ut
fatetur Cap. XLV. Et ita anima angelorum est
anima dei, ipsis communicata: & deus ille, erit
naturæ creaturarum: & omnes creaturæ ratio-
nales, erunt naturæ illius dei, cum in ipsis natu-
ra illa dei sit contracta: & ita erit forma cuiusq;
& pars compositi, dans esse cui libet. & non est
ille deus creator qui ex nihilo creat, sed ex seipso
omnia format: ita est hyle, seu materia. Sicut e-
nim ex sua anima animas, et suo spiritu spiritus:
ita ex suo corpore corpora, & suo esse omnia
quæ sunt, et ex suis alis alas angelorū, uni duas,
alteri quatuor, ut quodam loco Alchoran de il-
lis alis dicit. Verum si dicis animam esse dei sum-
mi & creatoris unici, & quod deus ille in Al-
choran loquens, dicens quod anima sit dei, lo-
quatur de se deo, scilicet unico omnium creato-
re, tunc anima eius erit etiam deus, cum nihil sit
dei nisi deus. Igitur omnis creatura formæ intel-
lectiue, erit deus et creatura: deus secundū spiri-
tum seu formā, et creatura secundū corpus in u-
nitate hypostatica. Et cum Christus habeat ani-
mam dei non secundū portionem aliquā, nec ap-
propriatē, sed proprie: utique ipse erit proprie
deus & creatura: hoc est, plenus & perfectus
deus, sicut plenus et perfectus homo. Non sic al-
iæ creaturæ rationales, quoniam in illis anima dei
est partialiter, imperfecte, et improprie. Ideo nō
dicuntur proprie deus & creatura, sed improprie
sic dici possent, solus uerō Christus pro-
prie. Hoc quidem necesse est fateri, qui Alchorā
acceptat. Vnde patet, quod Christus est perfe-
ctio absoluta intellectuāliū creaturarū, de cuius
plenitudine omnes participāt. In Christo igitur
capite, omnis creaturæ est perfectio, quæ nec
potest esse maior nec minor. Quia est omne id
quod esse potest. In alijs autem creaturis, est per-
fectio, quæ potest esse maior & minor. Est enim
Christus, ut ualor auri in auro puro: et alia crea-
turæ intellectuāles, ut ualor auri in alijs metallis,
quorum unum plus habet de ualore auri, & al-
liud minus.

Alchoranide
us inftar ma-
teria.

In Christo
omnis creatu-
re perfectio.

QVOD DEVS ALCHORAN
uideatur minor omnibus rebus, & seruus
Mahumet, atq; eius cōceptus. Cap. V.
Ed quomodo hoc stabit, quando deus Alcho-
ran iurat per dominum orientis & occiden-
tis

Deum Alcorani iurare etiam per utiles creaturas.

his Per hoc enim apparet, quod Deus qui loquitur in Alchoran, recognoscit, alium deum superiorem se, & dominum orientis & occidentis se maiorem. Non erit igitur deus supremus & absolutus. Imo iurat per calamum, ficum, cullicem, & multa similia quae sunt creaturae. Deus enim testamenti & Euangelij non reperitur sic iurasse, sed solum per semetipsum, cum maiorem non habeat: nec mutauit modum iurandi, cum sit deus constans absque mutatione. Iste autem Deus Alchoran, cum per utiles iuret creaturas, & nunc per illas, postea per alias, inconstans & uarians, erit minor omni creatura. Eit enim confirmatio dicti per ueraciorem & maiorem, per quem iuratur, & qui in testem adducitur, ut dicto fides detur. Item adhuc si aduertitur ad Cap. xlij. Deus Alchoran seruus est Machumet. Ipse enim & angeli pro Machumet orant. Loquitur deus, quae cumq; ipse Machumet loqui uerecundatur. Mediator est inter mulieres Machumet et ipsum, seruendo ardori immundissimae concupiscentiae eius, dispenando ob hoc contra iuramentum licitum, & leges atq; promissa, ut suae uoluntati complaceret: assumens in se uerecundiam & culpam atq; peccata, ut Machumet ipse nec famam nec reputationem perdat. Ecce quomodo Machumet fecit dum seruum suum: & hoc undiq; constat. Nam cum Cap. XLVIII. de se Machumet dicat: Dei mandatum est, quod ipsum inuocem corde puro, legem missam imitando credentium primus existam. Aliter graue malum subibo. Deum itaque, legemque suam constanter imitor. Et LV. Cap. de se dicit: Ego uero credentium & deuorum primus. Quomodo ista com patiuntur se cum eo quod tu dicis, te non seruare nec legem nec licitum iuramentum, quia Deus inhibuit tibi ne seruares, quando immundum & ortuum uoluptatem carnis legi & sacramento praetulit, tu introducis deum tibi sic mandasse? quomodo es tu credentium & deuorum primus, qui alibi Moysen primū affirmas? fuisti ab initio peccator, et peccare nō cessasti, et mortuus es in domo unius mulieris tuae, post innumeras sanguinis effusiones, praedas, supra, et pauperū oppressiones. Si deus tibi iniunxit, ut uirū iustum Abraham sequaris, si es ultimus prophetarū ut asseris, quomodo es primus credentium & deuorum? Non est igitur deus Alchoran ille deus magnus, cui omnis rationalis creatura credere debet, quia omnium creator, sed est Deus tuus, qui per te loquitur ea quae tu concipis. Omne igitur quod in Alchoran reperitur deum dixisse, si est uerum aut falsum, non nisi conceptui Machumet ascribi debet. Et quia multa scripsit aut scribi fecit, quae a Sergio & Baheira atq; suis socijs Iudaeis audivit, &

Alcorani deus seruus Machumet.

Machumet de seruo loqui dissidentia.

Alcorani oracula nihil aliquid quam conceptus Machumet.

non intellexit, sicut forte nec illi qui ei retulerūt, ideo ipse non omnia intellexit, & soli deo ascribit intelligentiam Alchoran. Qui ut cap. lxxxij. legitur, illi iniunxit, ut iugiter et deuote etiam de nocte Alchoran legeret: quod tamen contradicit illi dicto, quod legendi scribendiq; sit inscius, alibi in Alchoran posito.

Q V O D M A C H U M E T T E M E R E C O N T R A D E I P R A E C E P T A C H R I S T V M I N C H R I S T I A N I S P E R S E Q U I T U R .

Cap. VI.

A Dhuc dicit: Postquam deus toties tibi dixit, uim nequaquam propter leges, inferas, in Cap. I III. & Cap. XV. Ab incredulis quidem, nil mali seu contumeliarum illis inferens, licet illi per iram & inscitiam de Deo male loquantur (cuique namque gentium sua sibi placita, formosaq; uideri fecimus) recede: ad Deum autem cum redierint, opera sua Deo pandente cognoscent. Et Capite decimonono dicitur: quod non sunt gentes cogendae ad fidem. Quia nisi deo uolente nemo credere poterit, qui malos & indiscretos in sua sorditie dimittit. Ibi de hoc plura. Et Capite quinquagesimonono: Nullam illis castigando uim inferas, sed tantum illis Alchoran explana. Et in alijs pluribus locis. Quomodo, inquam, contra Deum tuum qui tibi haec suafit, praesumis dicere, deum praecipisse ut incredulos capias, interficias, & spolies, cogas credere, aut tributum soluere? Deo magnam facis iniuriam & contumeliam, apud quem coacta seruitia, uitia sunt. Ideo uult seruitores ex sua libera electione, sibi fideles & credulos. Tu dicis Capite decimonono, deum tibi dixisse: Contradictentibus dicit, ut sibi sua sint negotia, tibi tua. Non dicit, quod uolentiam eis inferas. Alibi ais, tales contradictiones Iudaeorum, Christianorum, & aliorum in die ultima diffiniri. Alibi introducis Deum, te laudantem de pietate et mansuetudine. Quomodo te alium facto manifestas, & dei testimonium falsificas? quid est hoc quod deum tuum toties sibi ipsi facis aduersari, quoties tu sententiam mutasti? In Cap. XXV. ais: Post fidem habitam, incredulus uel coactione, factus, fidem legemq; corde suo retinens, non damnabitur, sed haec sponte faciens. Scis enim, Christianos fidem unius Dei habere sine particeps seu alio Deo, & ideo secundum te creduli sunt. Ideo & si coacti tibi uideantur consentire, corde tamen Christiani manent, & tecum non damnabuntur. C U R C H R I S T O I N C H R I S T I A N I S I N T A N T U M A D U E R S A R I S , Q U O D E O S P E R S E Q U E R I S , Q U O S N O N N E G A S I N S U A L E G E S A U I A R I ? F u e r u n t C h r i s t i a n i a n t e t e , & C H R I S T V S p o s s e d i t i n s u i s f i d e l i b u s h u i u s m u n d i m a g n a m p a r t e m , c o n s t a n t i s i -

Ad fidem nemo cogendus, etiam iuxta praecipua Alcorani.

Martyrum constantia, & corundem per Christum confirmatio.

ma obedientia usq; ad mortem infinitorum Dei
martyrum. Cur persequuntur tui sequaces Chri-
stum, ut auferant acquisitum populum? Confor-
tamur autem per euangelium, cui post tot appro-
bationes iniuriaris. Vbi ait Christus: Beati qui
persecutionem patiuntur propter iusticiam, quo-
niam ipsorum est regnum caelorum. Beati estis,
cum maledixerint uobis homines, & persecuti
uos fuerint, & dixerint omne malum aduersum
uos, mentientes propter me. Gaudete & exulta-
te, quoniam merces uestra copiosa est in caelis.
Sic enim persecuti sunt prophetae qui fuerunt an-
te uos. Ecce haec est consolatio nostra, in omni
tribulatione & angustia nostra. Quoniam de
morte transferimur ad uitam aeternam.

Q V O D M A H M E T C R E -
dit, dei praesentiam necessitare ad
omnia quae aguntur.
Cap. VII.

Adhuc dic Machumet, Cur Christianos per-
sequeris? Si ais, propter peccatum: Respon-
de, si tu credis coactione quem uiolentari posse
ut fiat bonus, cur tunc nono Capite dicis, Deum
criminalia peccata nequaquam condonare, sed
minora? Et Capite duodecimo habetur: Homi-
nes prauos ad uiam rectam Deus minime dirigit.
Et cur ais decimonono Capite, Deum dixisse:
Dei uerax est uerbum, quod incredulos nun-
quam conuertendos affirmat. Et Cap. quadrage-
simonono: A Deo deductus in errorem nunquam
dirigitur. Et Cap. LXXVI. Nullum anima-
bus uestris nocumentum in terra perpetrabitis,
nisi quod ante uestri creationem in libro praeno-
tatum fuit a Deo cuncta complectente. Nonne
ista clare ostendunt, non posse malos per te in
uiam rectam dirigi, cum nec deus illos dirigat?
Dicis tamen sepe contrarium istis, ut in omni-
bus facis. Qui enim sunt tui sequaces, intelli-
gunt te uelle, quod omnia quae homo facit, ideo
facit, quia sic Deus faciendum praenotauit, non
solum quod Deus omnia futura praenouiderit, sed
quod praenouiderit. Quod est penitus
erroneum, & tollere omnes leges & iudicia,
praemia & poenas. Sed quia Deus in aeterni-
tate omnia uidet simul, quae sunt in tempore suc-
cessiua, tunc simul uidet natiuitatem & mor-
tem, & omnem hominis intermedium cursum.
Et haec uisio non necessitat. Sicut cum te uideo
cadere, non cadis, ideo quia te uideo cadentem,
sed quia tu cadis, te uideo cadentem. Videt igitur
Deus omnia, & quaecumque agit homo, in aeter-
nitate sciens cuncta, iudicium iustum faciens se-
cundum opera bona & mala, quae homo in tem-
pore facit, & apud ipsum aeternaliter praesen-

incredulos
non conuertit
a Deo iuxta
Alchoran.

tia sunt. Adhuc dicit: Quid uis ut faciat credi-
tus, quem ad Alchoran remittis, cum nemo (ut
dicis) ipsum intelligat nisi solus deus, & sapien-
tes diuinam scientiam habentes? Et huius con-
trarium etiam asseris, scilicet Alchoran, clarum
& facilem. Quis ista capiet? Et ita omnia inuol-
uis per contradictiones & uarietates, quod ar-
gumentum illud quod pro Alchoran facis Cap.
IX. concludit. Ais enim: Nisi dei esset, contra-
rietates multas contineret. Ideo cum sibi ipsi to-
ties contradicat, utiq; ex Deo esse non potest.

Alchoran dicit
cunctas & con-
tradictiones.

Q V O D F I N I S O P E R I S M A -
homet fuit sui exaltatio.
Cap. VIII.

Sed uisus es mihi a Machumet, praetextu re-
ligionis, dominandi potentatum quaesisses:
omnia enim in gladium resoluis, & gladio sal-
tem ad tributum peruenire. Persuasisti quem-
libet in sua lege saluari posse, ac quod Deus fi-
delium constantiam diligat, uariantes uero ne-
quaquam. Deinde accipis gladium, quasi illos
uelis ad ueritatem compellere, quos animasti
constantes manere. Sed das optionem ipsis, ut
uel uariant, uel tributum soluant. Quis non in-
telligit finem tuae religionis, zelum & ritum tuae
legis tantum ad hoc tendere, ut domineris? Tri-
buto enim, quis deo & tibi satisfacit. Non erat
alia intentio tua, quam quod Deo & religione
medijs magnus esses. Nunquam credidisti ea ue-
ra, quae fingis Dei praecipita: quia non seruasti
ea. Nonne Deum facis asserere in Alchoran,
Christianos tuos meliores amicos quam Iudeos?
Et alibi persecutionem, quam quidam in Chri-
stianos exercuerunt, detestaris: dicens, quomo-
do Deus confortauit eos. Capite XXXIX.
In principio a gentibus in terra propinqua pesti-
maeque Christiani superati, post nouem annos
earum uictores per deum, cuius sunt prima po-
stremaeque mandata, facti sunt. Ex illis non uide-
tur, te aliquibus inimicitijs seu legis tuae ratione
Christianos illos persequi, sed solo dominandi
appetitu uim ipsi intulisti, & tuis successori-
bus tale exemplum reliquisti, utique pessimum
ualde. Eundem enim dominandi animum ha-
bentes, ubique Christianos persequuntur. Sed
CHRISTIANI dei dono, demum suos ui-
ctores superabant.

Machumet
scopus in Al-
choran.

Christianos
Iudeis prae-
rt in Alchoran

Q V O D M A H M E T N U N C
scribat CHRISTVM Deum & ho-
minem tantum, sic nunc singularem
Deum, nunc pluralem.
Cap. IX.

DE Christo etiam sepe Alchoran talia dicit, quæ ipsum diuinæ naturæ confortem concludunt. Nam fundamentum ponit, miracula diuina esse: Christum autem miracula super omnes seipse approbat. Et non solum illa quæ in Euangelio continentur affirmat, sed etiam quæ in alijs libris (qui quoniam occulti sunt ob auctoris innoticiam, Apocryphi nominantur) allegat, ut est de creatione animæ uiuarum ex luto, & pleraque alia, quæ Christum diuinæ naturæ fuisse concludunt. Habere enim generalem omnium miraculorum potestatem diuinum est. Sic enim Iesus se Messiam probauit, quando Ioannes Zachariæ ex uinculis duos ad ipsum misit, interrogando: Tu es qui uenturus es, scilicet Messias? an alium expectamus? Respondit Iesus: Bentes renunciate Ioanni quæ audistis et uidistis. Cæci uident, claudi ambulat, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes Euangelizantur, & beatus qui non fuerit scandalizatus in me. Ecce quo modo Iesus respondit, per opera, seipsum esse illum Messiam expectatum, quem Ioannes his auditis non hæsitaret Dei filium esse, cui spiritus sanctus in Iordane testimonium perhibuit. Sic etiam Alchoran ipsum ad confortium diuinæ naturæ nititur eleuare, quando dicit, omnibus prophetis quantumcunque Deo familiaribus et proximis, Christum supraponi. Vtiq; qui etiam altissimis prophetis supraponitur, inter illum & diuinam naturam nihil mediat, cum nullus eo proximior Deo dari possit. Dicit etiam Alchoran, deum bonos homines inhabitare, et Christum maxime bonum, seu optimū omnium asserit. Ipsum igitur deus maxime inhabitat, ita quod perfectissime cum omni plenitudine, adeo quod natura humana est diuinæ naturæ ipsum inhabitantis summo gradu unionis unita, quam hypostaticam siue personalem uocamus: uti in homine corpus unitur animæ, seu animalis natura unitur intellectuali naturæ. Quapropter inter naturam humanam & diuinam, ipse Christus est mediator, & talis, quod sicut inter ipsum & homines nihil mediare potest propter identitatem naturæ humanæ ipsius & omnium hominum, ita etiam inter ipsum & deum nihil mediare potest, propter identitatem naturæ diuinæ dei & ipsius. Et quæuis Alchoran talia de Christo dicat, per quæ sapientes ista facile elicere possunt: tamen alibi uariatur, & illa de Christo dicit, quæ uidentur in Christo confortium diuinæ naturæ negare. Quando ait, Mariam uirginem eius ueram matrem, & ipsum cum matre usum fuisse humanis cibis & comestilibus: cum tamen alibi ponat, quod deus nihil comedit, et dicat etiam, quod deus sit Christi dominus & superior, qui eum & matrem pos-

Miraculorum diuinitas.

Apocryphi libri.

Christi miracula.

Alchorani de Christo testimonia.

set si uellet annihilare, sicut alias creaturas: & quod non sit nec deus nec filius dei, nec concurrens aut particeps. Et talia dicit, quæ prioribus dissona uidentur: quæ tamen si sibiipsis non contradicunt, necesse est ut intelligantur modo quo præmissimus, scilicet Christum non esse alium deum, licet eiusdem diuinæ naturæ cum omnium creatore. Sic et de unitate Dei sepiissime repetit, unum solum deum creatorem esse: & tamen pluries in opere creationis, & alijs in Alchoran loquitur diuinitas pluraliter, scilicet, Nos creauimus hominem. Quæ tamen singularitas & pluralitas si sibi etiam non contradicunt, intelligere oportet ut prædiximus, scilicet quod trinitas seu pluralitas quæ exprimitur per Nos creauimus, non sit in numero seu in plurali numero affirmanda, sed in singulari quæ est unitas. Pluralitas enim, etiam apud Grammaticos non est pluralis numeri, quia singularis unitas. Ita etiam apud theologum, pluralitas est in unitate simplicissime diuinæ naturæ. Et ideo non est nisi ipsa singularis & una deitas, quæ Deus: quemadmodum breuiter in præcedentibus tetigimus. Et hoc uidetur dici in Alchoran XXXI. Cap. in fine. Inhibet enim ibi inuocationem alterius dei, dicens: Quia apud Deum solum, totus est illius numerus.

QUOD MACHVMET CONTINUE uariat, ut in exemplis.

Cap. X.

Dicit in Cap. septem dormientium, quo modo quisq; in secretis & occultis dicere potest quid sibi uidebitur, quasi in hoc non sit reprehensibilis. Ideo in recitatione opinionum diuersarum, etiam contrariarum, modo unam, postea aliam amplecti uidetur. Omnia autem reputat occulta, in quibus prophete & eorum libri eis (ut asseritur) dati non concordant: præceptis à deo datis cuilibet separatim exceptis. Nam illa obseruari debere per eos quibus facta sunt, fatetur. In eo autem in quo concordant omnes prophete secundum ipsum, à propheta Abraham incipiendo usq; ad ipsum, est fides unius dei creatoris, iudicis in die resurrectionis, quam resoluit in uerba ista: Non est deus, nisi deus. Sine qua fide, ut asserit, nemo saluatur. Quod si quis simpliciter sic crediderit, & legem sibi datam per prophetam seruauerit, paradysum possidebit. si non crediderit, nisi deus ueniæ largitor indulerit, condemnabitur æternaliter: si uero crediderit, et præcepta legis non seruauerit, impoenitens que fuerit, condemnabitur. pœnitens uero ante mortis articulum, à datore ueniæ misericordiam consequetur. Hæc esse uidetur intentio, ut supra dictum est. Videtur tamen uarie loqui de transeunt

Christus eiusdem naturæ cum Deo, non Deus.

Occultorum esse libera iudicia.

Machumet & cæ fidei summa.

Transeuntis de lege una ista aliam.

tibus de una lege in aliam. Dicitur enim sic in primo cap. Sciendum autem generaliter, quonia omnis recte uiuens, Iudeus seu Christianus seu lege sua relicta in aliam tendens, omnis scilicet Deum adorans, boniq; gestor, indubitate diuinum amore confuetur. Et infra: Omnis uero peccator, culpa culpam accumulans, igne perenniter comburetur. Dicit omnis, generaliter etiam sua lege relicta in aliam tendens. Cap. uero III. dicit: A tua lege desides, absq; intermissione tue genti bellu inferent, usquequod eam ad suam legem si possibile sit conuertat, tuam autem propter aliam mutas, et in ea manens, hic et in alio seculo reus igne indeficiente peribit. Ecce contra hoc quod primo generaliter dixit, nuc excipit homines sue legis, scilicet quod illi in alia lege non saluentur. Et contra illud IIII. cap. sic dicit: Vim nequaquam propter legem inferas, cum recta praua; uia patefacta sint. Non credes in idola, sed in creatorem: mandatis dei sapientis et audientis et omnibus eum adorantibus propitij, e tenebris ad lucem perducitur. Incredulus autem contrario, distribuitur igne perpetuo cruciatus. Hoc dictum cum primo concordat, sine exceptione generaliter loquens. Sic V. cap. dicit: Credentes quidem in deum, peccatorumq; suorum uentiam postulant, et ab ignis feruore liberationem, abstinentes et ueraces, orationibus insistentes, et elemosynarij, deo teste et angelis atq; scientibus, qui unum solum deum incomprehensibilem et sapientem creatorem esse fatentur, coram quo nulla lex probabitur, nisi tantum hominum sese totos suaq; negotia deo uouentiu, paradisi gaudio perfuerunt. Ecce quomodo generaliter loquitur, sicut in primo cap. Similiter dicit XII. cap. Omnes qui in deum crediderint, et iudicij diem expectantes benefecerint, nihil timeant. Capite XXXVII. aliter dicit: Scilicet tu librum, uidelicet Alchoran, ex insperato tibi missum habens, ab illius mandatis nequaquam ulterius digrediaris: ne sis incredulus, aut incredulorum adiutor. Et cap. XLI. Quis deterior, quam post nostrorum preceptoru perceptionem delinquens uel recedens: tam per Moysen librum filijs Israel tradidimus, quem sequentes penitus indubitanter deo coniungentur. Ecce introducit deum illa dixisse: quasi quisq; legem dei quam recepit tenere debeat: alioqui malus reputabitur. Et quia Christiani plus alijs legem secundum ipsum uariant, eos legem uariantes, sepe ignominiose appellat. Secundum igitur hoc dictum, non solum de lege eius existens, sed nec Iudeus nec Christianus, sine transgressione et peccato legem semel acceptam mutare potest. Ait enim alibi, deum fideles et constantes in sua lege plus alijs diligere.

Christiani legem uariantes, iuxta Alchora

Iterum dicit ca. XLVIII. Omnis quidem deum timens, et credens ac faciens in hoc mundo, diuinam misericordiam assequitur. Et apertius ca. LI. sic dicit: Precepta quocq; legum et mores, sicut Noe et tibi ac Abrahæ et Moysi ac Christo patefecimus, nunc docemus, illis ergo adhaerete, sicut lex precipit, nec illis controuersantes, nec ab illis discedentes. Ecce aperte fatetur, non uelle preceptis legum et morum preteritis prophetis patefactis contradicere, sed illa docere: et ideo illis precipit adhaerere, et nequaquam ab illis (ut lex precipit) discedere. Alibi ait, Christianos et Iudeos incredulos, et omnes tales damnatos. Quis potest ex his aliquid solidi elicere?

CONTRA ID QVOD LEX

Alchoran sit lex Abrahæ.

Cap. XI

Sed dicit Mahumet, credulitas est necessitatis tibi autem a Deo reuelatum, ut legem Abrahæ sequaris, non declinando ad dextram uel ad sinistram, ne reperiaris incredulus. Quomodo presumis dicere, legem quæ Alchoran continet Dei esse, cum nulli ostendas Abraham talem legem dedisse? Nonne si tibi deus reuelauit legem Abrahæ sequendam? si lex Moysi data, et lex Christo data, sunt in diuinis libris testamenti et euangelij, ut asseris necessario à lege Abrahæ nec ad dextram nec ad sinistram declinant. Quomodo igitur presumis dicere, tuam legem eminere præ alijs? Non sunt duæ leges testamenti et euangelij, sed una diuina lex, quam Christus non soluit, sed compleuit, ostendendo spiritum intelligentiæ legis, qui sub litera continetur, et non cognoscitur. neq; uetus, neq; nouum testamentum deuiat à lege Abrahæ, sed explicat ea quæ Abrahæ precepta erant: scilicet quod coram domino ambularet, ut esset perfectus. Hoc preceptum Moyses explicat, quomodo coram domino esset ambulandum, Christus uero explicat quomodo ambulans coram domino iuxta explicationem legis Mosaiæ, peruenire possit ad perfectionem Abrahæ preceptam. Nihil igitur de lege Abrahæ restat explicandum. Quomodo igitur lex tua quæ Arabum dicitur, dici potest lex Abrahæ, quando ab euangelio declinat? Vtq; non debes presumere, deum tibi maiorem peritiam dedisse quam CHRISTO, quem et tibi et cunctis prophetis præfers. Oportet igitur ut fatearis, non esse nisi unam legem et Abrahæ et Moysi et CHRISTI: quæ seruatiuis summam remunerationem æternæ uitæ promittit. Neq; possunt esse plura perfectissima, cum quodlibet posset esse perfectius. Sola igitur una est perfectissima uia seu lex, ad unum perfectissimum finem

Testamenti & euangelij lex una.

finē perducēs: quæ alia esse non potest, quàm illa per quã Christus qui omnium perfectissimus, iuit & docuit eundẽ. Quid facit te adeo uariantem & uacillantem in omnibus, nisi ignorantia Christi? Dicis IESVM Mariæ uirginis filium esse Christum, & in hoc non erras: sed quid Christus sit, penitus ignoras. Si uerò scires firmissima fide CHRISTVM uerum filium Dei patris & Mariæ matris: tu uideres uitam æternam, quæ est summa & desideratissima felicitas, non esse per hominem attingibile, nisi in ipso. Et deus in te maneret, & tu in deo: & non fluctuares in opinionibus eorũ qui Christum ignorat. Utinã tu literas sciuiſſes, & studuiſſes saltẽ illius discipuli Christi dilectissimi Ioannis euangelistæ parua Canonica epistolam: uacasses utiq; à labore Alchoran, & acquisiuiſſes illi luci ueritatis. Cur uoluit deus, ut illi in albis uestiti CHRISTVM sequeretur, toties in Alchorã summis laudib; extolleretur (de quorũ numero fuit ille euangelista Ioannes CHRISTO dilectissimus, et permanēs uirgo) nisi ut uos illius libri Alchoran cultores, & illorũ uitã et doctrinã perquirerēs imitaremmini. Querite igitur lucem in allegata epistola, ut ad CHRISTVM, qui lux uera est omnem hominem illuminantem pertingatis: & inuenietis thesaurum sapientiæ & intelligentiæ omnium scripturarum.

QUOD ALCHORAN MALEDICAT, Abraham fuisse idololatram, et uera historia ponitur. Cap. XII.

Qvod autem euangelium perfectissime nobis legem Abrahæ tradiderit, nunc ostendere conabimur. Et primo, Euangelium & euangelij obseruatores non detrahunt laudi Abrahæ, quem admodum Alchoran, & eius sequaces, qui aiunt Abraham primo idololatram, & post conuersionem suam Tharæ suum genitorem de idololatria reprehendisse. De quo multa Alchoran narrat. Hoc autem Abrahæ in ignominiam cedit, ut in doctrina Mahumet legitur: quomodo ipse ob idololatriam illam, indignum se fatetur intercessorem apud Deum. Hoc Machumet non habuit ex textu ueteris testamenti, sed ex quadã glosa, quam quidam Iudeus pro euasione obiectionis quæ fit de annis Tharæ & Abrahæ cogitauit, quã Christiani non acceptant, neq; Iudeus Iosephus historiographus maximus. Unde nequaquam est credendum, Abraham de ciuitate Vr Chaldæorum educatum, idololatram fuisse, aut eius patrem, aut auum Nachor, uel Heber (à quo ipse et Iudei Hebræi dicti sunt) aut Noë, siue aliquem alium prædecessorem eius. Ad mandatum dei Abraham subito egressus est, de terra & cognatione sua in

terram Chanaan, & deus ob hanc obedientiam dixit: Faciam te in gentem magnã, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, erisq; benedictus: benedicam benedicientibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, atq; in te benedicentur uniuersæ cognationes terræ. Et iterũ: Omnem terram quam conspicias, dabo tibi & semini tuo usq; in sempiternũ, faciamq; semen tuum ut puluerem terræ, semen etiam tuum numerare poterit. Et iterum: Noli timere, ego protector tuus sum, merces tua magna nimis. Et iterũ: Non erit uenaculus tuus hæres tuus, sed qui egredietur de utero tuo, ipsum habebis hæredẽ. Suspice cælum & numera stellas si potes, sic erit semen tuum. Credidit Abraham deo, & reputatum est illi ad iusticiã. Et iterũ: Ego deus omnipotens: ambulacoram me, et esto perfectus, ponãq; fœdus meum inter me & te, & multiplicabo te uehementer nimis. Cecidit Abraham pronus in terram, dixitq; ei deus: Ego sum, & pactum meum tecum, erisq; pater multarũ gentiũ, nec ultra uocaberis Abram, sed Abraham: quia patrem multarũ gentium constitui te. Faciamq; te crescere uehementissime & ponam in gentibus, regesq; ex te egredientur. Et statuam pactum meum inter me & te & inter semẽ tuum post te in generationibus tuis fœdere sempiterno: ut sim deus tuus, & seminis tui post te. Sarrai uxorẽ tuam non uocabis Sarrai, sed Sarra, & benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium, cui benedicturus sum, eritq; in nationes, & reges populorum orientur ex eo. Cecidit Abraham in faciem suam, & risit in corde suo dicens: Putatne centenario nascetur filius. & Sarra nonagenaria pariet? dixitq; ad dominum: Vtinam Ismael uiuat coram te, quem ex Agar ancilla habui, Sarra hoc desiderante & deprecante. Et ait dominus ad Abraham: Sarra uxor tua pariet tibi filium, & uocabis nomen suum Isaac, et constituam pactum meum illi in fœdus sempiternum, & semini eius post eum. Super Ismael quoq; exaudiui te. Ecce benedicam ei, & augebo & multiplicabo eum ualde. XI I. duces generabit, faciamq; illum in gentem magnam. pactum uerò meum statuam ad Isaac. Postea ut deus mandauit, circumcidit se Abraham & Ismael XII I. annorũ, & omnes uiros domus suæ. Deinde apparuit ei dominus in ualle Mambra, sedenti ad ostium tabernaculi sui in ipso seruore diei. Cui cum aperuisset oculos, apparuerunt ei tres uiri stantes prope eum, quos cum uidisset, cucurrit in occursum eorũ de ostio tabernaculi, & adorauit in terra, & dixit: Domine, si inueni gratiã in oculis tuis, non transeas seruum tuũ, sed afferam paucillum aquæ, & lauentur pedes

Vera de Abrahamo historia ex sacris litteris, non Iudeorum fabulis

Abram, Abrahami

Sarrai, Sarra,

Ismael

Machumet litterarum imperitus.

D. Ioannis epistolæ canonice

Abraham non fuisse idololatram.

Iosephus historiographus.

Hebræi

uestri, & requiescite sub arbore: ponamq; buccellam panis, & confortetur cor uestrum, postea transibitis. Qui dixerunt, fac ut locutus es. Sarra concepit, & peperit filium in senectute sua, tempore quo prædixerat ei deus: uocauitq; Abraham nomen filij sui, quem genuerat ei Sarra, Isaac: & circumcidit eum die octauo, sicut præceperat ei Deus, cum centum esset annorum. Cùm que uidisset Sarra filium Agar Aegyptiæ, ludentem cum filio suo Isaac, dixit ad Abraham: Eijce ancillam hanc & filium eius, non enim crit hæres filius ancille cum filio meo Isaac. Et dixit Deus ad Abraham: Omnia quæ dixerit tibi Sarra, audi uocem eius: quoniam in Isaac uocabitur tibi semen. Sed & filium ancille faciam in gentem magnam, quia semen tuum est. Deinde tentauit DEVS Abraham, dicens: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, & uade in terram uisionis, & offeres eum tibi in holocaustum, super unum montium quem monstrauero tibi. Tulit Abraham ligna holocausti, et imposuit super Isaac filiũ, ipseq; portabat in suis manibus ignem et gladiũ, dixit Isaac: Vbi est uictima? dixit Abraham: Deus providebit de uictima, fili mi. Cũq; colligasset Isaac filiũ suum & posuisset in altare super struem lignorum, extenditq; manum, & arripuit gladium, ut immolaret filium suum, & ecce angelus domini de celo clamauit, dicens: Abraham Abraham, ne extendas manum tuam super puerum, neq; facias ei quicquam. Nunc cognoui quod timeas dominũ, & non peperceris filio tuo unigenito propter me. Abraham uidens arietem inter uepres cornibus hærentem, ipsum obtulit pro filio. Per memetipsum iurauit, dicit Dominus, quia fecisti rem hanc, & non pepercisti filio tuo unigenito, propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli, & arenam quæ est in litore maris. Possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, & benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti uoci meæ. Moritur Sarra. Abraham aliam capit uxorem, ex qua habuit filios. Deditq; Abraham cuncta quæ possidebat, Isaac. filijs autem concubinarũ, largitus est munera: & separauit eos ab Isaac filio suo, et deficiens, centum LXXV. annorũ mortuus est. Dixitq; Deus Isaac: Ero tecum, & benedicam tibi. Tibi enim & semini tuo dabo uniuersas regiones has, complens iuramentum quod sponpondi Abraham patri tuo. Et multiplicabo semen tuum, sicut stellas cœli, daboq; posteris tuis uniuersas regiones has, & benedicam in semine tuo omnes gentes terræ, eo quod obedierit Abraham uoci meæ, & custodierit præcepta & mandata mea, & ceremonias legesq; seruauerit. Ecce quæ

Abrahæ mors.

de Abraham, uera leguntur.
DE PROMISSIONE FACTA
Abrahæ fidei. Cap. XIII.

Abraham uero pater multarum gentium, quia pater fidei: Credidit enim Deo, & reputatũ est ei ad iusticiam. Ideo omnes deo credentes, modo quo Abraham, iustificantur per fidem. Et quia Isaac filium Deus illi dedit propter fidem, qui aliter secundũ naturæ cursum ab Abraham. 99. annorum, ex Sarra nonagenaria, & in super sterili, cui muliebria deficiebant, generari non potuit: scimus, per fidem nos desideria consequi æternæ uitæ, supra mortalem nostram naturam. Optamus siquidem filios habere, ut in ipsis noster mortalis defectus instauretur, et in ipsis uiuamus. Per fidem uero uidemus Abrahæ desiderium iustificatum. Meruit igitur consequi desiderium suum ab eo, cui credidit nihil impossibile. Per fidem consecutus est uitam in filio sibi à deo dato, et consequenter in posteris usq; in sempiternum. Dicit enim Deus: Terram hanc semini tuo dabo usq; in sempiternum. Viuit igitur in sempiterno semine suo Abraham. Et quomodo uiuit? Non secundum carnem, modo quo in Ismaele filio suo pater Abraham uixit, qui fuit filius secundum carnem: Non secundum repromissionem, sed secundum spiritum, modo quo uiuit spiritus credentis in promissis DEI. Factum igitur Abrahæ cum DEO, quod esse debet sempiternum, continuatur per Isaac, non per Ismaelem: scilicet in semine dei, non in semine carnis. Hinc omnes fideles, in Isaac uocati sunt semen Abrahæ. Filij igitur Abrahæ, sunt credentes deo in tantum, quod fide iustificentur. Ideo aiebat propheta: Letare sterilis quæ non parit, erumpe & clama quæ non parturis: quia multi filij desertæ, magis quàm eius quæ habet uirum. Quare ex Sarra libera, licet sterili, Isaac promissus: ostendit omnes gentes fideles in patre Abraham benedictos, filios promissionis esse. Sic itaq; dũ deus Abrahæ promitteret semen eius uehementissime augendũ, in quo omnes gentes benedicerentur, & omnes trib. terræ, utiq; de Christo locutus est patet dũ et Abrahæ, scilicet quia unus ipse creator esset DEVS eorum. Seruatum est per omnes filios Abrahæ prophetas, qui circa illius pacti obseruantiam summe uigilarunt. Et deinde ueniendum erat ad omnium prophetarum maximum, ubi semen illud uehementissime creuit, in quo esset plenitudo promissæ benedictionis. Et hic est CHRISTVS, in quo Abraham & omnes fideles æternaliter uiuunt. Ideo dum uirgo Maria sacundata CHRISTO exultaret in spiritu, & anima eius deum magnificaret, aiebat: Suscepit Israel puerum suum, recordatus

Fidelis uis

Abrahæ est quomodo sempiternus

Abrahæ est benedictum, Christus

miferi-

miseri cordie sue. Sicut locutus est ad patres no-
stros, Abraham, & semini eius in secula. Ex cu-
ius cantico scimus CHRISTVM puerum esse
Israel, uirum uidentem deum, secundum promiss-
sionem factam Abraham & semini eius. Et Za-
charias propheta, pater Ioannis baptiste, de Ie-
su dicebat: Ipsum esse cornu salutis, erectum in
domo Dauid, scilicet Messiam saluatorem. Sicut
locutus est per os sanctorum qui a seculo sunt, et
secundum iuramentum quod iurauit ad Abra-
ham patrem nostrum, daturum se nobis. CHRIS-
TVS igitur, filius Abraham, est illud promiss-
sum semen, filius scilicet immortalis, in quo om-
nes fideles uiuunt eternaliter, cum omnes tribus
terra fideles in patre Abraham sint benedicti,
& ipse uiuat in filio suo Iesu, semine benedictio,
uiuunt sic omnes benedicti in patre & in filio be-
nedictio. Quapropter CHRISTVS dicebat
ad Iudeos, quomodo sciret eos esse filios Abra-
ham, scilicet secundum carnem. Sed quia hoc non
sufficiebat ad ueram filiationem spiritus, ideo dice-
bat: Si filij Abraham estis, opera Abraham facite.
Instruens illos, eos ueros esse Abraham filios, qui
eius opera faciunt, qui scilicet sunt creduli, &
deo obedientes. Dicit etiam, quod Abraham ex-
ultauit ut uideret diem suum: & quod uidit, &
gausus est. Vidit igitur ante se CHRISTVM,
& illum sibi promitti, & ex sua progenie, &
hunc aduentus diem dum uideret, gausus est, &
in hac uisione certificatus est, omnia sibi promiss-
sa compleri, nec hanc promissa sibi facta fuisse
propter legem aut circuncisionem solum, sed pro-
pter fidem. Hec mysteria a seculis abscondita,
nobis per CHRISTVM & discipulos eius
manifestata sunt.

QUOD PACTVM DEI ET
Abraham excludit Ismaelitas, & in CHRIS-
TO mediatore concluditur.
Cap. XIII.

Nunc attendite uos Arabes, quomodo uos ex
Ismaele secundum carnem geniti, non estis in
scedere & pacto Abraham cum deo, sicut filij pro-
missionis ex Isaac, & nullam habetis partem hanc
reditatis Abraham, quia ex ancilla Agar geniti, et
aduersarij spiritus, sicut caro semper est contra
spiritum. Et non potestis esse benedicti in semine
Abraham, nisi sitis filij Abraham in spiritu per fi-
dem, & tunc assequi poteritis repromissionem
benedictionis in CHRISTO, qui est finis &
complementum promissionis. Intelligite igitur si-
dem spiritu capi, et terminari in CHRISTO
uiuio, uita immortalis & sempiterna, cum sic sit fi-
lius hominis, quod & filius dei, qui solus est im-
mortalis. Legitur autem in primo Capite, Al-
choran, Abraham sic orasse: O deus, nostrae pro-

lis filium mediatorem prophetam excita, cate-
ris gerenda, uirtutesque tuas scripto notificantem,
eisque benedicentem, cum tu sis doctor excelsus,
omnia sciens & audiens. Ecce quomodo de
CHRISTO mediatore inter deum & homi-
nem Abraham loquens, sic orat. Nec potest de
alio intelligi, cum loquatur de propheta filio pro-
lis, eius scilicet Isaac, quem Deus nominat uni-
genitum eius. Et hic mediator est inter deum &
hominem, quia ipse solus est inter quem et deum
nullus mediat, cum sit altissimus propheta Chri-
stus, qui solus est deum patrem notificans, quia fi-
lius eius, & fideles in semetipso ut maximus sa-
cerdos benedicens. Videte Arabes quomodo se-
quimini Abraham, qui hanc fidem non tenetis?
quomodo eorum deo ambulatis ut perfecti sitis,
ut quando non estis filij repromissionis in Chri-
sto Iesu: querite, et non reperietis deum unquam
legatum, aut doctorem, prophetam, uel nuncium
misisse, qui non fuerit de obseruantibus pacta &
foedera quae Deus pepigit cum Abraham, Isaac,
& Iacob. De eorum enim genealogia omnes sue-
runt, quibus deus spiritum prophetie dedit: non
de genealogia Ismaelis, cum quo deus pacta non
inijt, sed ipsum excludens, Isaac elegit. Licet ei
ob Abraham benediceret, & eius semen multi-
plicaret, & XII principes ex ipso nati sint. Ita
quod in benedictionibus tam huius seculi, quam
futuri perpetui, sempiternam benedictionem est
assecutus. Nec uos moueat, in Cap. XI Alcho-
ran, Ismaelem inter prophetas post Abraham an-
te Isaac poni, et in Cap. XXVIII. nuncium &
prophetam appellari. Nam huius dicti non ha-
bet testimonium scripturae, nec testamenti, nec
euangelij. Sed de eo legitur, angelum Agar de eo
grauidae praedixisse, ipsum ferum hominem, qui
tentoria sua contra fratres figeret, futurum. Po-
suit autem Machumet haec in Alchoran, ut se,
qui erat Ismaelita, de genere prophetae proban-
do, facilius prophetam & nuncium esse Arabibus
persuaderet. Sed deficiens in hoc, qualis sit habens
ostendit. Dicit autem in cap. XLVI. Abra-
ham ad Isaac dixisse: O fili, mihi quidem per ui-
sionem nunciatum est, quod te de collarem. Quid
tibi inde placeat, dicito. Qui respondit: Nuncia-
tum tibi per petra, me nang, fortiter passurum om-
nia, reperies. Si sic est ut tibi scribitur, utique Isaac
deo et patri suo usque ad mortem obediens, meruit il-
le esse in quo deus uocauit semem benedictionis om-
nium fidelium. Nam utique maxima fuit Abraham
fides, qui cum credidisset deo semen suum in Isaac
uehementissime multiplicandum, adhuc dum tube-
retur illum filium in holocaustum deo offerre, non
replicuit hoc fore contra dei promissa. Quia non
dubitauit de illis, etiam si in holocaustum offerre

Christus, ne-
rus Israel.

Abraham filij
qui.

Christus finis
& complemen-
tu promissio-
nis Abraham
facta.

Christus so-
lus mediator
inter deum et
homines.

Prophetarum
omnium ge-
nus ex Abra-
ham.

Ismaelem fals-
o praeponi
Isaac, in Al-
choran.

Abraham fides
maxima.

tur. Sed sperabat, deum potius promissa adimpleturum, si eidem in occasione filij obediret: sciens, apud ipsum nihil difficile, uel impossibile, qui mortuos facillime resuscitat.

QUOD NON NISI CHRISTIANUS trinitatem in unitate adorans, Abrahamæ filius esse possit.

Cap. XV.

Isaac Christi
typus.

Cur aries pro
Isaac oblatus.

Christus ante
Abrahami.

Abrahamæ Christi
filius.

Christianorum
adoratio.

Perfectissima igitur Abrahamæ fides, cuius Isaac uerus fuit successor & heres, typum seminis illius perfectissimi Messiae gerens, obedientis deo patri suo usque ad mortem, etiam turpissimam. Sed quid amplius notandum? Certe quod aries pro Isaac oblatus est. Aries ille qui repertus est per Abraham, quem pro filio obtulit, oblationem & uictimam significauit Christi, qui uere oblatus & mortuus est, ut Isaac fidelis & omnis fidelium generatio uiuat. Isaac igitur significauit Christum, ob prouidentiam obedientie usque ad mortem que inesse debet omnibus uere fidelibus. Sed aries significat Christum, ut est holocaustum, morte sua omnes dei filios per consummatam fidem saluans, & à morte perpetua liberans. In doctrinis Machumet dicitur, arietem sine commixtione, sicut Christum, natum. Abraham autem, si recte capis à Arabs, non fuit (ut Alcoran quodam loco dicit) ante Christum, & ideo ipsum Christianum negat, sed ante ipsum fuit Christus Dei filius, Deo patri suo coaeternus. Ita enim legitur, Christum in euangelio dixisse: Antequam fieret Abraham, ego sum. Vidit igitur propheticis spiritu, ipsum Messiam mediatorem et saluatorem aliquando in mundum uenturum, sine quo nec quenquam ad Deum patrem accessum habiturum credidit. Ideo Abraham Christianus fuit, sperando medio Christi se immortalē uitam indubie assecuturum. Hec est sola & perfecta fides Abrahamæ, quæ esse debet omnium qui sanam fidem habere uolunt, & per ipsam feliciter saluari expectant. Vidit Abraham tres in ualle Mambre, & pronus in terra adorauit, dicens: Domine, si inueni gratiam in oculis tuis, nō transeas seruum tuum. Vnum dominū, in trinis personis adorauit. Vtique hæc est Christianorum adoratio, quam nisi uos Arabes faciat, non estis Abrahamæ successores. Quomodo putatis uos Abrahamæ uiri iusti uestigia insequi, qui Abrahamæ filios persequimini? Vnus est Abrahamæ filius, uniuersorum heres, Iesus Christus Mariæ uirginis, filius Abrahamæ filius. Hic, cuius typum Isaac gessit, uerus heres uniuersorum. Quia idem & dei filius, est Christus, deus uerus, qui est merces magna nimis Abrahamæ. Deus dedit Abrahamæ filium Isaac, quia credidit

deum in promissis ueracem: sed propter obedientiam quam in filio offerendo ostendit, dedit ei filium Christum, uniuersorum regem & dominum. Vos uero, o Arabes, non creditis Abrahamæ talem mercedem pro sua iusticia & obedientia assecutum. Minus igitur de Abraham creditis, quam Christiani, ueri Abrahamæ filij. Non eritis igitur coheredes Christi filij Abrahamæ, qui fideles Abrahamæ filij esse recusatis.

Christiani ueri
Abrahamæ
filij.

QUOD ARABES LEGEM Abrahamæ penitus ignorent, & eius sint persecutores.

Cap. XVI.

Est ne hoc satis quod circumcidimini, quasi in hoc legem ipsius impleatis? Circumcisio non arguit uos Abrahamæ filios, qui credidit DEO, & reputatum est ei ad iusticiam, sed fides Abrahamæ iustificat. Iustus erat Abraham nondum circumcisus. Sed deus qui elegit Abraham, Isaac, & Iacob, & eorum posteros in populum suum peculiarem, pactum firmari uoluit, quod ipse esset deus eorum, in obedientia circumcissionis, ita quod fœdus tale cum quolibet in illa sanguinis effusione ad obediendum deo facta, amplius negari non posset: quodque à cultu accepti dei recedens, prauaricationis suæ testimonium in corpore suo circumferret. Christiani uero in CHRISTO circumcisi, cum sint corpus CHRISTI mysticum per fidem & baptismum facti, iam circumcisi in CHRISTO, nomine suo se fideles dei omnibus manifestant. Si circumcisio, signū est uoluptatum carnis abscissionis, utique legem uestram illas abundantius indulgentem, non esse Abrahamæ ostendit. Mandatur circumcisio, & octauo die natiuitatis fieri, modo quo Isaac fuit circumcisus: uos autem non mandatum dei exequentes, in XIII. anno (quia tunc Ismael fuit circumcisus) eam, ut sitis Ismaelita, facitis. Scitis Abraham, ut fratrem suum liberaret, iuste arma sumpsisse, & tamen de spolijs & rapinis et aliorum bonis noluisse ditari. Vos autem in iniustis aggressionibus, rapinis quæritis impinguari, & ex lege uestra uobis licere asseritis, quæ tamen à lege Abrahamæ in nullo debet declinare. Blasphematis deum Abraham in Abraham, quando hæc legi Abrahamæ conformia mentimini. Lex uestra dat deo quintam partem spoliolorum, cuius sunt uniuersa. Quid ridiculosius dicitis: Hæc sunt contra incredulos. Nonne hoc est occultum secundum uestram legem, quis melius ambulet, licet quisque se putet rectius ambulare? Deus enim ut Alcoran dicit, dedit uilibet gēti quæ sua sunt ei placita. Ideo hoc occultū, spectat

Circumcisio,
ne non fieri A
brahæ filios;
curque illa à
Deo instituta.

Ismaelitarum
circumcisio
non 8. die, sed
13. anno fieri
solia.

Spoliolorum
quinta pars
Deo data

ſpectat ad iudicem occultorum extremi iudicij. Oſtendite ubi hoc Abraham aut ſecerit, aut fieri præceperit. Et quia non reperietis, male dicitis uos Abrahamæ legem ſequi. Quoties dicit liber ueſter, Si deus uellet, omnes eiufdem legis & ritus eſſent. ſed ſic, uti uidemus, permittit. Cur uos præſumitis de mûdo aliter diſponere quàm deus? niſi quia deo ad corrupta ueſtra deſideria plus omnibus blaſphemando abutimini? Dicitis fortaſſis, Nos decimamus ſicut Abraham. Nonne Abraham, Melchiſedec ſacerdoti dedit decimas? Quid figurabat rex Salem, & ſacerdos ſummi dei, aliud quàm Meſſiam? hoc Dauid propheta de ipſo dicit Deum dixiſſe, Pſalmo CIX. Tu es ſacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedec. Ieſu Chriſto ſic illum pſalmum in euangelio exponente. Si datis decimas Chriſto æterno ſacerdoti, decimas Abraham ſequimini. Si non datis ei, etiam ſi detis, non eſtis ſequaces Abrahamæ. Vos autem perſequimini Chriſtum, et ipſum ſpoliatis & opprimitis in ſuis membris, ideò iniuriam facitis Abrahamæ, cuius gloriæ ſucceſſores. Utinam intelligeretis, myſteria huius panis & uini, oblationis æterni ſacerdotij & cœleſtis menſæ, æternaliter paſcere. De qua in Alchoran tunc perſecte uideretis, quod ſicut ſubſtantiã panis & uini, quæ non eſt uiua, opere naturæ depuratur & aſſumitur per ſubſtantiã humanam in ſui unionem uiuam, quoniam ſubſtantiã nutrimenti tranſit in unionem ſubſtantiæ aliti: ſic ſubſtantiã uiua hominis depuratur opere uerbi dei, & demum aſſumitur in eius unionem, ut uiuat uita altiori quàm prius, ſcilicet diuina & æterna. Et in hoc uidentur, quomodo uerbum dei Chriſtus, & eius corpus myſticum, uiuunt una uita per unionem antedictam, immortalitatem & perpetuam. Sed hæc myſteria occultiffima, per uos capi non poſſunt, qui non creditis perſonalem unionem humanæ naturæ & diuinæ in Chriſto.

Neque fructum ſuprà dictum guſtare unquam poteritis, qui eſtis in creduli, & ſi ne ſpe.

SVASIO, QVOD SOLTANVS
mandet Mariam uirginem theotocon credi,
& lumen Euangelij amplecti.
Cap. XVII.

N Vne poſt hoc, O tu Solthane Babylonie princeps gentis magnæ, conſidera cur tibi aſcribis cuſtodiam legis Arabum commiſſam. Fuisti aliquando Chriſtianus, & abnegasti (ut aptus eſſes ad principatum) fidem Chriſtianam. non ſateris te Chriſtum abnegari, ſed minus cre-

dere de eo quàm prius. Credebas enim eum filium Dei uerum, modo ſecundum legem Arabum non credis. Non abnegasti fidem unitatis dei, quam habuisti, et tenes modò. Credebas Mariam matrem Ieſu Chriſti eſſe theotocon genitricem ſcilicet Dei: modo dicitis, uirginem Mariam eſſe matrem Chriſti, ſed non dei. Credebas Chriſtum in Hieruſalem per Pontium Pilatum crucifixum pro noſtra ſalute, uidiſti locum ſepulchre in Hieruſalem, uidiſti ſigna quæ acciderant mortis hora, ſcilicet ſciſſuram petreæ ex terra motu, modò negas eum mortuum, & aſtruis eum adhuc uiuum. Uidiſti deuote & ſæpe locum natiuitatis circa præſepe in Bethleem: modò negas hoc uerum, dicens, ſub palma quadam in loco ſolitario Chriſtum natum. Mira res eſt. factus es Solthanus, non ut imminuas laudes & exaltationem Chriſti, & matris eius Mariæ uirginis. Loca illa quæ ad laudem cõſtructa ſunt in perpetuam memoriam crucifixionis & natiuitatis Ieſu, quæ perhibent teſtimonium continuè mille annorum & plurium (ne detrabas laudi) eſſe finis, & te per illa conuinci non erubescis. Credidiſti aliquando Gabrielem miſſum à Deo ad uirginem Mariam in Nazareth, & ei annunciaſſe quomodo ipſa paritura eſſet Ieſum filium dei, modò credis Amram patrem Mariæ, & per conſequens ipſam non eſſe illam de qua euangelium dicit, quæ ſecuta eſt illam primam Mariam plus quàm mille annis. Et ſi dicitis Alchoran in hoc erraſſe, conſequens eſt quod Gabriel euangelicus ſit uerus, & Gabriel Alchoranicus ſit mendax. Conſidera ſi Mahomet per Iudæos ſibi aſſiſtentes deceptus fuit, qui illi perſuadebant, Mariam matrem Chriſti fororem Aaron fuiſſe, in multis eum decipere potuiſſe, tanquam penitus ignarum hiſtoriarum temporum. Expetit à te uirgo gloriſiſſima Maria, ut reſtituas ei honorem à deo datum, & in tertia ſynodo ſub Theodoſio, atq; quarta ſub Martiano imperatoribus declaratum. Reſpice in illos gloriſiosos imperatores, Theodoſium, Martianum, Conſtantinum, et cæteros, qui gloriam uirgini & matri Chriſti ſummo ſtudio augere procurarunt. Si princeps es, aduerte hæc eſſe honoris tui, ut ſimiliter facias, cum ad idipſum obligeris ex euangelio prius per te profeſſo, & nunc in acceptatione Alchoran de nouo firmato, & approbato. Diceres fortaſſis: Abſit abſit, quod ego debitum honorem Mariæ Virgini dare recuſem. Neque enim ſic intelligo ALCHORAN. Ideò blaſphemantes ipſam, mando mortis ſupplicio tradi. Sed deest intelligentia circa modum generationis IESV CHRISTI de uirgine. Reſpondeo: Modus incarnationis uer-

Melchisedec
decimas ab
Abraham da-
te.

Emmelite A.
beate succet
tores.

Amram,

Machumet,
per Iudæos de-
ceptus,

bi

Incarnationis
uerbi modus,
supra caput
humanum:

bi excedit humanum intellectum. sed cum Euan-
gelium dicat, uerbum caro factum, hoc utiq; à te
credi oportet, si Euangelio credis. Et istud suffi-
ciat, si credis matrem Christi, qui Christus est uer-
bum dei in uirgine incarnatum, modo quo deus
hoc operatus est. Si itaq; præceperis in omni im-
perio tuo omnes credere euangelio, modo tali
quo Aegyptij, Afri, Romani, Asianiq; credide-
runt, & glorificauerunt uirginem Mariam tem-
pore Mahumet, & ante & post omnes Christia-
ni, aut maior eorum pars, iustum erit mandatum
tuum, Deo & Christo & uirgini intemeratae
fore acceptum, & infinitarum animarum tribu-
es salutem & quietem, tibiq; laudem immorta-
lem & uitam perpetuam. Euenire debet tempus
(ut supra dictum est ex Alchoran) quo non erit
nisi fides Christi. Incipe tu accedere, & sequen-
tur te omnes orbis et facti illius principes. Tunc
dicetur: Ecce deus permisit fieri mala, ut eueni-
rent bona. Fides Euangelij ubiq; ab idololatri-
s orientibus sprete fuit. uenit lex Arabum, quasi
nolens consentire in ipsam, & ad cultum eos u-
nius dei, approbato tamen occulte euangelio,
conduxit: Nunc placuit deo, quod approbatum
euangelium, coopertum multis ineptijs in Alcho-
ran (quemadmodum approbatur sæpe in eodem
libro) in lucem ueniat. Ita ducentur de lege Ara-
bum ad euangelium prius fortissime resistentes,
ad gloriam magni dei, regis regum, creatoris u-
niuersi.

AD CALIPHAM DE BAL-
dach, Quod Iudei de Abraham appo-
suerunt in Alchoran.
Cap. XVIII.

An Deus Al-
chorani autor
credendus,

Primum à tua prudentia, qui præes legi Al-
choran, deposeo, utrum credis deum esse au-
ctorem Alchoran, an non? Si non, cur mandas tan-
tam diligentiam libro illi in studio Baldach adhi-
beri, qui de seipso perhibet falsum testimonium,
cum dicat se à deo compositum, quod tu non cre-
dis? Si uero credis librum illum dei uerba con-
tinere, quomodo potest liber dicere, quod per
Gabrielem deus ipsum Machumet intimaui, per
hæc uerba: Gabrielis hunc librum tuo cordi per
creatorem intimantis? Quomodo possunt hæc
uerba deo loquenti adaptari, qui est creator? Tu
nostri per discursum libri talia sæpissime reperiri
quæ per se ostendunt, non esse uerba dei qui lo-
quitur. Esto igitur, quod istis & alijs obiectio-
nibus non obstantibus, tu omnino credas deum li-
bri illius collectorem. Credere igitur te oportet
omnia esse uerissima, quæ in ipso continentur. Di-
cito igitur, quando legitur Cap. XVI. Ego qui-
dem, cui deus uiam rectam atq; directam, illam
scilicet Abraham non increduli patefecit, & immi-

fit. Quid per Ego, intelligis? si dicis, Machumet,
utiq; non sunt illa uerba dei, nec eis credendum.
De se igitur Machumet testimonium perhibens,
nihil probat: & illa uerba cum in Alchoran sint
scripta, dei esse prædixisti, quæ simul stare neque-
unt. Adhuc nonne Cap. VI. ponitur: Tu uerò
cæteris intima, deum ueraciter iniunxisse, quod
Abraham secta imitentur, qui nec incredulus nec
idololatra. Si hæc deus ei præcepit, & post hoc
Cap. XVI. eidem primo immisit & patefecit
uiam Abraham (Alchoran enim successiue descen-
dit, & pedetentim, ut Cap. XXVI.) quomodo
hæc simul stabunt, & quomodo compatiuntur
se illa, quæ in VI. cap. dicit, Abraham nec incredu-
lum nec idololatram fuisse, & in doctrinis idem
affirmat. Dicit, cum Machumet XL. annorum,
de idololatria conuersus sit per Sergium mona-
chum Christianum & Nestorianum, cuius etiam
habitu religiosum acceptasse dicitur, & in ea
fide mortuus asseritur: quomodo est hoc uerum,
quod Abraham legem tenuerit? Vbi legis in Al-
choran præceptum de circumcissione, aut Ma-
homet circumcisum: utiq; non in octauo die natiui-
tatis suæ, ut Isaac & filijs Abraham fuit præce-
ptum, nec in XII. anno, ut Ismael (tunc enim
idololatra fuit) nec postea legitur circumcisus.
Sed quia Christianus, licet Nestorianus, utiq; ba-
ptizatus fuit. Nestoriani enim Euangelium am-
plectuntur, & baptizantur. Neg. est uerisimi-
le, Machumet ista in Alchoran scripsisse. Nam
ut patet ex Alchoran, euangelij laudes ponuntur
in XII. Cap. & ante capita illa quæ legem A-
braham immisam Machumet dicunt. Similiter &
laudes Christi cap. IIII. quæ credi possunt à Ma-
homet postea, cum esset Christianus, ut præfer-
tur. Certum est autem ipsum, Christum omnibus
prophetis præferre, & legem euangelicam omni-
bus alijs legibus, idè quod derelictio Christo &
Euangelio ad Abraham fuerit per deum remis-
sus, nequaquam est consonum rationi nec uerisi-
mile, cum Christiani in obseruantia euangelij
non dubitent omnem perfectionem fidei & le-
gis Abraham contineri. Ista igitur de lege & uia
ipsius Abraham. Verisimiliter Iudei post mortem
eius apposuerunt ad Alchoran, quoniam in eo-
rum manibus erat collectio Machumet, ut præ-
mittitur. Nunc uides Califa, nos, per astutos, per
uersos, dei blasphemos Iudeos esse seductos, qui
Alchoran nunquam in uita Machumet publica-
tum (neg. eius unquam continentia plene cui-
quam reperitur communicata) post mortem Ma-
homet, antequam Iudei illi qui Machumet ad-
hæserant, & collectionem præceptorum eius in
sua potestate habuerant, ipsam Hali (cui Machu-
met tradi mandauit assignarent, illa inscriberent
de

Alchoran pede-
tentim colle-
ctus.

Machumet
idololatra a
Sergio mona-
cho conuer-
sus.

Nestoriani.

Alchoran a Iu-
deis compo-
situs

de Abraham, cuius se iudei filios iactant, atq; alia multa quae in Alchoran remanserunt. Haec cum optime scias, sume uirilem animum in dei timore, & ueritatem mendacio praeferas.

OSTENSIO, SINE CHRISTO non posse quenquam felicitari.

Cap. XIX.

Secundo considera, quomodo Christo Iesu & eius euangelio absq; omni haesitatione, etiã secundum Machumet subijci debeas, si ad aeternam uitã peruenire speras: quoniam sine Christo hoc omni homini impossibile est. Et ad hoc ostendũ, praemitto etiã secundũ Alchoran, hominem mortalem nullo modo posse quocunq; studio aut exercitio uirtutis immortalem fieri. Mortalis enim natura si seipsam efficere posset immortalem, faceret & seipsam deum, qui solus per naturam est immortalis. etia secundum Alchoran. Non potest igitur aliquis homo talia studiosa facere opera, propter quae merito & de iure fiat immortalis. Et cum immortalitatem omnes desideremus, nemo erit felix ultima felicitate, nisi ipsam assequatur. Nec sufficeret illi sine merito habere. Qui etenim nõ assequitur regnum immortalitatis ut heres & dominus per iusticiã, nondum est felix. Non enim uassallus, qui de gratia id habet quod habet, felix est, quia seruus: sed dominus, & heres. Quomodo igitur erit possibile, quod homo ad regnum caelorum & immortalitatis perueniat, ut sit rex & dominus & heres regni illius, si mortalis immortalitatẽ sic mereri non potest, quod ei debeatur? Sicut enim sensibilis uita cuiuscunq; bruti animalis nullo nõquam exercitio ad hoc ascendere poterit, quod fiat intellectualis et intelligens, licet unũ animal brutũ plus uideatur per doctrinam hominis ad conformitatem intelligentiã ascendere, quã aliud: nõquam tamẽ erit possibile, bestiam fieri intelligentem. Sed si aliquod reperiretur animal speciei bestialis capax doctrinã, taliter quod exercitio continuato apprehenderet intelligentiam eorũ quae homo intelligit, & hoc opere ostenderet, nequaquam uerũ esset illud animal fuisse puram bestiã, sed habuisse intellectum, cui animalitas illa brutalis speciei fuisset ut suã hypostasi unita: ideo id quod in radice illa quam hypostasi dico habuit naturaliter, potuit etiã in assumpta specie brutali congruo mereri exercitio. Et quemadmodũ hæc de bruto & intelligentia uera sunt, sic de homine & diuinitate, quae & immortalitas nominatur, dici oportet. Nullus enim homo, quantumcunq; uideatur immortalitati seu Deo similior quã alius, nõquam tamen per quocunq; exercitium studiosum licet sanctior continue fieret, ad diuinitatem seu immortalitatem perueni-

Sine Christo seruari, nulli possibile.

Caelum nullius hominis merito parari posse.

ret. Et si quis peruenisse creditur, necesse fuit quod illius hominis radix seu hypostasis fuerit diuina, ut in assumpta humanitate exercitio uirtutis apto immortalitatem mereri posset, quam habuit in radice seu in hypostasi. Vos autem secundum Alchoran, nõ dubitatis hominem fide & operibus mereri posse, quod per sententiam dei iudicis aeterna uita in die extremi iudicij ei adiudicetur. De Christo igitur minime hoc uerum dubitatis, quod eo nemo dignior. Oportet igitur fateri, quoniam Christus homo mortalis meruit immortalitatem in humana natura, quod illa humana natura in ipso radicata, & (ut sic dicam) hypostatizata fuit in diuina, ut praefertur: & in nullo alio homine natura humana ita eleuata fuit ut eius hypostasis esset diuina. Ipse enim solus altissimus. Nullus igitur homo alius immortalitatem mereri potuit, neque potest, naturae suae humanae: solus autem Christus potuit. Meruit igitur immortalitatem, omnibus eiusdem naturae humanae sibi conformibus. Ideo intelligimus per angelicam Gabrielis annunciationem Mariae uirgini factam, in euangelio scriptam, ipsum Iesum a deo nominatum, quia saluator est, saluum faciens populum suum: & Messiam siue Christum regem esse, de cuius regno sunt omnes qui aeternam & immortalem uitam assequuntur.

Immortalitas homini per se solum Christum parata.

OSTENSIO, CHRISTVM MERUISSE Christianis immortalitatem.

Cap. XX.

Intellige Calipha, quod Christus meruit hoc regnum immortalitatis in humana natura assumpta de uirgine, quia in radice seu hypostasi fuit immortalis per naturam. Vnde sicut ipse secundum hypostasim diuinam fuit naturaliter immortalis, ita in assumpta humana natura meruit, ut esset immortalis. Natura igitur humana in ipso non est facta immortalis solum ex gratia unionis eius cum diuina hypostasi, sed etiam ex exercitio uirtutis. Meruit enim deposita mortalitate per mortem, quam ob obedientiam dei passus est, fieri amplius immortalis. Messias igitur, seu CHRISTVS rex, praefertur uicibus unctus, natura & merito rex est aeternae seu immortalis uitae. Hoc quidem regnum suum est, qui est rex uirtutum & gloriae, et in ipsum ipsius regnum, omnes creduli & fideles per ipsum, ut sint conregnantes, uocati sunt: & qui audiunt uocem eius, & sequuntur ipsum, possident immortalitatem. Iam clare conspicias, CHRISTVM esse mediatorem dei & hominum, & nullum hominem fide & operibus, nisi per ipsum, mereri uitam aeternam. Ipse est heres regni DEI immortalis, quod solus DEVS inhabitat, ad quod

Christi meritum.

Christus Dei & hominum mediator.

Constitutio duplex.

quod omnes homines aspirant. Hæres quidem omni dicendi modo, secundum naturam, & constitutionē. Et quia secundum naturam est hæres, tunc dicitur uerus filius Dei: filius enim hæres est naturalis. Et secundum constitutionem hæres est, & dicitur filius hominis, unctus præ consortibus suis. Duplex est autem constitutio: una, qua simpliciter dependet ab electione constituentis: alia, qua non solum ab electione constituentis dependet, sed ex merito constituti. ac si rex habens filium & fortem aduersarium, faceret proclamare, quod illum militem in hæredem constitueret qui aduersarium uinceret, & naturalis filius seruilem militarem induens formam uictor fieret, ille omni modo hæres esset, natura & constitutione. Ita Christus, hæres uniuersorum natura & constitutione existit. Induit enim hominis seruilem formam, & principem huius mundi uicit, dei aduersarium, de cuius manu liberauit humanam captiuam naturam, ad dei imaginem & contemplationem eius creatam. Vides Christum perfectissimum dei hæredem, natura & merito filium dei & filium hominis, & omnes homines Christiiformes, per ipsum dei hæredes & filios, & ipsius Christi coheredes. Hæreditas autem est regnum uitæ æternæ, in quo uidetur deus pater in gloria sua, & Christus uictor in gloria dei patris. Neq; alius potest esse uerus Alchoran intellectus, uti tu ipse pura mente conspicias. Hæc si recte aduertis, uides in Christo non esse nisi ueram diuinam hypostasim, in qua radicitur humana natura. Hypostasis uero diuinæ et immortalis naturæ, humanam in se colligit naturam, ob quam hypostasim Christus est una diuina persona, licet sit diuinæ pariter & humanæ naturæ. Et de ipso dicuntur communicatione idiomatum quæ diuinæ naturæ pariter & humanæ tribuimus. De quo poteris, si uelis, à multis doctis Christianis sufficienter informari.

DECLARATIO SIMILITVDINIS Adæ & Christi.

Cap. XXI.

ET quia circa modum, quo humana natura diuinæ hypostasi uniat, plerique non recte imaginati sunt, quoniam illud quod omnem intellectum exuperat, imaginatio non attingit, ideo pauca circa hoc, ne erres sequendo aut Nestorium aut Euticem, aut alium aliquem non sanè intelligentem, scire debes, quod sicut V. Cap. Alchoran scribitur, Iesum, Adæ quodammodo similitudinem gerere, ad bonum intellectum. Hoc sic uerum concipe. Adam à deo creatus ut præesset animalibus, rex & Messias animalium fuit. In eo enim altior hypostasis, quàm in brutis, scilicet naturæ intellectualis fuit, in se brutalem anima-

Christi et Adæ similitudo.

litatem colligens & uniens. Ob quam etiam hypostasim naturæ intellectualis, una fuit persona licet intellectualis pariter et brutalis naturæ. Et quoniam omne perfectionis ordine, natura est prius, deus omnia antecedit non tempore, cum non sit in tempore, sed natura, quia perfectior. Ita Deus, antiquior intelligentia. Intelligentia, antiquior sensibilitate seu brutalitate. Sensibilitas antiquior uegetabilitate. Dico antiquior, non tempore, sed ordine & dignitate atque perfectione. Eo dicendi modo intellectualis natura in Adæ antiquior sensibili, in se uniuert sensibilem naturam. Et factus est rex omnium uitæ sensibili uiuentium, quia ipsam sensibilem uitam in unionē antiquioris intellectualis uitæ assumpsit, & mouit corpus uiuens uitæ sensibili, ad actus uitæ intellectualis. Sic Christus quodammodo in similitudine tali concipi potest, esse Messias & rex omnium uiuentium uitæ intellectuali. Quia diuina uitæ antiquior intellectuali, in se uniuert uitam intellectualem hominis, et mouit illam humanam intellectualem naturam ad operationes diuinas. Dicitur autem, quodammodo esse similem Christum Adæ, nõ totaliter. Nam uitæ intellectuali in Adam, non solum in se uniuert uitam sensibilem, sed quia inter ipsam intellectualem & sensibilem quædam potuit esse proportio, cum quælibet sit finita & creata, hinc uitæ intellectuali in unione prædicta facta est forma, formans sibi uitam sensibilem uitam. Diuina autem uitæ in Christo, licet in se hypostatice uniret uitam intellectualem humanam, non tamen formaliter: cum inter diuinam uitam, cuius magnitudinis non est finis, & intellectualem finitam non possit cadere proportio, quæ est necessaria inter formam & id quod format. Cum tamen hypostasis sit infinita uirtutis, naturam in se attractam nunquam deserit, sicut uirtus magnetis in suam hypostasim ferrum attractum nunquam deserit, & per medium attracti ferri aliud ferrum attrahit: & hoc faceret in infinitum, si uirtus esset infinita. Non tamen fit uirtus illa magnetis forma ferri, neq; transit in ferrum. Neq; componitur cum ferro, ut fiat unum tertium ex ipsis compositum, sed remanentibus naturis inconfusis, ita ferrum hypostasi uirtutis magnetis adheret, quod ipsam non deserit, siue sursum, siue deorsum, siue lateraliter mouetur. His enigmatibus quamuis remotis, CHRISTVM aliquantulum apprehende. Adhuc sicut Adam terrenus in se complicitum omnem hominem qui uenturus erat in hoc regnum et hunc mundum sensibilem, ita quod complicitate omnes homines in ipso erant, & ab ipso receperunt ut huius mundi homines esse possent, ita in Christo, secundo scilicet Adam coelesti, complicitate sunt omnes

Christus quatenus Adæ similis.

Christus scilicet Adam.

omnes predestinati a i utam immortalē alterius mundi & regni celorum, a quo necessariō omnia recipiunt, ut illius in corruptibilibus celestis regni ciues & domestici esse possint. Quæ clarissime et

apertissime sic esse reperies, si deus dignabitur tibi oculos aperire, ut legas & intelligas sacratissimum euangelium. Quod tibi cōcedat deus pius & misericors, semper benedictus. Amen.

BARTHOLOMAEVS PICENVS DE MONTEARDVO,
Ferdinando Regi Aragonie & utriusq; Siciliae S. P. D.

Um Demetrius Cydonius, uir utriusq; linguæ peritissimus è Latino in Græcum, opus Richardi fratris ordinis Prædicatorū transfulisset, non ab re mihi uisum est Sereniss. atq; catholice rex, illud rursus è græco in latinum conuere. Non quod apud Latinos huiusmodi opus extare non existimē, sed cum uidissem Demetrium Cydonium opusculum illud è Latino in Græcum elegantiori stilo transfulisse, idcirco pro uiribus conatus sum libellum illum iterum ea dicendi elegantia quoquo modo in nostram linguā transferre, & cum in nitidiorē cultū, candidiorēq; stylium pro uiribus redigere, & tibi serenissime atq; catholice rex, illum dedicare debere. Qui solus inter Christianorum reges hac nostra tempestate Mahumetanā sectam maximis cladibus affecisti. Nam non minimam laudem tibi comparasti, cum Beticam prouinciā, quæ per octingentos annos Mahumetanā fidem coluerat, in Christianorum potestatem redegit, & nunc uniuersam Aphricam capere intendas, quam facile assequi poteris, cum gentes illæ hoc tempore imbelles sint, quoniam cum Christianis diu pugnare non consueuer. Difficilius enim tibi fuit Beticam prouinciā expugnare, quā totam Aphricā in potestatem tuam asserere. Erāt enim in Betica milites illi strenuissimi, cum Hispanis milite bellari semper assueti. At hi contā homines ignaui, uentri & ocio dediti, cum Christiano nomine iam diu præliari desueti. Nec sunt in bello exercitati, quales olim duce Hannibale Hispaniam & Italiam occuparūt. Nec eam copiam armorum habent, quā Hispanus miles, in bello strenuissimus & exercitatissimus, habere dicitur. Nec sibi magnæ defunt opes, quibus militum animi spe præge maximæ accenduntur. Omnia tibi prospere succedent, si reliquias incepti belli prosequaris. Nec est quod uereare, bellū in Hispania tibi ab aliquibus moueri, præsertim hoc tempore, nouo tibi ob affinitatem cum Christianissimo Francorum rege scēdere inuito. Prosequere igitur inchoatum bellum, & omnes uires tuas in Aphricā transfer, quam facile deo duce subiugabis, & ea quidem subacta, & in Christianoū potestatem redacta, facile dein de Hierosolymam recuperabis, quæ tam ampla, tam fertilis, tam sancta terra Sultano Babylonis hoc tempore parat. Qui autem nunc eam patriam tutantur, serui sunt uenales, ex diuersis prouincijs empti, & hi quidem ad summā uiginti militum non ascendunt. Qui cum coacti essent à Christiana religione discedere, Mahumetanā nunc sectam sequuntur. Reliqui uero Saraceni qui eis subijciuntur, quā molles sint & effæminati, ex hoc coniectare possumus, quod his nunquā licet arma tractare, nec equum ascendere, nec uirile quicquam facere, sed uel agriculturam, uel mercaturā, uel alia huiusmodi uilia exercent. Quod cum ita sit, nemini dubium est, quin facillime ex ea expeditione uictoriam cum maximo triumpho sis reportaturus, & ciuitatem sanctam Hierosolymā, in qua Saluator noster dominus Iesus Christus euangeliū prædicauit, & nouum testamentum nobis constituit, ab immaniissima Mahumetanorum superstitione liberabis. Quæ quā uana sit, quā friuola, quā nullius momenti, in præsentiarum nihil attinet dicere: quoniam eam tunc primum intelliges, cum hanc Richardi fratris Confutationem diligenter lectaueris. Vale.

RICHARDI EX ORDINE FRATRUM,
QUI APUD LATINOS PRÆDICATORES APPELLANTUR, Confutatio legis latæ Saracenis à maledicto Mahumeto, translata ex Romanā lingua in Græcam, per Demetrium Cydonium: deinde per Bartholomæum Picenum de Montearduo rursus è Græco in Latinum conuersa.

Nicol. à Cusa Ricoldum nominat. Meantullius et Vol. terranus

Psal. 118

Vot sunt dies serui tuis Quando facies mihi de persequenti- bus me iudicium? Narrauerunt mihi iniqui fabulationes: sed non sic lex tua Domine. Omnia mandata tua ueritas: inuisi- persequenti sunt

me. Hæc uerba militantis sunt Ecclesie, flentis & gementis, diuersis se grauatum esse miseris: quibus liberari diuino confisa est auxilio. Sed et si innumerabiles passa est ecclesia passiones & tristitias, omnes tamen uniuersaliter has in tres referendum est. Primum quidem manifeste susci-

Tres perfectio- nes Ecclesie

F